

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण भाग चार-ब

वर्ष ४, अंक १७(२)]

सोमवार, फेब्रुवारी ५, २०१८/माघ १६, शके १९३९

[पृष्ठे ७५, किंमत : रुपये ९.००

असाधारण क्रमांक ४५

प्राधिकृत प्रकाशन

महाराष्ट्र शासनाने महाराष्ट्र अधिनियमान्वये तयार केलेले

(भाग एक, एक-अ आणि एक-ल यांमध्ये प्रसिद्ध केलेले नियम व आदेश यांव्यतिरिक्त) नियम व आदेश.

वित्त विभाग

मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरू चौक,
मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२, दिनांक २९ जून २०१७

अधिसूचना

अधिसूचना क्रमांक ११/२०१७-राज्य कर (दर)

महाराष्ट्र वस्तु व सेवा कर अधिनियम, २०१७.

क्रमांक मवसेक. १०१७/प्र.क्र.१०३(१०)/ कराधान-१.—महाराष्ट्र वस्तु व सेवा कर अधिनियम, २०१७ (२०१७ चा महा. ४३) च्या कलम ९ च्या पोट-कलम (१), कलम ११ च्या पोट-कलम (१), कलम १५ च्या पोट-कलम (५) आणि कलम १६ च्या पोट-कलम (१) द्वारे प्राप्त झालेल्या अधिकारांचा वापर करून आणि लोक हितार्थ असे करणे आवश्यक आहे अशी खात्री झाल्याने, महाराष्ट्र शासन, परिषदेच्या शिफारशीनुसार, याद्वारे खालील तक्त्यातील, स्तंभ (३) मध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या सेवांचे वर्णन स्तंभ (२) मध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या योजनेचे वर्गीकरण प्रकरण, विभाग किंवा शिर्षाखाली येणाऱ्या सेवा, स्तंभ (५) मध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या तत्सम नोंदीसमोरील शर्तीच्या अधिन राहून, उक्त तक्त्यातील स्तंभ (४) मध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या नोंदीच्या समोरील दराने, आंतर-राज्य सेवांच्या पुरवठ्यावरील राज्य कर आकारण्यात येईल :—

तक्ता

अनु.क्र. (१)	प्रकरण, विभाग किंवा शीर्ष (२)	सेवांचे वर्णन (३)	दर (टक्के) (४)	शर्त (५)
१	प्रकरण ९९	सर्व सेवा		
२	विभाग ५	बांधकाम सेवा		
३	शीर्ष ९९५४ (बांधकाम सेवा)	(एक) जेथे आवश्यक असेल तेथे सक्षम प्राधिकाऱ्याद्वारे पूर्तता प्रमाणपत्र दिल्यानंतर किंवा पहिल्या भोगवट्यानंतर यांपैकी जे आधी घडेल त्यानंतर संपूर्ण मोबदला प्राप्त करण्यात आला असेल ते, खेरीज करून, खरेदीदाराला संपूर्णतः किंवा अंशतः विक्री करण्याचा उद्देश असलेल्या संकुलासह किंवा इमारतीसह, संकुल, इमारत, नागरी बांधकाम किंवा त्याचा भाग यांचे बांधकाम. (या अधिसूचनेतील परिच्छेद २ च्या तरतुदी या सेवांच्या मूल्यांकनासाठी लागू होतील).	९	—

अनु. क्र.	प्रकरण, विभाग किंवा शीर्ष	सेवांचे वर्णन	दर (टक्के)	शर्त
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
		(दोन) महाराष्ट्र वस्तु व सेवा कर अधिनियम, २०१७ च्या कलम २ च्या खंड (११९) मध्ये व्याख्या केलेल्या कार्य कंत्राटाचा संमिश्र पुरवठा.	९	-
		(तीन) वरील (एक) व (दोन) ह्या खेरीज बांधकाम सेवा	९	-
४	विभाग ६	वितरणात्मक व्यापार सेवा; निवास, खाद्य आणि पेय सेवा; परिवहन सेवा; गॅस आणि वीज वितरण सेवा		
५	शीर्ष ९९६१	घाऊक व्यापारामधील सेवा. स्पष्टीकरण - या सेवांमध्ये वस्तूंची खरेदी अथवा विक्री अंतर्भूत नाही परंतु पुढील अंतर्भूत आहे: - अडत अभिकर्ता, मालाचा दलाल आणि लिलावकर्ता आणि इतर सर्व व्यापारी जे शुल्क किंवा दलालीसाठी खरेदीदार व विक्रेते यांच्या मधील घाऊक वाणिज्यिक (कमर्शियल) व्यवहाराच्या वाटाघाटी करतात. - इलेक्ट्रॉनिक सेवांचे घाऊक अभिकर्ता व दलाल - घाऊक लिलाव गृह (ऑक्शनिंग हाऊस) यांच्या सेवा.	९	-
६	शीर्ष ९९६२	किरकोळ व्यापारामधील सेवा. स्पष्टीकरण - या सेवेमध्ये वस्तूंची खरेदी किंवा विक्री अंतर्भूत नाही.	९	-
७	शीर्ष ९९६३ (निवास, अन्न आणि पेय सेवा)	(एक) आस्थापनेच्या कोणत्याही भागात त्या वर्षामधील कोणत्याही वेळी एअर कंडिशनिंग किंवा मध्यवर्ती वायुतपन यांची सुविधा नसणारे किंवा मानवी सेवनासाठी असलेले मद्यार्क युक्त मद्य सेवनासाठी देण्याचा परवाना किंवा अनुज्ञाप्ती किंवा कोणत्याही नावाने संबोधित असे नसणारे, मेस, कॅटिन सह उपहारगृह, खाद्य ठिकाण (इटिंग जॉईंट) यांनी रोख रक्कम, विलंबित प्रदान किंवा इतर मौल्यवान मोबदला घेऊन मानवी सेवनासाठीचे अन्न किंवा कोणतेही अन्य पदार्थ किंवा पेय या वस्तूंचा कोणत्याही सेवेच्या स्वरूपात किंवा त्याचा भाग म्हणून किंवा कोणत्याही अन्य रीतीने केलेला पुरवठा.	६	-

अनु. क्र.	प्रकरण, विभाग किंवा शीर्ष	सेवांचे वर्णन	दर (टक्के)	शर्त
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
		<p>(दोन) ज्या निवासी घटकाचे प्रतिदिन प्रति घटक रुपये एक हजार आणि अधिक परंतु रुपये दोन हजार पाचशे पेक्षा कमी किंवा सममूल्य असे घोषित प्रशुल्क आहे अशा निवासी किंवा लॉजिंग उद्देशा करिता असणारे हॉटेल, इन, अतिथीगृह (गेस्ट हाऊस), क्लब, शिबीर स्थळ (कॅंप साईट) किंवा इतर वाणिज्यिक (कमर्शियल) जागा मधील निवास.</p> <p>स्पष्टीकरण.- "घोषित प्रशुल्क" यामध्ये, निवासी घटकामध्ये (निवासासाठी भाड्याने दिलेले) सर्व सुविधा जसे की फर्निचर, एअर कंडिशनर, रेफ्रिजरेटरर्स किंवा इतर कोणत्याही सुविधा पुरविण्याचे शुल्क यांचा समावेश होईल, परंतु अशा घटकासाठी प्रकाशित शुल्कावर दिली गेलेली सवलत वगळली जाणार नाही.</p>	६	-
		<p>(तीन) मानवी सेवनासाठी असलेले मद्यार्क युक्त मद्य सेवनासाठी देण्याचा परवाना किंवा अनुज्ञाप्ती किंवा कोणत्याही नावाने संबोधित असे असणारे, मेस, कॅटिन सह उपहारगृह, खाद्य ठिकाण (इटिंग जॉईंट) यांनी रोख रक्कम, विलंबित प्रदान किंवा इतर मौल्यवान मोबदला घेऊन मानवी सेवनासाठीचे अन्न किंवा कोणतेही अन्य पदार्थ किंवा कोणतेही पेय या वस्तूंचा कोणत्याही सेवेच्या स्वरूपात किंवा त्याचा भाग म्हणून किंवा कोणत्याही अन्य रीतीने केलेला पुरवठा.</p>	९	-
		<p>(चार) आस्थापनेच्या कोणत्याही भागात त्या वर्षामधील कोणत्याही वेळी एअर कंडिशनिंग किंवा मध्यवर्ती वायुतपन यांची सुविधा असणारे मेस, कॅटिन सह उपहारगृह, खाद्य ठिकाण (इटिंग जॉईंट) यांनी रोख रक्कम, विलंबित प्रदान किंवा इतर मौल्यवान मोबदला घेऊन मानवी सेवनासाठीचे अन्न किंवा कोणतेही अन्य पदार्थ किंवा कोणतेही पेय या वस्तूंचा कोणत्याही सेवेच्या स्वरूपात किंवा त्याचा भाग म्हणून किंवा कोणत्याही अन्य रीतीने केलेला पुरवठा.</p>	९	-

अनु. क्र.	प्रकरण, विभाग किंवा शीर्ष	सेवांचे वर्णन	दर (टक्के)	शर्त
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
		(पाच) आऊट डोअर केटरिंगचा भाग म्हणून मानवी सेवनासाठीचे अन्न किंवा कोणतेही अन्य पदार्थ किंवा कोणतेही पेय (मानवी सेवनासाठी असलेले मद्यार्क युक्त मद्य याखेरीज) या वस्तूंचा आऊट डोअर केटरिंग मध्ये होणारा सेवेद्वारे किंवा सेवेचा भाग म्हणून किंवा इतर कोणत्याही प्रकारे केलेला पुरवठा आणि अशी सेवा किंवा पुरवठा हा रोख रक्कम, विलंबित प्रदान किंवा इतर मौल्यवान मोबदला घेऊन केलेला असेल.	९	-
		(सहा) ज्या निवासी घटकाचे प्रतिदिन प्रति घटक रुपये दोन हजार पाचशे आणि अधिक परंतु रुपये सात हजार पाचशे पेक्षा कमी किंवा सममूल्य असे घोषित प्रशुल्क आहे अशा निवासी किंवा लॉजिंग उद्देशा करिता असणारे हॉटेल, इन, अतिथीगृह (गेस्ट हाऊस), क्लब, शिबीर स्थळ (कॅंप साईट) किंवा इतर वाणिज्यिक (कमर्शियल) जागा मधील निवास. स्पष्टीकरण.- "घोषित प्रशुल्क" यामध्ये, निवासी घटकामध्ये (निवासासाठी भाड्याने दिलेले) सर्व सुविधा जसे की फर्निचर, एअर कंडिशनर, रेफ्रिजरेटरर्स किंवा इतर कोणत्याही सुविधा पुरविण्याचे शुल्क यांचा समावेश होईल, परंतु अशा घटकासाठी प्रकाशित शुल्कावर दिली गेलेली सवलत वगळली जाणार नाही.	९	-
		(सात) परिसरास भाड्याने देण्यासोबत त्या परिसरामध्ये (हॉटेल, कन्व्हेंशन सेंटर, क्लब, पंडाल, शामियाना किंवा समारंभ आयोजित करण्यासाठी विशेषकृत व्यवस्था केलेली इतर कोणतीही जागा) मानवी सेवनासाठीचे अन्न किंवा अन्य पदार्थ किंवा कोणतेही पेय (मानवी सेवनासाठी असलेले मद्यार्क युक्त मद्य असो किंवा नसो) यांसह परंतु त्यापुरतेच मर्यादित नसणाऱ्या वस्तूंचा सेवेद्वारे किंवा सेवेचा भाग म्हणून किंवा इतर कोणत्याही प्रकारे केलेला पुरवठा,	९	-

अनु. क्र.	प्रकरण, विभाग किंवा शीर्ष	सेवांचे वर्णन	दर (टक्के)	शर्त
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
		जेथे अशी सेवा किंवा पुरवठा हा रोख रक्कम, विलंबित प्रदान किंवा इतर मौल्यवान मोबदल्यासाठी असतो.		
		(आठ) ज्या निवासी घटकाचे प्रतिदिन प्रति घटक रुपये सात हजार पाचशे आणि अधिक किंवा सममूल्य असे घोषित प्रशुल्क आहे अशा निवासी किंवा लॉजिंग उद्देशा करिता असणारे पंचतारांकित हॉटेल, इन, अतिथीगृह (गेस्ट हाऊस), क्लब, शिबीर स्थळ (कॅंप साईट) किंवा इतर वाणिज्यिक (कमर्शियल) जागा मधील निवास. स्पष्टीकरण.- "घोषित प्रशुल्क" यामध्ये, निवासी घटकामध्ये (निवासासाठी भाड्याने दिलेले) सर्व सुविधा जसे की फर्निचर, एअर कंडिशनर, रेफ्रिजरेटरर्स किंवा इतर कोणत्याही सुविधा पुरविण्याचे शुल्क यांचा समावेश होईल, परंतु अशा घटकासाठी प्रकाशित शुल्कावर दिली गेलेली सवलत वगळली जाणार नाही.	१४	-
		(नऊ) वरील (एक), (दोन), (तीन), (चार), (पाच), (सहा), (सात) आणि (आठ) ह्या खेरीज निवास, अन्न व पेय सेवा.	९	-
८	शीर्ष ९९६४ (प्रवासी वाहतूक सेवा)	(एक) सोबत असलेल्या सामानासह किंवा त्याशिवाय, रेल्वेच्या प्रथम दर्जाच्या किंवा एअर कंडिशन कोचद्वारे, प्रवाशांची वाहतूक.	२.५	परंतु असे की, सेवेच्या पुरवठ्या-मध्ये वापरलेल्या संबंधित वस्तूवर आकारलेल्या निविष्टी कराची जमा ही सेवेच्या पुरवठ्या वरील राज्य कर किंवा एकात्मिक कर भरण्यासाठी वापरली गेली नसेल.
		(दोन) सोबत असलेल्या सामानासह किंवा त्याशिवाय, प्रवाशांची याद्वारे वाहतूक,- (क) मोटर कॅब खेरीज वातानुकूलित कॉन्ट्रॅक्ट कॅरेज; (ख) वातानुकूलित स्टेज कॅरेज; (ग) रेडिओ टॅक्सी. स्पष्टीकरण.-		परंतु असे की, सेवेच्या पुरवठ्यामध्ये वापरण्यात आलेल्या वस्तू किंवा सेवांवर आकारलेल्या निविष्टी कराची जमा घेतलेली

अनु. क्र.	प्रकरण, विभाग किंवा शीर्ष	सेवांचे वर्णन	दर (टक्के)	शर्त
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
		<p>(क) "कॉन्ट्रॅक्ट कॉरेज" यास मोटार वाहन अधिनियम, १९८८(१९८८ चा ५९) च्या कलम २ मधील खंड (७) मध्ये त्यास जो अर्थ नेमून दिला असेल तोच अर्थ असेल.</p> <p>(ख) "स्टेज कॉरेज" यास मोटार वाहन अधिनियम, १९८८(१९८८ चा ५९) च्या कलम २ मधील खंड (४०) मध्ये त्यास जो अर्थ नेमून दिला असेल तोच अर्थ असेल.</p> <p>(ग) "रेडिओ टॅक्सी" म्हणजे रेडिओ कॅब सह टॅक्सी, जी कोणत्याही नावाने ओळखली जाते, जी केंद्रीय नियंत्रण कक्षाशी द्विगामी-रेडिओ संपर्कामध्ये आहे (टू-वे रेडिओ कम्युनिकेशन) आणि जी ग्लोबल पोजिशनिंग सिस्टम (जीपीएस) किंवा जनरल पॅकेट रेडिओ सर्व्हिस (जीपीआरएस) यांचा वापर करून मागोवा घेऊ शकते.</p>	२.५	नसेल. [कृपया स्पष्टीकरण क्र.(चार) पहा]
		(तीन) सोबत असलेल्या सामानासह किंवा त्याशिवाय, इकॉनॉमी क्लासमधून प्रवाशांची हवाई वाहतूक.	२.५	परंतु असे की, सेवेच्या पुरवठ्यामध्ये वापरण्यात आलेल्या वस्तू किंवा सेवांवर आकारलेल्या निविष्टी कराची जमा घेतलेली नसेल. [कृपया स्पष्टीकरण क्र.(चार) पहा]
		(चार) नागरी विमानचालन मंत्रालयाद्वारे अधिसूचित प्रादेशिक जोड योजनातील विमानतळावरून सुरु किंवा समाप्त होणा-या उड्डाणाद्वारे सोबत असलेल्या सामानासह किंवा त्याशिवाय प्रवाशांची वाहतूक.	२.५	परंतु असे की, सेवेच्या पुरवठ्यामध्ये वापरण्यात आलेल्या वस्तू किंवा सेवांवर आकारलेल्या निविष्टी कराची जमा घेतलेली नसेल. [कृपया स्पष्टीकरण क्र.(चार) पहा]
		(पाच) सोबत असलेल्या सामानासह किंवा त्याशिवाय, इकॉनॉमी क्लास सोडून प्रवाशांची हवाई वाहतूक.	६	-

अनु. क्र.	प्रकरण, विभाग किंवा शीर्ष	सेवांचे वर्णन	दर (टक्के)	शर्त
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
		(सहा) मोटार कॅब द्वारा प्रवांशाची वाहतूक जेथे इंधनाचे मूल्य हे सेवा प्राप्तकर्त्याकडून आकारण्यात आलेल्या मोबदल्यात अंतर्भूत आहे.	२.५	परंतु असे की, सेवेच्या पुरवठ्यामध्ये वापरण्यात आलेल्या वस्तू किंवा सेवांवर आकारलेल्या निविष्टी कराची जमा घेतलेली नसेल. [कृपया स्पष्टीकरण क्र.(चार) पहा]
		(सात) वरील (एक), (दोन), (तीन), (चार), (पाच) आणि (सहा) ह्या खेरीज प्रवासी वाहतूक सेवा.	९	-
९	शीर्ष ९९६५ (माल वाहतूक सेवा)	(एक) रेल्वेद्वारे मालवाहतूक (बाब क्र. (चार) मध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या सेवां खेरीज)	२.५	परंतु असे की, सेवेच्या पुरवठ्यामध्ये वापरलेल्या संबंधित वस्तूंवर आकारलेल्या निविष्टी कराची जमा ही सेवेच्या पुरवठ्या वरील राज्य कर किंवा एकात्मिक कर भरण्यासाठी वापरली गेली नसेल.
		(दोन) जलयानातून मालाची वाहतूक	२.५	परंतु असे की, सेवेच्या पुरवठ्यामध्ये वापरण्यात आलेल्या वस्तू (बल्क कॅरीअर्स आणि टॅंक्स यांच्यासह जहाजे, जलयाने ह्या खेरीज) यांवरील निविष्टी कराची जमा घेण्यात आलेली नसेल. [कृपया स्पष्टीकरण क्र.(चार) पहा]

अनु. क्र.	प्रकरण, विभाग किंवा शीर्ष	सेवांचे वर्णन	दर (टक्के)	शर्त
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
		(तीन) वस्तू (वैयक्तिक वापरासाठी असलेल्या वापरलेल्या घरगुती वस्तूंसह) वाहतूकीच्या संबंधात माल वाहतूक अभिकरणाच्या (जीटीए) सेवा स्पष्टीकरण- "माल वाहतूक अभिकरण" म्हणजे अशी कोणीही व्यक्ती जी रस्त्याने माल पाठविण्याशी संबंधित सेवा प्रदान करते आणि जी कोणत्याही नावाने ओळखली जाणारी, माल पाठवल्याची सूचना (कन्साईनमेंट नोट) देते.	२.५	परंतु असे की, सेवेच्या पुरवठ्यामध्ये वापरण्यात आलेल्या वस्तू किंवा सेवांवर आकारलेल्या निविष्टी कराची जमा घेतलेली नसेल. [कृपया स्पष्टीकरण क्र.(चार) पहा]
		(चार) भारतीय रेल्वे खेरीज कोणत्याही व्यक्तीद्वारे कंटेनरमधून रेल्वेद्वारे मालाची वाहतूक	६	-
		(पाच) वरील (एक), (दोन), (तीन), आणि (चार) ह्या खेरीज माल वाहतूक सेवा.	९	-
१०	शीर्ष ९९६६ (वाहतूक वाहने भाड्याने देण्याच्या सेवा)	(एक) मोटार कॅब भाड्याने देणे, जेथे इंधनाचे मूल्य हे सेवा प्राप्तकर्त्याकडून वसूल केल्या जाणाऱ्या मोबदल्यात अंतर्भूत आहे.	२.५	परंतु असे की, सेवेच्या पुरवठ्यामध्ये वापरण्यात आलेल्या वस्तू किंवा सेवांवर आकारलेल्या निविष्टी कराची जमा घेतलेली नसेल. [कृपया स्पष्टीकरण क्र.(चार) पहा]
		(दोन) वरील (एक) खेरीज चालकासह किंवा त्याशिवाय वाहतुकीची वाहने भाड्याने देण्याच्या सेवा.	९	-
११	शीर्ष ९९६७ (वाहतुकीमधील सहाय्य सेवा)	(एक) वस्तू (वैयक्तिक वापरासाठी असलेल्या वापरलेल्या घरगुती वस्तूंसह) वाहतुकीच्या संबंधात माल वाहतूक अभिकरणाच्या (जीटीए) सेवा स्पष्टीकरण- "माल वाहतूक अभिकरण" म्हणजे अशी कोणीही व्यक्ती जी रस्त्याने माल पाठविण्याशी संबंधित सेवा प्रदान करते आणि जी कोणत्याही नावाने ओळखली जाणारी, माल पाठवल्याची सूचना (कन्साईनमेंट नोट) देते.	२.५	परंतु असे की, सेवेच्या पुरवठ्यामध्ये वापरण्यात आलेल्या वस्तू किंवा सेवांवर आकारलेल्या निविष्टी कराची जमा घेतलेली नसेल. [कृपया स्पष्टीकरण क्र.(चार) पहा]
		(दोन) वरील (एक) खेरीज वाहतुकीमधील सहाय्य सेवा.	९	-

अनु. क्र.	प्रकरण, विभाग किंवा शीर्ष	सेवांचे वर्णन	दर (टक्के)	शर्त
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
१२	शीर्ष ९९६८	डाक आणि कुरिअर सेवा	९	-
१३	शीर्ष ९९६९	वीज, गॅस, जल आणि इतर वितरण सेवा		
१४	विभाग ७	वित्तीय व संबधित सेवा; स्थावर मालमत्ता सेवा; आणि भाड्याच्या व भाडेपट्टीवरील सेवा.		
१५	शीर्ष ९९७१ (वित्तीय आणि संबधित सेवा)	<p>(एक) चिट च्या संबंधित चिटफंड प्रमुखाद्वारे पुरविलेल्या सेवा.</p> <p>स्पष्टीकरण.-</p> <p>(क) चिट म्हणजे, असा व्यवहार, ज्यास चिट, चिट फंड , चिड्डी, कुरी किंवा ज्या कोणत्याही नावाने संबोधले जाते किंवा ज्याद्वारे एखादी व्यक्ती विशिष्ट संख्येच्या व्यक्तींशी असा करार करते की, त्यातील प्रत्येकजण निश्चित कालावधीसाठी नियतकालिक हप्त्याद्वारे निश्चित रक्कमेची (किंवा त्याऐवजी निश्चित प्रमाणाचे धान्य) वर्गणी भरेल आणि प्रत्येक वर्गणीदार त्याच्यावर पाळी येईल तेव्हा सोडत (लॉट) किंवा लिलाव किंवा निविदा (टेंडर) किंवा चिट करारात निर्दिष्ट केल्याप्रमाणे इतर पद्धतीने यांद्वारे निर्धारित केलेल्या बक्षिसाच्या रकमेस पात्र राहील.</p> <p>(ख) "चिटफंडचा प्रमुख" यास चिटफंड कायदा १९८२ (१९८२ चा ४०) मधील कलम २ च्या खंड (जे) मध्ये "प्रमुख" या अभिव्यक्तीस जो अर्थ नेमून दिला असेल, तोच अर्थ असेल.</p>	६	परंतु असे की, सेवेच्या पुरवठ्यामध्ये वापरण्यात आलेल्या वस्तू किंवा सेवांवर निविष्टी कराची जमा घेतलेली नसेल. [कृपया स्पष्टीकरण क्र.(चार) पहा]
		(दोन) रोख रक्कम, विलंबित प्रदान किंवा अन्य मौल्यवान मोबदला यासाठी कोणत्याही प्रयोजनाकरिता कोणत्याही मालाच्या वापरासाठी (मग ते विनिर्दिष्ट कालावधीसाठी असो वा नसो) कोणत्याही वस्तूचा उपयोग करण्यासाठीच्या अधिकाराचे हस्तांतरण.	वस्तूच्या हक्काचे हस्तांतरण अंतर्भूत असलेल्या तत्सम वस्तूच्या पुरवठ्यावर असणाऱ्या राज्य कराप्रमाणे समान दर.	-
		(तीन) वस्तूंमधील मालकी हक्काचे हस्तांतरण न करता, वस्तूंमधील कोणत्याही हक्कांचे किंवा त्या वस्तूंमधील अविभाजित हिश्याचे कोणतेही हस्तांतरण.	वस्तूच्या हक्काचे हस्तांतरण अंतर्भूत असलेल्या	-

अनु. क्र.	प्रकरण, विभाग किंवा शीर्ष	सेवांचे वर्णन	दर (टक्के)	शर्त
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
			तत्सम वस्तूच्या पुरवठ्यावर असणाऱ्या राज्य कराप्रमाणे समान दर.	
		<p>(चार) महाराष्ट्र वस्तू व सेवा कर अधिनियम, २०१७ च्या अनुसूची दोन च्या परिच्छेद ५ मधील खंड (च) मध्ये समाविष्ट असलेल्या व्यवहाराद्वारे एखाद्या चालकाने नियोजित हवाई वाहतूक सेवा किंवा नियोजित हवाई कार्गो वाहतूक सेवा यांच्या चलनासाठी विमाने भाडेतत्वावर देणे.</p> <p>स्पष्टीकरण-</p> <p>(क) "चालक" म्हणजे विमान चालनामध्ये गुंतलेली किंवा गुंतण्याचा प्रस्ताव देऊ करणारी, व्यक्ती, संघटना, किंवा उपक्रम होय.</p> <p>(ख) "नियोजित हवाई वाहतूक सेवा" म्हणजे दोन किंवा अधिक समान ठिकाणा दरम्यान प्रकाशित वेळापत्रकानुसार असलेली हवाई वाहतूक सेवा किंवा नियमित किंवा वारंवार अशी उड्डाणे जी ओळखण्याजोगी क्रमबद्ध श्रृंखला बनविते, प्रत्येक उड्डाण हे जनतेतील प्रत्येक जणास वापराकरिता खुले असेल.</p> <p>(ग) "नियोजित हवाई कार्गो वाहतूक सेवा" म्हणजे प्रकाशित वेळापत्रकानुसार कार्गो किंवा मेलची नियोजित तत्वावर हवाई वाहतूक किंवा नियमित किंवा वारंवार अशी उड्डाणे जी ओळखण्याजोगी क्रमबद्ध श्रृंखला बनविते, जी प्रवाशांच्या वापराकरिता खुली नसतील.</p>	२.५	परंतु असे की, सेवेच्या पुरवठ्यामध्ये वापरण्यात आलेल्या वस्तू किंवा सेवांवर निविष्टी कराची जमा घेतलेली नसेल. [कृपया स्पष्टीकरण क्र.(चार) पहा]
		(पाच) वरील (एक), (दोन), (तीन), आणि (चार) ह्या खेरीज वित्तीय आणि संबंधित सेवा	९	-
१६	शीर्ष ९९७२	स्थावर मालमत्ता सेवा	९	-

अनु. क्र.	प्रकरण, विभाग किंवा शीर्ष	सेवांचे वर्णन	दर (टक्के)	शर्त
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
१७	शीर्ष ९९७३ (प्रचालकासह किंवा त्याशिवाय भाडेपट्टीवरील किंवा भाडेतत्वावरील सेवा)	(एक) माहिती तंत्रज्ञान संगणक प्रणाली खेरीज इतर वस्तूंच्या बाबतीत बौद्धिक संपदा हक्काचे तात्पुरते किंवा स्थायी हस्तांतरण किंवा त्याच्या वापराची किंवा उपभोगाची परवानगी.	६	-
		(दोन) माहिती तंत्रज्ञान संगणक प्रणाली बाबतीत बौद्धिक संपदा हक्काचे तात्पुरते किंवा स्थायी हस्तांतरण किंवा त्याच्या वापराची किंवा उपभोगाची परवानगी. [कृपया स्पष्टीकरण क्र.(पाच) पहा]	९	-
		(तीन) रोख रक्कम, विलंबित प्रदान किंवा अन्य मौल्यवान मोबदला यासाठी कोणत्याही प्रयोजनाकरिता कोणत्याही मालाच्या वापरासाठी (मग ते विनिर्दिष्ट कालावधीसाठी असो वा नसो) कोणत्याही वस्तूंचा उपयोग करण्यासाठीच्या अधिकाराचे हस्तांतरण.	वस्तूंच्या हक्काचे हस्तांतरण अंतर्भूत असलेल्या तत्सम वस्तूंच्या पुरवठ्यावर असणाऱ्या राज्य कराप्रमाणे समान दर.	-
		(चार) वस्तूंमधील मालकी हक्काचे हस्तांतरण न करता, वस्तूंमधील कोणत्याही हक्कांचे किंवा त्या वस्तूंमधील अविभाजित हिश्याचे कोणतेही हस्तांतरण.	वस्तूंच्या हक्काचे हस्तांतरण अंतर्भूत असलेल्या तत्सम वस्तूंच्या पुरवठ्यावर असणाऱ्या राज्य कराप्रमाणे समान दर.	-
		(पाच) महाराष्ट्र वस्तू व सेवा कर अधिनियम, २०१७ च्या अनुसूची दोन च्या परिच्छेद ५ मधील खंड (च) मध्ये समाविष्ट असलेल्या व्यवहाराद्वारे एखादया चालकाने नियोजित हवाई वाहतूक सेवा किंवा नियोजित हवाई कार्गो वाहतूक सेवा यांच्या चलनासाठी विमाने	२.५	परंतु असे की, सेवेच्या पुरवठ्यामध्ये वापरण्यात आलेल्या वस्तू किंवा सेवांवर निविष्टी कराची जमा घेतलेली

अनु. क्र.	प्रकरण, विभाग किंवा शीर्ष	सेवांचे वर्णन	दर (टक्के)	शर्त
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
		भाडेतत्वावर देणे. <u>स्पष्टीकरण-</u> (क) "चालक" म्हणजे विमान चालनामध्ये गुंतलेली किंवा गुंतण्याचा प्रस्ताव देऊ करणारी, व्यक्ती, संघटना, किंवा उपक्रम होय. (ख) "नियोजित हवाई वाहतूक सेवा" म्हणजे दोन किंवा अधिक समान ठिकाणा दरम्यान प्रकाशित वेळापत्रकानुसार असलेली हवाई वाहतूक सेवा किंवा नियमित किंवा वारंवार अशी उड्डाणे जी ओळखण्याजोगी क्रमबद्ध श्रृंखला बनविते, प्रत्येक उड्डाण हे जनतेतील प्रत्येक जणास वापराकरिता खुले असेल. (ग) "नियोजित हवाई कार्गो वाहतूक सेवा" म्हणजे प्रकाशित वेळापत्रकानुसार कार्गो किंवा मेलची नियोजित तत्वावर हवाई वाहतूक किंवा नियमित किंवा वारंवार अशी उड्डाणे जी ओळखण्याजोगी क्रमबद्ध श्रृंखला बनविते, जी प्रवाशांच्या वापराकरिता खुली नसतील.		नसेल. [कृपया स्पष्टीकरण क्र.(चार) पहा]
		(सहा) वरील (एक), (दोन), (तीन), (चार), आणि (पाच) ह्या खेरीज प्रचालकासह किंवा त्याशिवाय भाडेपट्टीवरील किंवा भाडेतत्वावरील सेवा.	वस्तूंच्या हक्काचे हस्तांतरण अंतर्भूत असलेल्या तत्सम वस्तूंच्या पुरवठ्यावर असणाऱ्या राज्य कराप्रमाणे समान दर.	-
१८	विभाग ८	उद्योगधंदा आणि उत्पादन सेवा		
१९	शीर्ष ९९८१	संशोधन आणि विकास सेवा.	९	-
२०	शीर्ष ९९८२	विधी आणि लेखांकन सेवा	९	-
२१	शीर्ष ९९८३ (इतर व्यावसायिक तांत्रिक आणि उद्योगधंदा संबंधित सेवा)	(एक) छापील प्रसार माध्यमांमध्ये जाहिरातीच्या जागेची विक्री.	२.५	-

अनु. क्र.	प्रकरण, विभाग किंवा शीर्ष	सेवांचे वर्णन	दर (टक्के)	शर्त
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
		(दोन) वरील (एक) खेरीज अन्य व्यावसायिक, तांत्रिक आणि उद्योगधंदा संबंधित सेवा.	९	-
२२	शीर्ष ९९८४	दूरसंचार, प्रसारण आणि माहिती पुरवठा सेवा.	९	-
२३	शीर्ष ९९८५ (सहाय्य सेवा)	(एक) दूर ऑपरेटर सेवांचा पुरवठा स्पष्टीकरण - "दूर ऑपरेटर" म्हणजे कोणत्याही परिवहनाच्या साधनांद्वारे दूरचे नियोजन, आखणी, आयोजन व्यवस्था (ज्यामध्ये निवास, स्थळ दर्शन किंवा इतर तत्सम सेवा संबंधीच्या व्यवस्था अंतर्भूत असू शकतील) या व्यवसायात गुंतलेली कोणतीही व्यक्ती आणि यामध्ये पर्यटन आयोजन करण्याच्या व्यवसायात गुंतलेल्या कोणत्याही व्यक्तीचा समावेश असेल.	२.५	१. परंतु असे की, सेवेच्या पुरवठ्यामध्ये वापरण्यात आलेल्या वस्तू किंवा सेवांवर आकारलेल्या निविष्टी कराची जमा घेतलेली नसेल. [कृपया स्पष्टीकरण क्र.(चार) पहा] २. सदर सेवेच्या पुरवठ्या करिता जारी करण्यात आलेले बिजक दर्शविते की त्यामध्ये अशा दूरसाठी आवश्यक निवास व वाहतुकीचा आकार समाविष्ट आहे आणि बिजकामध्ये आकारलेली रक्कम ही अशा दूरसाठी आवश्यक निवास व वाहतुकीच्या आकारासह दूरसाठी आकारलेली स्थूल रक्कम आहे.

अनु. क्र.	प्रकरण, विभाग किंवा शीर्ष	सेवांचे वर्णन	दर (टक्के)	शर्त
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
		(दोन) वरील (एक) खेरीज सहाय्य सेवा.	९	-
२४	शीर्ष ९९८६	<p>(एक) कृषी, वनशास्त्र, मासेमारी आणि पशुपालनाकरिता सहाय्य सेवा.</p> <p>स्पष्टीकरण-</p> <p>"कृषी, वनशास्त्र, मासेमारी आणि पशुपालनाकरिता सहाय्यक सेवा" म्हणजे-</p> <p>(एक) खालील नमूद द्वारे अन्न, फायबर, इंधन, कच्चा माल किंवा इतर तत्सम उत्पादने किंवा कृषी उत्पादनासाठी वनस्पतींच्या लागवडीचा आणि घोड्यांच्या संगोपना व्यतिरिक्त, पशु जीवसृष्टीच्या सर्वांगीण संगोपनाच्या संबंधित सेवा-</p> <p>(क) लागवड, कापणी, मळणी, वनस्पती संरक्षण किंवा चाचणी यांसह कोणत्याही कृषी उत्पादनाच्या निर्मितीशी थेट संबंधित शेतीच्या कृती;</p> <p>(ख) शेत मजूर पुरवठा;</p> <p>(ग) राखण, छाटणी, तोडणी, कापणी, वाळविणे, साफ करणे, काटछाट करणे, सूर्यप्रकाशात वाळविणे, धुरीकरण करणे, उपचार करणे, प्रतवारी, वर्गीकरण, शीत करणे किंवा बल्क पॅकेजिंग आणि तत्सम प्रक्रिया ज्या शेतमळ्यावर केल्या जातात व ज्या शेतमालाचा आवश्यक गुणधर्म बदलत नाहीत, परंतु त्यास केवळ प्राथमिक बाजार पेठेकरिता विक्री योग्य बनवितात;</p> <p>(घ) कृषी यंत्रसामग्री किंवा रिक्त जागा, अनुषंगिक वापरास युक्त असलेल्या बांधकामासहित किंवा त्याच्या शिवाय, भाड्याने किंवा भाडेपट्टीने देणे;</p> <p>(ङ) कृषी उत्पन्न भरणे, उतरवणे, आवेष्टन, साठवणूक किंवा कोठार (वेअरहाऊसिंग);</p> <p>(च) कृषी विस्तार सेवा;</p> <p>(छ) कोणत्याही कृषी उत्पन्न बाजार समिती किंवा मंडळाने दिलेल्या सेवा किंवा कृषी उत्पन्नाच्या विक्री किंवा खरेदी करिता अडत अभिकर्त्याने दिलेल्या सेवा.</p>	शून्य	-

अनु. क्र.	प्रकरण, विभाग किंवा शीर्ष	सेवांचे वर्णन	दर (टक्के)	शर्त
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
		(दोन) पूर्व-अनुकूलन, पूर्व प्रशीतन, पिकविणे, मेणाचे लेपन (वॅक्सिंग), किरकोळ आवेष्टित करणे, फळे व भाज्यांवरती लेबल लावणे ज्यामुळे फळे किंवा भाज्यांचे आवश्यक गुणधर्म बदलत नाहीत. (तीन) अन्न, फायबर, इंधन, कच्चा माल किंवा इतर तत्सम उत्पादने किंवा शेती उत्पन्नासाठी, वनस्पतींची लागवड आणि घोड्यांच्या संगोपनाच्या व्यतिरिक्त, पशु जीवसृष्टीच्या सर्वांगीण संगोपनाच्या संबंधात उक्ते कामाच्या (जॉब वर्क) स्वरूपात मध्यवर्ती उत्पादन प्रक्रिया करणे.		
		(दोन) खाणकाम, विद्युत, गॅस आणि जल वितरणासाठी सहाय्य सेवा.	९	-
२५	शीर्ष ९९८७	देखभाल, दुरुस्ती व स्थापना (बांधकाम वगळता) सेवा.	९	-
२६	शीर्ष ९९८८ (इतरांच्या मालकीच्या प्रत्यक्ष निविष्टी (वस्तू) वरील निर्माण सेवा)	(एक) खालील संबंधात असलेल्या उक्ते कामाद्वारे (जॉब वर्क) सेवा- (क) वृत्तपत्रांचे मुद्रण; (ख) वस्त्राचे सूत (टेक्सटाईल यार्न) (मानवनिर्मित तंतू खेरीज) आणि वस्त्राचे कापड (टेक्सटाईल फॅब्रिक्स); (ग) पैलू पाडलेले व उजाळा आणलेले हिरे; मौल्यवान व कमी प्रतीचे मौल्यवान खडे; किंवा सीमाशुल्क अधिनियम, १९७५ (१९७५ चा ५१) च्या पहिल्या अनुसूचीतील प्रकरण ७१ मधील सोने आणि इतर मौल्यवान धातूंचे साधे आणि जडित (स्टडेड) दागिने, (घ) पुस्तकांचे (ब्रेल पुस्तकांसहित), नियतकालिकांचे आणि मासिकांचे मुद्रण; (ङ) सीमाशुल्क अधिनियम, १९७५ (१९७५ चा ५१) च्या पहिल्या अनुसूचीतील प्रकरण ४१ मधील कातडे, चामडे आणि चर्म (हाईड, स्किन आणि लेदर) यांवरील प्रक्रिया. स्पष्टीकरण- "मानवनिर्मित तंतू" म्हणजे पुढीलपैकी कोणत्याही उत्पादन प्रक्रियांतून उत्पादित ऑर्गॅनिक पॉलीमर्सचे स्टेपल फायबर आणि फिलामेंट्स,-	२.५	-

अनु. क्र.	प्रकरण, विभाग किंवा शीर्ष	सेवांचे वर्णन	दर (टक्के)	शर्त
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
		(क) ऑर्गॅनिक मोनोमर्सचे पॉलीमरायराजेशन द्वारे पॉलीमाईड्स, पॉलीएस्टर्स, पॉलीओलीफिनस् किंवा पॉलीयुरेथेन्स यांसारख्या पॉलिमर्सचे उत्पादन करणे किंवा या प्रक्रियेने रासायनिक परिवर्तनाद्वारे पॉलिमर्सचे उत्पादन [उदा. पॉली (व्हिनिल अॅसिटेट) च्या हायड्रोलिसिसद्वारे तयार केलेले पॉली (व्हिनिल अॅसिटेट)]; किंवा (ख) क्युप्रामोनिअम रेयॉन (क्युप्रो) किंवा व्हिस्कोझ रेयॉन यासारख्या पॉलिमर्सचे नैसर्गिक ऑर्गॅनिक पॉलिमर्स (उदा. सेल्युलोज)च्या विघटनाद्वारे किंवा रासायनिक प्रक्रियांद्वारे उत्पादन, किंवा सेल्युलोज अॅसिटेट किंवा अल्जीनेट्स या सारख्या पॉलिमर्सची नैसर्गिक ऑर्गॅनिक पॉलिमर्स (उदा. सेल्युलोज, केसीन आणि इतर प्रथिने, किंवा अल्जीनिक आम्ल) च्या रासायनिक परिवर्तनाद्वारे उत्पादन करणे.		
		(दोन) वरील (एक) खेरीज इतरांच्या मालकीच्या प्रत्यक्ष निविष्टी (वस्तू) वरील निर्माण सेवा.	९	-
२७	शीर्ष ९९८९	इतर निर्माण सेवा; प्रकाशन, मुद्रण आणि पुनरुत्पादन सेवा; साहित्य पुनर्प्राप्ती सेवा.	९	-
२८	विभाग ९	समाज, सामाजिक आणि वैयक्तिक सेवा आणि इतर संकीर्ण सेवा.		
२९	शीर्ष ९९९१	संपूर्ण समाजाकरिता लोक प्रशासन आणि इतर सेवांचे प्रदान; अनिवार्य सामाजिक सुरक्षा सेवा.	९	-
३०	शीर्ष ९९९२	शैक्षणिक सेवा.	९	-
३१	शीर्ष ९९९३	मानवी आरोग्य आणि सामाजिक देखभाल सेवा.	९	-
३२	शीर्ष ९९९४	सांडपाणी आणि मैल्याचे संचयन (कलेक्शन), प्रक्रिया आणि विल्हेवाट आणि इतर पर्यावरण संरक्षण सेवा	९	-
३३	शीर्ष ९९९५	सदस्यत्व संस्थांची सेवा	९	-
३४	शीर्ष ९९९६ (मनोरंजनात्मक, सांस्कृतिक आणि क्रीडा सेवा)	(एक) सर्कस, लोकनृत्यासहित भारतीय शास्त्रीय नृत्य, नाट्य प्रयोग, नाटक (ड्रामा) करिता प्रवेश किंवा उपलब्धता (अॅक्सेस) याद्वारे सेवा.	९	-
		(दोन) चलचित्र चित्रपटांच्या प्रदर्शनाच्या प्रवेशाच्या माध्यमातून सेवा जेथे प्रवेश तिकिटाची किंमत रुपये शंभर किंवा त्याहून कमी आहे.	९	-

अनु. क्र.	प्रकरण, विभाग किंवा शीर्ष	सेवांचे वर्णन	दर (टक्के)	शर्त
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
		(तीन) करमणुकीच्या कार्यक्रमांमध्ये प्रवेश किंवा चलचित्र चित्रपटांचे प्रदर्शन, थिम पार्क्स, वॉटरपार्क्स, जॉय राईड्स, मेरी- गो राऊंड्स, गो-कार्टींग, कसिनोज, रेस-कोर्स, बॅले, इंडियन प्रीमियर लीग सारखा कोणताही क्रीडा उपक्रम आणि तत्सम यांसह मनोरंजनात्मक सुविधांमध्ये उपलब्धता (अॅक्सेस) सेवा.	१४	-
		(चार) रेस क्लबने अशा क्लबमध्ये टोटलायझेटर किंवा बुकमेकरसाठीचा परवाना याद्वारे पुरविलेल्या सेवा.	१४	-
		(पाच) जुगार	१४	-
		(सहा) वरील (एक), (दोन), (तीन), (चार), आणि (पाच) ह्या खेरीज मनोरंजनात्मक, सांस्कृतिक आणि क्रीडा सेवा.	९	-
३५	शीर्ष ९९९७	इतर सेवा (धुलाई, सफाई आणि रंगाई सेवा; सौंदर्य आणि शारीरिक स्वास्थ्य सेवा; आणि इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या सेवांसहित इतर संकीर्ण सेवा).	९	-
३६	शीर्ष ९९९८	घरगुती सेवा.	९	-
३७	शीर्ष ९९९९	राज्यक्षेत्रातील (एक्स्ट्राटेरीटोरीअल) संस्था आणि मंडळे यांनी पुरविलेल्या सेवा.	९	-

२. वरील तक्त्यातील अनु.क्र.३ समोरील स्तंभ (३) च्या बाब (एक) च्या नोंदीमध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या जमीन किंवा, यथास्थिती, जमिनीच्या अविभाजित हिश्यामधील मालमत्तेचे हस्तांतरण अंतर्भूत असलेल्या अशा पुरवठ्यामधील सेवा व वस्तूच्या भागाच्या पुरवठ्याचे मूल्य हे अशा पुरवठ्याकरिता आकारलेली एकूण रक्कम वजा जमीन किंवा यथास्थिती जमिनीच्या अविभाजित हिश्या यांच्या समतुल्य असेल आणि अशा पुरवठ्यामधील जमीन किंवा यथास्थिती, जमिनीच्या अविभाजित हिश्यांचे मूल्य हे अशा पुरवठ्यासाठी आकारलेल्या एकूण रकमेच्या एक तृतीयांश रक्कम आहे असे मानण्यात येईल.

स्पष्टीकरण- परिच्छेद २ च्या प्रयोजनार्थ, एकूण रक्कम म्हणजे,-

(क) उपरोक्त सेवेसाठी आकारलेला मोबदला; आणि

(ख) जमीन किंवा, यथास्थिती, जमिनीच्या अविभाजित हिश्याच्या हस्तांतरणाकरिता आकारलेली रक्कम यांची एकूण बेरीज.

३. राज्य शासना कडून चालविल्या जाणाऱ्या लॉटरीच्या बाबतीत, दर्शनी मूल्याच्या १००/११२ किंवा राज्याने अधिकृत राजपत्रात अधिसूचित केलेली किंमत यापैकी जे अधिक असेल ते आयोजक राज्य शासनाने अधिकृत केलेल्या लॉटरीच्या बाबतीत दर्शनी मूल्याच्या १००/१२८ किंवा आयोजक राज्याने अधिकृत राजपत्रात अधिसूचित केलेली किंमत यापैकी जे अधिक असेल, ते लॉटरीचे पुरवठा मूल्य राहील.

४. स्पष्टीकरण. - या अधिसूचनेच्या प्रयोजनार्थ, -

(एक) वस्तूंमध्ये भांडवली वस्तूंचा समावेश असेल.

(दोन) "प्रकरण", "विभाग" किंवा "शीर्ष" याचा संदर्भ जेथे जेथे ते येतील तेथे संदर्भानुसार दुसरा अर्थ अपेक्षित नसेल तर "प्रकरण", "विभाग" आणि "शीर्ष" असा अनुक्रमे या सोबतच्या जोडपत्रातील सेवांच्या वर्गीकरणाच्या योजनेमध्ये दिल्याप्रमाणे असेल (जोडपत्र).

(तीन) सीमा प्रशुल्क अधिनियम, १९७५ (१९७५ चा ५१) च्या पहिल्या अनुसूचीचा अर्थ उकल करण्यासाठीचे नियम, विभाग व प्रकरण टिप्पणी व पहिल्या अनुसूचीच्या सर्वसाधारण टिप्पणी शक्य होईल तितक्या शीर्ष ९९८८ चा अर्थ उकल करण्याच्या संदर्भात लागू होतील.

(चार) सेवा पुरवठ्यामध्ये वापरलेल्या वस्तू किंवा सेवांवर आकारलेल्या निविष्टी कराची जमा घेतली नसेल या शर्तीच्या अधिन राहून जेथे जेथे अधिसूचने मध्ये दर विहित केलेला असेल, याचा अर्थ असा होईल की, -

(क) केवळ अशा सेवांच्या पुरवठ्यामध्येच वापरलेल्या वस्तू व सेवांवर आकारलेल्या निविष्टी कराची जमा घेतली नसेल; आणि

(ख) अशा सेवांच्या पुरवठ्यामध्ये अंशतः आणि इतर सेवांच्या पुरवठ्यामध्ये अंशतः वापरलेल्या वस्तू व सेवां वरील निविष्टी कराची पात्र जमा, प्रत्यवर्ती होईल, जर अशा सेवांचा पुरवठा हा माफी दिलेला असेल आणि महाराष्ट्र वस्तू व सेवां कर अधिनियम, २०१७ च्या कलम १७ च्या पोट-कलम (२) आणि त्याखाली तयार करण्यात आलेल्या नियमांच्या तरतुदी लागू होतील.

(पाच) "माहिती तंत्रज्ञान सॉफ्टवेअर" म्हणजे सोर्स कोड व ऑब्जेक्ट कोड यासह सूचना, डेटा, ध्वनी किंवा प्रतिमा यांचे कोणतेही प्रतिरूपण, जे यंत्रास वाचनयोग्य स्वरूपात मुद्रण (रेकॉर्डेड) केलेले आहे आणि जे संगणक किंवा ऑटोमॅटिक डेटा प्रोसेसिंग मशीन किंवा इतर कोणतेही साधन किंवा उपकरण यांच्या सहाय्याने वापरकर्त्यास फेरबदल (मॅनिप्युलेटेड) किंवा इंटरॅक्टिव्हिटी पुरविण्यास सक्षम आहे.

(सहा) "कृषी विस्तार" म्हणजे शेतकरी शिक्षणाद्वारे किंवा प्रशिक्षणाद्वारे शास्त्रोक्त संशोधन आणि ज्ञान यांचा वापर कृषी पद्धतींमध्ये करणे.

(सात) "कृषी उत्पन्न" म्हणजे अन्न, फायबर, इंधन, कच्चा माल किंवा इतर तत्सम उत्पादनासाठी, वनस्पतींची लागवड आणि घोड्यांचे संगोपन वगळून सर्व प्रकारच्या पशू जीवसृष्टीचे संगोपन करण्यापासून, कोणतेही उत्पादन ज्यावर पुढील प्रक्रिया केली जात नाही किंवा अशी प्रक्रिया केली जाते जी सामान्यतः एका लागवडदार किंवा उत्पादकाद्वारे केली जाते व जी त्याच्या आवश्यक वैशिष्ट्यांमध्ये बदल करत नाही परंतु प्राथमिक बाजारात विकण्यायोग्य करते.

(आठ) "कृषी उत्पन्न बाजार समिती किंवा मंडळ" म्हणजे कृषी उत्पादनाच्या विपणनाचे नियमन करण्याच्या हेतूने त्यावेळी अंमलात असलेल्या राज्य कायद्याच्या अंतर्गत घटित केलेली कोणतीही समिती किंवा मंडळ.

५. ही अधिसूचना १ जुलै २०१७ पासून अंमलात येईल.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

रा. द. भगत,
शासनाचे उपसचिव.

जोडपत्र:

सेवांचे वर्गीकरण करण्याची योजना			
अनु. क्र.	प्रकरण, विभाग, शीर्ष किंवा गट	सेवा संकेतांक (दरपत्रक)	सेवा वर्णन
१	प्रकरण ९९		सर्व सेवा
२	विभाग ५		बांधकाम सेवा
३	शीर्ष ९९५४		बांधकाम सेवा
४	गट ९९५४१		इमारतींच्या बांधकाम सेवा
५		९९५४११	एकलनिवासी किंवा बहुनिवासी किंवा बहुमजली इमारतींच्या बांधकाम सेवा
६		९९५४१२	वृद्धाश्रम, बेघर आश्रयस्थान, वसतिगृह आणि यासारख्या इतर निवासी इमारतींच्या बांधकाम सेवा
७		९९५४१३	औद्योगिक इमारतींच्या बांधकाम सेवा जसे की उत्पादन कार्यासाठी वापरल्या जाणाऱ्या इमारती (उपकरणांची जुळणी यासारख्या क्रियांसाठी), कार्यशाळा, साठवणुकीच्या इमारती आणि इतर तत्सम औद्योगिक इमारती
८		९९५४१४	वाणिज्यिक इमारतींच्या बांधकाम सेवा जसे की, कार्यालयीन इमारती, प्रदर्शन आणि मंगलकार्यालय, मॉल, हॉटेल, उपहारगृहे, विमानतळ, रेल किंवा रस्ता टर्मिनल्स, वाहनतळ, पेट्रोल आणि सेवा केंद्र, प्रेक्षागृह आणि इतर तत्सम इमारती
९		९९५४१५	इतर अनिवासी इमारतींची बांधकाम सेवा जसे शैक्षणिक संस्था, रुग्णालये, पशुवैद्यकीय चिकित्सालयासह चिकित्सालये, धार्मिक आस्थापना, न्यायालये, तुरुंग, संग्रहालये आणि इतर तत्सम इमारती.
१०		९९५४१६	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या इतर इमारतींच्या बांधकाम सेवा
११		९९५४१९	वरील समाविष्ट इमारतींची दुरुस्ती करणे, फेरफार करणे, भर घालणे, प्रतिस्थापना करणे, नूतनीकरण करणे, देखभाल करणे किंवा पुर्नरचना करणे (रीमॉडेलिंग) हे अंतर्भूत असलेल्या सेवा

१२	गट १९५४२		नागरी अभियांत्रिकी कार्याच्या सर्वसाधारण बांधकाम सेवा
१३		१९५४२१	महामार्ग, मार्ग, रस्ते, रेल्वे आणि विमानाच्या धावपट्ट्या, पूल आणि बोगदे यांच्या सर्वसाधारण बांधकाम सेवा
१४		१९५४२२	बंदरे, जलमार्ग, धरणे, मुख्य पाणीसाठा व वितरण वाहिन्या, सिंचन आणि इतर जल संबंधी कार्याबाबतच्या सर्वसाधारण बांधकाम सेवा
१५		१९५४२३	दीर्घ लांबीच्या भूमिगत/ जमिनीवरील, समुद्रांतर्गत वाहिन्या, संप्रेषण आणि विद्युत ऊर्जा वाहिन्या (तारा); पंपिंग स्टेशन आणि संबंधित कामे; रोहित्र (ट्रान्सफॉर्मर) स्टेशनस आणि संबंधित कामे यांच्या सर्वसाधारण बांधकाम सेवा
१६		१९५४२४	स्थानिक पाणी आणि सांडपाण्याच्या वाहिन्या, विद्युत आणि संप्रेषण तारा आणि संबंधित कामे यांच्या सर्वसाधारण बांधकाम सेवा
१७		१९५४२५	खाणी आणि औद्योगिक प्रकल्प (प्लांट) यांच्या सर्वसाधारण बांधकाम सेवा
१८		१९५४२६	वीज प्रकल्प (प्लांट) आणि त्याच्या संबंधित पायाभूत सुविधा यांच्या सर्वसाधारण बांधकाम सेवा
१९		१९५४२७	मैदानी खेळ आणि मनोरंजन सुविधांसाठीच्या सर्वसाधारण बांधकाम सेवा
२०		१९५४२८	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या इतर नागरी अभियांत्रिकी कार्याच्या सर्वसाधारण बांधकाम सेवा
२१		१९५४२९	वरील समाविष्ट बांधकामाची दुरुस्ती करणे, फेरफार करणे, भर घालणे, प्रतिस्थापना करणे, नूतनीकरण करणे, देखभाल करणे किंवा पुनर्रचना करणे (रीमॉडेलिंग) हे अंतर्भूत असलेल्या सेवा
२२	गट १९५४३		बांधकामाची जागा तयार करण्याची सेवा
२३		१९५४३१	बांधकाम पाडून टाकण्याबाबतच्या सेवा
२४		१९५४३२	बांधकामाची जागा तयार करणे आणि निष्कासन सेवा यांसह तदनंतरच्या बांधकामासाठी जागा सज्ज करण्याच्या पूर्वतयारीच्या सेवा, खोदकाम चाचणी आणि विंधन

			विहिरी व गाभा निष्कर्षण, चर काढणे
२५		९९५४३३	उत्खनन आणि मृदावहन सेवा
२६		९९५४३४	विहिरी वेधन सेवा व सेप्टिक सिस्टिम स्थापने बाबतच्या सेवा
२७		९९५४३५	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या बांधकामाची जागा तयार करण्यासंबंधीच्या इतर सेवा
२८		९९५४३९	वरील समाविष्ट बांधकामांची दुरुस्ती करणे, फेरफार करणे, भर घालणे, बदल करणे, देखभाल करणे हे अंतर्भूत असलेल्या सेवा
२९	गट ९९५४४		पूर्वरचित बांधकामांची जोडणी व उभारणी
३०		९९५४४१	पूर्वरचित इमारतींची स्थापना, जोडणी आणि उभारणी सेवा
३१		९९५४४२	इतर पूर्वरचित संरचना आणि बांधकाम यांच्या स्थापना, जोडणी आणि उभारणी सेवा
३२		९९५४४३	रस्त्यावरील सर्व प्रकारच्या फर्निचरच्या स्थापनेबाबतच्या सेवा (जसे बस थांबा, बाकडे, टेलिफोन बुथ, सार्वजनिक शौचालय आणि यांसारख्या)
३३		९९५४४४	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या इतर जोडणी आणि बांधकाम सेवा
३४		९९५४४९	वरील समाविष्ट बांधकामांची दुरुस्ती करणे, फेरफार करणे, भर घालणे, बदल करणे, देखभाल करणे हे अंतर्भूत असलेल्या सेवा
३५	गट ९९५४५		विशेष व्यापार बांधकाम सेवा
३६		९९५४५१	पाइल ड्रायव्हिंग आणि पाया भरणी सेवा
३७		९९५४५२	बिल्डिंग फ्रेमिंग व रुफ फ्रेमिंग सेवा
३८		९९५४५३	छत उभारणी व जलरोधन सेवा
३९		९९५४५४	कोंक्रीट सेवा
४०		९९५४५५	संरचनात्मक (स्ट्रक्चरल) स्टील उभारणी सेवा
४१		९९५४५६	गवंडीकाम सेवा
४२		९९५४५७	परांची सेवा

४३		९९५४५८	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या इतर विशेष व्यापार बांधकाम सेवा
४४		९९५४५९	वरील समाविष्ट बांधकामांची दुरुस्ती करणे, फेरफार करणे, भर घालणे, बदल करणे, देखभाल करणे हे अंतर्भूत असलेल्या सेवा
४५	गट ९९५४६		स्थापना सेवा
४६		९९५४६१	विद्युत वायरिंग व जोडणी सेवा, अग्निसूचक यंत्रणा स्थापना सेवा, चोरघंटी (बर्गलर अलार्म) यंत्रणा यांसह स्थापना सेवा यांसह विद्युतयंत्रणा स्थापन सेवा
४७		९९५४६२	पाण्याचे नळकाम व नाली (ड्रेन) टाकण्याच्या सेवा
४८		९९५४६३	उष्णतावर्धन, वायुविजन आणि वातानुकूलन (एअर कंडिशनिंग) उपकरण स्थापना सेवा
४९		९९५४६४	गॅस जोडणी स्थापना सेवा
५०		९९५४६५	विसंवाहन सेवा
५१		९९५४६६	उद्वाहन (लिफ्ट) आणि सरकता जिना (एस्केलेटर) स्थापना सेवा
५२		९९५४६८	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या इतर स्थापना सेवा
५३		९९५४६९	वर समाविष्ट स्थापनांची दुरुस्ती करणे, फेरफार करणे, भर घालणे, बदल करणे, देखभाल करणे हे अंतर्भूत असलेल्या सेवा
५४	गट ९९५४७		इमारत पूर्ती आणि परिष्करण (फिनिशींग) सेवा
५५		९९५४७१	चकाकी आणण्यासाठीच्या (ग्लेझिंग) सेवा
५६		९९५४७२	गिलावा (प्लास्टरिंग) करण्याच्या सेवा
५७		९९५४७३	रंगकामाच्या सेवा
५८		९९५४७४	जमीन आणि भिंतींच्या फरश्या बसवणे (टायलिंग) सेवा
५९		९९५४७५	इतर फरशी (फ्लोअर) बसविणे, भिंत आच्छादन आणि भिंतीवर कागद आच्छादण्याबाबतच्या (वॉलपेपरिंग)सेवा
६०		९९५४७६	जोडकाम आणि सुतारकाम (जॉयनरी आणि कार्पेन्टरी) सेवा
६१		९९५४७७	कुंपण व कठडा बांधणीच्या सेवा

६२		९९५४७८	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या इतर इमारतपूता आणि परिष्करण सेवा
६३		९९५४७९	वर समाविष्ट असलेल्या पूर्ती/परिष्करण (फिनिशींग) यांची दुरुस्ती करणे, फेरफार करणे, भर घालणे, बदल करणे, देखभाल करणे हे अंतर्भूत असलेल्या सेवा
६४	विभाग ६		वितरणात्मक व्यापार सेवा; निवास, खाद्य आणि पेय सेवा; वाहतूक सेवा; गॅस आणि विद्युत वितरण सेवा
६५	शीर्ष ९९६१		घाऊक व्यापारा मधील सेवा
६६	गट ९९६११		
६७		९९६१११	शुल्क किंवा दलाली किंवा कंत्राट आधारित घाऊक व्यापाराकरिता पुरवल्या जाणाऱ्या सेवा
६८	शीर्ष ९९६२		किरकोळ (रीटेल) व्यापारा मधील सेवा
६९	गट ९९६२१		
७०		९९६२११	शुल्क किंवा दलाली किंवा कंत्राट आधारित किरकोळ व्यापाराकरिता पुरवल्या जाणाऱ्या सेवा
७१	शीर्ष ९९६३		निवास, अन्न पदार्थ आणि पेय सेवा
७२	गट ९९६३१		निवास सेवा
७३		९९६३११	हॉटेल, इन, अतिथीगृहे (गेस्ट हाऊस), क्लब आणि यासारखे यांच्याद्वारे पुरवल्या जाणाऱ्या कक्ष किंवा घटक निवास सेवा
७४		९९६३१२	शिबीर स्थळ (कॅम्प साईट) सेवा
७५		९९६३१३	मनोरंजनात्मक आणि सुट्टीतील शिबीर सेवा
७६	गट ९९६३२		इतर निवास सेवा
७७		९९६३२१	विद्यार्थी निवासस्थानातील विद्यार्थ्यांसाठी कक्ष किंवा घटक निवास सेवा
७८		९९६३२२	वसतिगृहे, शिबीरे, पेइंग गेस्ट आणि यासारखे यांनी पुरविलेल्या कक्ष किंवा घटक निवास सेवा
७९		९९६३२९	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या कक्ष किंवा घटक निवास सेवा
८०	गट ९९६३३		अन्न पदार्थ, खाण्यायोग्य पदार्थ, मद्य आणि मद्यार्कविरहीत पेये पुरवण्याच्या सेवा

८१		९९६३३१	टेकअवे सेवा, कक्ष सेवा आणि घरपोच अन्न पदार्थ पोहचविण्याच्या सेवांसह उपहारगृहे, कॅफे व तत्सम खाद्यसुविधा पुरवणारे यांनी पुरविलेल्या सेवा
८२		९९६३३२	टेकअवे सेवा, कक्ष सेवा आणि घरपोच अन्न पदार्थ पुरविण्याच्या सेवांसह हॉटेल, इन, अतिथीगृहे (गेस्ट हाऊस), क्लब व यासारखे यांनी पुरविलेल्या सेवा
८३		९९६३३३	आहार गृह (कॅटिन) आणि इतर तत्सम आस्थापनांनी पुरविलेल्या सेवा
८४		९९६३३४	प्रदर्शन सभागृहे, कार्यक्रम, मंगलकार्यालय आणि इतर बाह्यगृह/ अंतर्गृह कार्यासाठी खाद्यपेय पुरवण्याच्या (केटरिंग) सेवा.
८५		९९६३३५	रेल्वे, विमानांत आणि यांसारख्या सेवांमध्ये खाद्यपेय पुरवण्याच्या (केटरिंग) सेवा.
८६		९९६३३६	अन्न पदार्थ, खाण्यायोग्य पदार्थ, मद्य व मद्यार्क विरहित पेय यांची हवाई परिवहन व इतर परिवहन चालक यांना बनवून देण्याच्या (प्रिपेरेशन) किंवा पुरवठा करण्याबाबतच्या सेवा
८७		९९६३३७	इतर कंत्राटी खाद्यपदार्थ सेवा
८८		९९६३३९	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या इतर अन्न पदार्थ, खाण्यायोग्य पदार्थ, मद्य व मद्यार्क विरहित पेये पुरवणारी सेवा
८९	शीर्ष ९९६४		प्रवासी वाहतूक सेवा
९०	गट ९९६४१		प्रवाशांकरिता स्थानिक वाहतूक आणि पर्यटन परिवहन सेवा
९१		९९६४११	रेल्वे, मेट्रो, मोनोरेल, बस, ट्रामवे, रिक्शा, तीनचाकी, स्कूटर आणि इतर मोटर वाहनांद्वारे प्रवाशांची स्थानिक भूवाहतूक सेवा
९२		९९६४१२	रेडिओ टॅक्सी आणि इतर तत्सम सेवांसह टॅक्सी सेवा
९३		९९६४१३	नियोजित नसलेल्या स्थानिक बस आणि कोच चार्टर सेवा
९४		९९६४१४	प्रवाशांकरिता इतर भू परिवहन सेवा
९५		९९६४१५	फेरी, क्रूझ आणि यांसारख्याद्वारे प्रवाशांची स्थानिक जलवाहतूक सेवा

९६		९९६४१६	रेल्वे, रस्ते, जल आणि हवाई यांद्वारे स्थळदर्शन परिवहन सेवा
९७		९९६४१९	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या प्रवाशांच्या इतर स्थानिक परिवहन सेवा
९८	गट ९९६४२		प्रवाशांच्या लांब पल्ल्याच्या वाहतूक सेवा
९९		९९६४२१	रेल्वे, मेट्रो आणि यासारख्या रेल्वे जाळ्यांच्या माध्यमातून लांब पल्ल्याची प्रवासी वाहतूक सेवा
१००		९९६४२२	बस, कार, नियोजित नसलेल्या लांब पल्ल्याच्या बस आणि कोच सेवा, स्टेज कॅरेज आणि यासारख्या रस्ते वाहतुकीच्या माध्यमांतून लांब पल्ल्याची प्रवासी वाहतूक सेवा
१०१		९९६४२३	रेडिओ टॅक्सी आणि इतर तत्सम सेवा यांसह टॅक्सी सेवा
१०२		९९६४२४	फेरी, क्रूझ जहाज आणि यासारख्या वाहनांद्वारे किनारी व आंतर महासागरीय (ओव्हरसीज) प्रवासी जलवाहतूक सेवा
१०३		९९६४२५	देशांतर्गत/आंतरराष्ट्रीय नियोजित प्रवासी हवाई वाहतूक सेवा
१०४		९९६४२६	नियोजित नसलेली देशांतर्गत/आंतरराष्ट्रीय प्रवासी हवाई वाहतूक सेवा
१०५		९९६४२७	प्रवाशांची अंतराळ वाहतूक सेवा
१०६		९९६४२९	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या इतर लांब पल्ल्याच्या प्रवासी वाहतूक सेवा
१०७	शीर्ष ९९६५		माल वाहतूक सेवा
१०८	गट ९९६५१		मालाची भूवाहतूक सेवा
१०९		९९६५११	रेफ्रिजरेटर वाहने, ट्रक, ट्रेलर्स, मनुष्य किंवा पशूने ओढावयाच्या वाहनाने किंवा इतर कोणत्याही वाहनाने पत्रे, पार्सल, जिवंत प्राणी, घरगुती आणि कार्यालयीन फर्निचर, कंटेनर आणि यांसारख्यासह मालाची रस्ते वाहतूक सेवा
११०		९९६५१२	पत्रे, पार्सल, जिवंत प्राणी, घरगुती आणि कार्यालयीन फर्निचर, इंटरमोडल कंटेनर, बल्क कार्गो आणि यांसारख्यासह मालाची रेल्वे वाहतूक सेवा

१११		९९६५१३	पेट्रोलियम आणि नैसर्गिक वायु, पाणी, सांडपाणी (सीवरेज) आणि इतर वस्तूंची पाइपलाईनद्वारे वहन सेवा
११२		९९६५१९	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या मालाच्या इतर भू वाहतुकीच्या सेवा
११३	गट ९९६५२		मालाची जलवाहतूक सेवा
११४		९९६५२१	रेफ्रिजरेटर जलयाने, टँकर, बल्क कार्गो जलयान, कंटेनर जहाजे आणि यासारख्याद्वारे मालाची किनारी व आंतर-महासागरीय (ओव्हरसीज) जलवाहतूक सेवा
११५		९९६५२२	रेफ्रिजरेटर जलयाने, टँकर आणि इतर जलयानांद्वारे मालाची अंतर्देशीय जलवाहतूक सेवा
११६	गट ९९६५३		मालाची हवाई आणि अंतराळ वाहतूक सेवा
११७		९९६५३१	पत्रे व पार्सल व इतर वस्तूंची हवाई वाहतूक सेवा
११८		९९६५३२	मालाची (फ्रेट) अंतराळ वाहतूक सेवा
११९	शीर्ष ९९६६		प्रचालकासह किंवा त्याशिवाय वाहतूक वाहनांच्या भाडेतत्त्वावरील सेवा
१२०	गट ९९६६०		प्रचालकासह किंवा त्याशिवाय वाहतूक वाहनांच्या भाडेतत्त्वावरील सेवा
१२१		९९६६०१	प्रचालकासह किंवा त्याशिवाय बस, कोच, कार, ट्रक आणि इतर मोटर वाहनांसह रस्त्यावरील वाहनांची भाडेतत्त्वावरील सेवा
१२२		९९६६०२	प्रचालकासह किंवा त्याशिवाय प्रवासी जलयाने, माल (फ्रेट) जलयाने व यासारख्यांसह जलयानांच्या (वॉटर व्हेसल्स) भाडेतत्त्वावरील सेवा
१२३		९९६६०३	प्रचालकासह किंवा त्याशिवाय प्रवासी विमाने व यासारख्यांसह विमानांच्या भाडेतत्त्वावरील सेवा
१२४		९९६६०९	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या प्रचालकासह किंवा त्याशिवाय इतर वाहतूक वाहनांची भाडेतत्त्वावरील सेवा
१२५	शीर्ष ९९६७		वाहतुकीमधील सहाय्य सेवा
१२६	गट ९९६७१		कार्गो हाताळणी सेवा
१२७		९९६७११	कंटेनर हाताळणी सेवा
१२८		९९६७१२	सीमाशुल्क गृह अभिकर्ता सेवा

१२९		९९६७१३	समाशोधन आणि अग्रेसण सेवा
१३०		९९६७१९	इतर कार्गो आणि सामान हाताळणी सेवा
१३१	गट ९९६७२		साठवणूक व कोठार (वेअरहाऊसिंग) सेवा
१३२		९९६७२१	शीतलीकरण साठवणूक सेवा
१३३		९९६७२२	बल्क द्रव किंवा वायू साठवणूक सेवा
१३४		९९६७२९	इतर साठवणूक आणि कोठार (वेअरहाऊसिंग) सेवा
१३५	गट ९९६७३		रेल्वे वाहतुकीसाठी सहाय्य सेवा
१३६		९९६७३१	रेल्वे पुशिंग किंवा टोईंग सेवा
१३७		९९६७३९	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या रेल्वे वाहतुकीसाठीच्या इतर सहाय्य सेवा
१३८	गट ९९६७४		रस्ते वाहतुकीसाठी सहाय्य सेवा
१३९		९९६७४१	बस स्थानक सेवा
१४०		९९६७४२	राष्ट्रीय महामार्ग, राज्य महामार्ग, द्रुतगती मार्ग, रस्ता आणि मार्ग यांच्या कार्यचालन सेवा; पूल आणि बोगदा कार्यचालन सेवा
१४१		९९६७४३	वाहनतळ सुविधा
१४२		९९६७४४	वाणिज्यिक (कमर्शियल) आणि खाजगी वाहनांसाठी टोईंग सेवा
१४३		९९६७४९	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या रस्ते वाहतुकीच्या इतर आधारभूत सेवा
१४४	गट ९९६७५		जल वाहतूक सेवेसाठी सहाय्य सेवा (किनारी, आंतर महासागरीय आणि अंतर्देशीय जलमार्ग)
१४५		९९६७५१	बंदर आणि जलमार्ग कार्यचालन सेवा (कार्गो हाताळणी वगळून) जसे की बंदरे, गोदी, दीपगृहे, हलकी जहाजे आणि यांसारख्या कार्यचालन सेवा
१४६		९९६७५२	पायलेटेज आणि बर्थिंग सेवा
१४७		९९६७५३	व्हेसल सॅल्वेज आणि रिफ्लोटिंग सेवा
१४८		९९६७५९	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या जलवाहतुकीसाठी इतर सहाय्य सेवा
१४९	गट ९९६७६		हवाई किंवा अंतराळ वाहतुकीसाठी सहाय्य सेवा

१५०		९९६७६१	विमानतळ कार्यचालन सेवा (कार्गो हाताळणी वगळून)
१५१		९९६७६२	हवाई वाहतूक नियंत्रण सेवा
१५२		९९६७६३	हवाई वाहतुकीसाठी इतर सहाय्य सेवा
भाग चार ब—४५-४अ		९९६७६४	अंतराळ वाहतुकीसाठी सहाय्य सेवा
१५४	गट ९९६७९		इतर वाहतूक सहाय्य सेवा
१५५		९९६७९१	रस्ते वाहतुकीसाठी मालवाहतूक अभिकरण सेवा
१५६		९९६७९२	वाहतुकीच्या इतर साधनांसाठी माल वाहतूक अभिकरण सेवा
१५७		९९६७९३	इतर माल वाहतूक सेवा
१५८		९९६७९९	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या इतर वाहतूक सहाय्य सेवा
१५९	शीर्ष ९९६८		डाक आणि कुरियर सेवा
१६०	गट ९९६८१		डाक आणि कुरियर सेवा
१६१		९९६८११	डाकघर काउंटर सेवा, मेल बॉक्स भाड्याने द्यावयाची सेवा यांसह डाक सेवा
१६२		९९६८१२	कुरियर सेवा
१६३		९९६८१३	स्थानिक बटवडा (डिलिव्हरी) सेवा
१६४		९९६८१९	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या इतर बटवडा (डिलिव्हरी) सेवा
१६५	शीर्ष ९९६९		विद्युत, वायु, पाणी आणि इतर वितरण सेवा
१६६	गट ९९६९१		विद्युत आणि वायु वितरण सेवा
१६७		९९६९११	विद्युत पारेषण सेवा
१६८		९९६९१२	विद्युत वितरण सेवा
१६९		९९६९१३	वायु वितरण सेवा
१७०	गट ९९६९२		जल वितरण आणि इतर सेवा
१७१		९९६९२१	जल वितरण सेवा
१७२		९९६९२२	वाफ, गरम पाणी आणि वातानुकूलन (एअर कंडिशनिंग) पुरवठा व यासारख्यांचे वितरण हे अंतर्भूत असणाऱ्या सेवा
१७३		९९६९२९	इतर तत्सम सेवा
१७४	विभाग ७		वित्तीय आणि संबंधित सेवा; स्थावर मालमत्ता सेवा;

			आणि भाडेपट्टी व भाडेत्वावरील सेवा
१७५	शीर्ष ९९७१		वित्तीय आणि संबंधित सेवा
१७६	गट ९९७११		वित्तीय सेवा (बँकिंग गुंतवणूक, विमा सेवा आणि निवृत्तीवेतन वगळता)
१७७		९९७१११	केंद्रिय बँकिंग सेवा
१७८		९९७११२	ठेवी (डिपॉझिट) सेवा
१७९		९९७११३	स्टँडबाय कमिटमेंट, हमी आणि प्रतिभूती यांसह ऋण (क्रेडिट) देणाऱ्या सेवा
१८०		९९७११४	वित्तीय भाडेपट्टी सेवा
१८१		९९७११९	इतर वित्तीय सेवा (बँकिंग गुंतवणूक, विमा सेवा आणि निवृत्तीवेतन वगळता)
१८२	गट ९९७१२		बँकिंग गुंतवणूक सेवा
१८३		९९७१२०	बँकिंग गुंतवणूक सेवा
१८४	गट ९९७१३		विमा आणि निवृत्तीवेतन सेवा (पुनर्विमा सेवा वगळून)
१८५		९९६१३१	निवृत्तीवेतन सेवा
१८६		९९७१३२	जीवन विमा सेवा (पुनर्विमा सेवा वगळून)
१८७		९९७१३३	अपघात आणि आरोग्य विमा सेवा
१८८		९९७१३४	मोटर वाहन विमा सेवा
१८९		९९७१३५	समुद्री, हवाई आणि इतर वाहतूक विमा सेवा
१९०		९९७१३६	माल (फ्रेट) विमा सेवा आणि प्रवास विमा सेवा
१९१		९९७१३७	इतर मालमत्ता विमा सेवा
१९२		९९७१३९	इतर जीवनेतर विमा सेवा (पुनर्विमा सेवा वगळून)
१९३	गट ९९७१४		पुनर्विमासेवा
१९४		९९७१४१	जीवन पुनर्विमा सेवा
१९५		९९७१४२	अपघात आणि आरोग्य पुनर्विमा सेवा
१९६		९९७१४३	मोटर वाहन पुनर्विमा सेवा
१९७		९९७१४४	समुद्री, हवाई आणि इतर वाहतूक पुनर्विमा सेवा
१९८		९९७१४५	माल (फ्रेट) पुनर्विमा सेवा

१९९		९९७१४६	इतर मालमत्ता पुनर्विमा सेवा
२००		९९७१४९	इतर जीवनेतर पुनर्विमा सेवा
२०१	गट ९९७१५		वित्तीय सेवांसाठी साहाय्य सेवा (विमा आणि निवृत्तीवेतन वगळता इतर)
२०२		९९७१५१	विलिनीकरण आणि संपादन सेवा, कॉर्पोरेट फायनान्स आणि जोखीम भांडवल सेवा यांसारख्या बँकिंग गुंतवणूक संबंधित सेवा
२०३		९९७१५२	वस्तू विनिमय सेवासह दलाली आणि संबंधित रोखे आणि वस्तू सेवा
२०४		९९७१५३	निवृत्ती वेतन फंड वगळता पोर्टफोलिओ व्यवस्थापन सेवा
२०५		९९७१५४	विश्वस्त मंडळ (ट्रस्ट) व अभिरक्षा सेवा
२०६		९९७१५५	वित्तीय बाजाराच्या प्रशासनाशी संबंधित सेवा
२०७		९९७१५६	वित्तीय सल्लागार सेवा
२०८		९९७१५७	विदेशी चलन सेवा
२०९		९९७१५८	वित्तीय व्यवहार संस्करण आणि समाशोधन गृह सेवा
२१०		९९७१५९	वित्तीय सेवांना सहाय्यकारी इतर सेवा
२११	गट ९९७१६		विमा आणि निवृत्तीवेतनासाठी सहाय्यकारी सेवा
२१२		९९७१६१	विमा आणि निवृत्तीवेतनासाठी सहाय्यकारी सेवा
२१३		९९७१६२	विमा दावे समायोजन सेवा
२१४		९९७१६३	विमा गणितीय सेवा
२१५		९९७१६४	निवृत्तीवेतन निधी व्यवस्थापन सेवा
२१६		९९७१६९	विमा आणि निवृत्तीवेतनासाठी इतर सहाय्यकारी सेवा
२१७	गट ९९७१७		वित्तीय मत्ता धारण करण्याच्या सेवा
२१८		९९७१७१	दुय्यम कंपन्यांचे समन्याय भाग धारण करण्याच्या सेवा
२१९		९९७१७२	विश्वस्त (ट्रस्ट) च्या निधी आणि तत्सम वित्तीय संस्थांचे रोखे व इतर मत्ता धारण करण्याच्या सेवा
२२०	शीर्ष ९९७२		स्थावर मालमत्ता सेवा
२२१	गट ९९७२१		मालकीची किंवा भाडेपट्टीची मालमत्ता अंतर्भूत असलेल्या स्थावर मालमत्ता सेवा

२२२		९९७२११	स्वतःच्या किंवा भाडेतत्त्वावरील निवासी मालमत्ता अंतर्भूत असलेल्या भाडेपट्टी किंवा भाडेतत्त्वावरील सेवा
२२३		९९७२१२	स्वतःची किंवा भाडेतत्त्वाधीन अनिवासी मालमत्ता अंतर्भूत असलेल्या भाडेपट्टी किंवा भाडेतत्त्वावरील सेवा
२२४		९९७२१३	इमारतींच्या व्यापारासंबंधी सेवा
२२५		९९७२१४	टाइम-शेअर मालमत्तेच्या व्यापारासंबंधी सेवा
२२६		९९७२१५	रिक्त आणि उपविभागीकृत जमिनीच्या व्यापारासंबंधी सेवा
२२७	गट ९९७२२		शुल्क किंवा दलालीवर आधारित किंवा कंत्राट आधारित स्थावर मालमत्ता सेवा
२२८		९९७२२१	शुल्क किंवा दलालीवर आधारित किंवा कंत्राट आधारित मालमत्ता व्यवस्थापन सेवा
२२९		९९७२२२	शुल्क किंवा दलालीवर आधारित किंवा कंत्राट आधारित इमारतींची विक्री
२३०		९९७२२३	शुल्क किंवा दलालीवर आधारित किंवा कंत्राट आधारित जमिनीची विक्री
२३१		९९७२२४	शुल्क दलालीवर आधारित किंवा कंत्राट आधारित स्थावर मालमत्ता मूल्यांकन सेवा
२३२	शीर्ष ९९७३		प्रचालकासह किंवा त्याशिवाय भाडेपट्टीवरील किंवा भाडेतत्त्वावरील सेवा
२३३	गट ९९७३१		प्रचालकासह किंवा त्याशिवाय यंत्रसामुग्री आणि उपकरणे भाडेपट्टीवर किंवा भाडेतत्त्वावर देण्यासंबंधीच्या सेवा
२३४		९९७३११	प्रचालकासह किंवा त्याशिवाय, कंटेनरसह वाहतूक उपकरणा संबंधित भाडेपट्टी किंवा भाडेतत्त्वावरील सेवा
२३५		९९७३१२	प्रचालकासह किंवा त्याशिवाय कृषी यंत्रसामुग्री व उपकरणे यांच्याशी संबंधित भाडेपट्टी किंवा भाडेतत्त्वावरील सेवा
२३६		९९७३१३	प्रचालकासह किंवा त्याशिवाय बांधकाम यंत्रसामुग्री व उपकरणे यांच्याशी संबंधित भाडेपट्टी किंवा भाडेतत्त्वावरील सेवा
२३७		९९७३१४	प्रचालकासह किंवा त्याशिवाय कार्यालयीन यंत्रसामुग्री आणि उपकरणे (संगणक वगळता) यांच्याशी संबंधित भाडेपट्टी किंवा भाडेतत्त्वावरील सेवा

२३८		९९७३१५	प्रचालकासह किंवा त्याशिवाय असलेल्या संगणक संबंधित भाडेपट्टी किंवा भाडेतत्त्वावरील सेवा
२३९		९९७३१६	प्रचालकासह किंवा त्याशिवाय दूरसंचार उपकरणे यांच्याशी संबंधित भाडेपट्टी किंवा भाडेतत्त्वावरील सेवा
२४०		९९७३१९	प्रचालकासह किंवा त्याशिवाय इतर यंत्रसामुग्री व उपकरणांशी संबंधित भाडेपट्टी किंवा भाडेतत्त्वावरील सेवा
२४१	गट ९९७३२		इतर वस्तूंशी संबंधित भाडेपट्टी किंवा भाडेतत्त्वावरील सेवा
२४२		९९७३२१	दूरदर्शन, रेडिओ, व्हिडिओ कॅसेट रेकॉर्डर्स, प्रोजेक्टर्स, ऑडिओ सिस्टम आणि संबंधित उपकरणे आणि उपसाधने (गृह मनोरंजन उपकरणे) यांच्या संदर्भात भाडेपट्टी किंवा भाडेतत्त्वावरील सेवा
२४३		९९७३२२	व्हिडीओ टेप आणि डिस्कस् (गृह मनोरंजन उपकरणे) च्या संदर्भात भाडेपट्टी किंवा भाडेतत्त्वावरील सेवा
२४४		९९७३२३	फर्निचर आणि इतर घरगुती उपकरणे यासंबंधी भाडेपट्टी किंवा भाडेतत्त्वावरील सेवा
२४५		९९७३२४	सुख आणि आरामदायी उपकरणे यांच्या संदर्भात भाडेपट्टी किंवा भाडेतत्त्वावरील सेवा
२४६		९९७३२५	घरगुती लिनन संबंधित भाडेपट्टी किंवा भाडेतत्त्वावरील सेवा
२४७		९९७३२६	वस्त्र, कपडे आणि पादत्राणासंबंधी भाडेपट्टी किंवा भाडेतत्त्वावरील सेवा
२४८		९९७३२७	स्वतः करण्याजोगी यंत्रसामग्री आणि उपकरणे यांच्याशी संबंधित भाडेपट्टी किंवा भाडेतत्त्वावरील सेवा
२४९		९९७३२७	इतर वस्तूंशी संबंधित भाडेपट्टी किंवा भाडेतत्त्वावरील सेवा
२५०	गट ९९७३३		बौद्धिक संपदा आणि तत्सम उत्पादनांचा वापर करण्याच्या अधिकारांसाठी परवाना सेवा
२५१		९९७३३१	संगणक सॉफ्टवेअर आणि डेटाबेस यांचा वापर करण्याच्या अधिकारासाठी परवाना सेवा
२५२		९९७३३२	मूळ चित्रपट, ध्वनी मुद्रण, रेडिओ आणि दूरदर्शन कार्यक्रम आणि यासारख्यांच्या प्रक्षेपण आणि प्रदर्शन

			करण्याच्या अधिकारासाठी परवाना सेवा
२५३		९९७३३३	मूळ कलाकृतीची पुननिर्मिती करण्याच्या अधिकारासाठी परवाना सेवा
२५४		९९७३३४	हस्तलिखिते, पुस्तके, जर्नल्स आणि नियतकालिके यांचे पुनर्मुद्रण आणि प्रती काढण्यासाठीच्या अधिकारासाठी परवाना सेवा
२५५		९९७३३५	संशोधन आणि विकास उत्पादने वापरण्याच्या अधिकारासाठी परवाना सेवा
२५६		९९७३३६	व्यापारमुद्रा आणि विक्रीहक्क (फ्रेंचाइज) वापरण्याच्या अधिकारासाठी परवाना सेवा
२५७		९९७३३७	समन्वेषण आणि मूल्यमापन यासह खनिजे वापरण्याच्या अधिकारासाठी परवाना सेवा
२५८		९९७३३८	दूरसंचार स्पेक्ट्रमसह इतर नैसर्गिक स्रोतांचा वापर करण्याच्या अधिकारासाठी परवाना सेवा
२५९		९९७३३९	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या इतर बौद्धिक संपदा उत्पादने आणि इतर स्रोतांचा वापर करण्याच्या अधिकारासाठी परवाना सेवा
२६०	विभाग ८		उद्योगधंदा आणि उत्पादन सेवा
२६१	शीर्ष ९९८१		संशोधन व विकास सेवा
२६२	गट ९९८११		निसर्ग विज्ञान आणि अभियांत्रिकी यांमधील संशोधन आणि प्रायोगिक विकास सेवा
२६३		९९८१११	निसर्ग विज्ञान यांमधील संशोधन आणि प्रायोगिक विकास सेवा
२६४		९९८११२	अभियांत्रिकी आणि तंत्रज्ञान यामधील संशोधन आणि प्रायोगिक विकास सेवा
२६५		९९८११३	वैद्यकीय विज्ञान आणि औषधनिर्माणशाळा (फार्मसी) यामधील संशोधन आणि प्रायोगिक विकास सेवा
२६६		९९८११४	कृषी विज्ञानामध्ये संशोधन आणि प्रायोगिक विकास सेवा
२६७	गट ९९८१२		सामाजिक शास्त्रे आणि मानव विज्ञान यामधील संशोधन आणि प्रायोगिक विकास सेवा
२६८		९९८१२१	सामाजिक शास्त्र यामधील संशोधन व प्रायोगिक विकास सेवा

२६९		९९८१२२	मानव विज्ञान यामधील संशोधन व प्रायोगिक विकास सेवा
२७०	गट ९९८१३		आंतरशास्त्रीय संशोधन सेवा
२७१		९९८१३०	आंतरशास्त्रीय संशोधन व प्रायोगिक विकास सेवा
२७२	गट ९९८१४		मूळ संशोधन आणि विकास
२७३		९९८१४१	औषधनिर्माण यामध्ये मूळ संशोधन आणि विकास
२७४		९९८१४२	कृषी मधील मूळ संशोधन आणि विकास
२७५		९९८१४३	जैवतंत्रज्ञानामधील मूळ संशोधन आणि विकास
२७६		९९८१४४	संगणक संबंधित विज्ञानामधील मूळ संशोधन आणि विकास
२७७		९९८१४५	इतरत्र वर्गीकृत नसलेले इतर क्षेत्रातील मूळ संशोधन आणि विकास
२७८	शीर्ष ९९८२		विधी व लेखांकन सेवा
२७९	गट ९९८२१		विधी सेवा
२८०		९९८२११	फौजदारी कायद्यासंबंधी विधी सल्ला आणि प्रतिनिधित्व सेवा
२८१		९९८२१२	इतर क्षेत्रांच्या कायद्याशी संबंधित विधी सल्ला आणि प्रतिनिधित्व सेवा
२८२		९९८२१३	पेटंट्स, कॉपीराइट आणि इतर बौद्धिक संपदा अधिकाराच्या संदर्भात विधीविषयक प्रलेखन आणि प्रमाणन सेवा
२८३		९९८२१४	इतर दस्तऐवजांशी संबंधित विधी प्रलेखन आणि प्रमाणन सेवा
२८४		९९८२१५	लवाद आणि सलोखा सेवा
२८५		९९८२१६	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या इतर विधी सेवा
२८६	गट ९९८२२		लेखांकन, लेखापरीक्षण (ऑडिटिंग) आणि लेखाकार्य सेवा
२८७		९९८२२१	वित्तीय लेखापरीक्षण सेवा
२८८		९९८२२२	लेखांकन आणि लेखाकार्य सेवा
२८९		९९८२२३	वेतनपट सेवा
२९०		९९८२२४	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या इतर तत्सम सेवा

२९१	गट ९९८२३		कर सल्लाविषयक व तयारी सेवा
२९२		९९८२३१	कॉर्पोरेट कर सल्ला व तयारी सेवा
२९३		९९८२३२	व्यक्तिगत कर तयारी आणि नियोजन सेवा
२९४	गट ९९८२४		दिवाळखोरी आणि रिसिक्करशिप सेवा
२९५		९९८२४०	दिवाळखोरी आणि रिसिक्करशिप सेवा
२९६	शीर्ष ९९८३		इतर व्यावसायिक, तांत्रिक व उद्योगधंद्या संबंधित सेवा
२९७	गट ९९८३१		व्यवस्थापन सल्लागार व व्यवस्थापन सेवा; माहिती तंत्रज्ञान सेवा
२९८		९९८३११	आर्थिक, धोरणात्मक, मानव संसाधन, विपणन, कार्यचालन आणि पुरवठा साखळी व्यवस्थापन यासह व्यवस्थापन सल्ला व व्यवस्थापन सेवा
२९९		९९८३१२	जनसंपर्क सेवांसह उद्योगधंद्या सल्ला सेवा
३००		९९८३१३	माहिती तंत्रज्ञान सल्ला आणि सहाय्य सेवा
३०१		९९८३१४	माहिती तंत्रज्ञान रचना आणि विकास सेवा
३०२		९९८३१५	होस्टिंग व माहिती तंत्रज्ञान पायाभूत सुविधा यांच्या तरतूद सेवा
३०३		९९८३१६	माहिती तंत्रज्ञान पायाभूत सुविधा आणि नेटवर्क व्यवस्थापन सेवा
३०४		९९८३१९	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या इतर माहिती तंत्रज्ञान सेवा
३०५	गट ९९८३२		स्थापत्यशास्त्रीय सेवा, नागरी व जमीन नियोजन आणि भूदृश्य स्थापत्यशास्त्रीय सेवा
३०६		९९८३२१	स्थापत्यशास्त्रीय सल्ला सेवा
३०७		९९८३२२	निवासी बांधकाम प्रकल्पांसाठी स्थापत्यशास्त्रीय सेवा
३०८		९९८३२३	अनिवासी बांधकाम प्रकल्पांसाठी स्थापत्यशास्त्रीय सेवा
३०९		९९८३२४	ऐतिहासिक पुनःस्थापन स्थापत्यशास्त्रीय सेवा
३१०		९९८३२५	नागरी नियोजन सेवा
३११		९९८३२६	ग्रामीण जमीन नियोजन सेवा
३१२		९९८३२७	प्रकल्प स्थळ मास्टर नियोजन सेवा
३१३		९९८३२८	भूदृश्य स्थापत्यशास्त्रीय सेवा आणि सल्ला सेवा

३१४	गट ९९८३३		अभियांत्रिकी सेवा
३१५		९९८३३१	अभियांत्रिकी सल्ला सेवा
३१६		९९८३३२	इमारत प्रकल्पांसाठी अभियांत्रिकी सेवा
३१७		९९८३३३	औद्योगिक व उत्पादन प्रकल्पांसाठी अभियांत्रिकी सेवा
३१८		९९८३३४	परिवहन प्रकल्पांसाठी अभियांत्रिकी सेवा
३१९		९९८३३५	वीज प्रकल्पांसाठी अभियांत्रिकी सेवा
३२०		९९८३३६	दूरसंचार आणि प्रसारण प्रकल्पांसाठी अभियांत्रिकी सेवा
३२१		९९८३३७	कचरा व्यवस्थापन प्रकल्पांसाठी (घातक आणि अघातक), पाणी, सांडपाणी वहन प्रकल्पांसाठी अभियांत्रिकी सेवा
३२२		९९८३३८	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या इतर प्रकल्पांकरिता अभियांत्रिकी सेवा
३२३		९९८३३९	बांधकाम प्रकल्पांकरिता प्रकल्प व्यवस्थापन सेवा
३२४	गट ९९८३४		वैज्ञानिक आणि इतर तांत्रिक सेवा
३२५		९९८३४१	भूशास्त्रीय व भूभौतिक सल्ला सेवा
३२६		९९८३४२	उप-पृष्ठभाग सर्वेक्षण सेवा
३२७		९९८३४३	खनिज समन्वेषण आणि मूल्यमापन
३२८		९९८३४४	पृष्ठभाग सर्वेक्षण व नकाशा-निर्माण सेवा
३२९		९९८३४५	हवामान अंदाज आणि हवामानशास्त्रीय सेवा
३३०		९९८३४६	तांत्रिक चाचणी आणि विश्लेषण सेवा
३३१		९९८३४७	जहाजे, विमाने, धरणे आणि यासारख्यांचे प्रमाणन
३३२		९९८३४८	कलाकृतींचे प्रमाणन व अधिप्रमाणन
३३३		९९८३४९	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या इतर तांत्रिक आणि वैज्ञानिक सेवा
३३४	गट ९९८३५		पशुवैद्यकीय सेवा
३३५		९९८३५१	पाळीव प्राण्यांसाठी पशुवैद्यकीय सेवा
३३६		९९८३५२	पशुधनासाठी पशुवैद्यकीय सेवा
३३७		९९८३५९	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या इतर पशुवैद्यकीय सेवा
३३८	गट ९९८३६		जाहिरात सेवा आणि जाहिरात जागा किंवा वेळ यांची तरतूद

३३९		९९८३६१	जाहिरात सेवा
३४०		९९८३६२	दलालीवर जाहिरात जागा किंवा वेळ यांची खरेदी किंवा विक्री
३४१		९९८३६३	छापील प्रसार माध्यमांमध्ये जाहिरातीच्या जागेची विक्री (दलाली वगळता)
३४२		९९८३६४	दूरदर्शन आणि रेडिओ जाहिरात वेळेची विक्री
३४३		९९८३६५	इंटरनेट जाहिरात जागेची विक्री
३४४		९९८३६६	इतर जाहिरात जागा किंवा वेळेची विक्री (दलाली वगळता)
३४५	गट ९९८३७		बाजार संशोधन आणि जनमत मतदान सेवा
३४६		९९८३७१	बाजार संशोधन सेवा
३४७		९९८३७२	जनमत मतदान सेवा
३४८	गट ९९८३८		छायाचित्रण आणि चलचित्रण आणि त्यांच्या प्रक्रिया सेवा
३४९		९९८३८१	पोर्ट्रेट छायाचित्रण सेवा
३५०		९९८३८२	जाहिरात आणि संबंधित छायाचित्रण सेवा
३५१		९९८३८३	कार्यक्रमाकरिता छायाचित्रण आणि चलचित्रण सेवा
३५२		९९८३८४	विशेषता छायाचित्रण सेवा
३५३		९९८३८५	छायाचित्रणाची पुनर्संचयन आणि परिष्करण (रिटचिंग) सेवा
३५४		९९८३८६	छायाचित्रण आणि चलचित्रण प्रक्रिया सेवा
३५५		९९८३८७	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या इतर छायाचित्रण आणि चलचित्रण आणि त्यांच्या प्रक्रिया सेवा
३५६	गट ९९८३९		इतर व्यावसायिक, तांत्रिक व उद्योगधंदा सेवा
३५७		९९८३९१	अंतर्गत डिझाइन, फॅशन डिझाइन, औद्योगिक डिझाइन आणि इतर विशेषता डिझाइन या सेवा यासह विशेषता डिझाइन सेवा
३५८		९९८३९२	मूळ डिझाईन
३५९		९९८३९३	वैज्ञानिक व तांत्रिक सल्ला सेवा
३६०		९९८३९४	तथ्ये किंवा माहितीचे मूळ संकलन

३६१		९९८३९५	भाषांतर आणि अर्थान्वयन सेवा
३६२		९९८३९६	व्यापारमुद्रा आणि विक्रीहक्क (फ्रेंचाईज)
३६३		९९८३९७	प्रायोजकता सेवा आणि ब्रॅंड प्रमोशन सेवा
३६४		९९८३९९	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या इतर व्यावसायिक, तांत्रिक आणि उद्योगधंदा सेवा
३६५	शीर्ष ९९८४		दूरसंचार, प्रसारण आणि माहिती पुरवठा सेवा
३६६	गट ९९८४१		टेलिफोनी व इतर दूरसंचार सेवा
३६७		९९८४११	वाहक (कॅरिअर) सेवा
३६८		९९८४१२	फिक्स्ड टेलिफोनी सेवा
३६९		९९८४१३	भ्रमणध्वनी दूरसंचार सेवा
३७०		९९८४१४	खाजगी नेटवर्क सेवा
३७१		९९८४१५	डेटा ट्रान्समिशन सेवा (माहिती प्रसारण सेवा)
३७२		९९८४१९	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या फॅक्स सेवा, टेलेक्स सेवा यांसह इतर दूरसंचार सेवा
३७३	गट ९९८४२		इंटरनेट दूरसंचार सेवा
३७४		९९८४२१	इंटरनेट आधारस्तंभ (बॅकबोन)सेवा
३७५		९९८४२२	वायर्ड आणि वायरलेस मोड यांमध्ये इंटरनेट ॲक्सेस सेवा
३७६		९९८४२३	इंटरनेटवरील टेलिफोनी, फॅक्स
३७७		९९८४२४	इंटरनेटवरील ऑडिओ कॉन्फरन्सिंग आणि व्हिडिओ कॉन्फरन्सिंग
३७८		९९८४२९	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या इतर इंटरनेट दूरसंचार सेवा
३७९	गट ९९८४३		ऑनलाइन कन्टेन्ट सेवा
३८०		९९८४३१	ऑनलाइन लेखन आधारित माहिती जसे की, ऑनलाइन पुस्तके, वृत्तपत्रे, नियतकालिके, निर्देशिका आणि यांसारखे
३८१		९९८४३२	ऑनलाइन ऑडिओ कन्टेन्ट
३८२		९९८४३३	ऑनलाइन व्हिडिओ कन्टेन्ट
३८३		९९८४३४	सॉफ्टवेअर डाउनलोड

३८४		९९८४३९	इतरत्र वर्गीकृत नसलेले इतर ऑनलाईन कन्टेन्ट
३८५	गट ९९८४४		वृत्त अभिकरण सेवा
३८६		९९८४४१	वृत्तपत्रे आणि नियतकालिके यांना वृत्त अभिकरण सेवा
३८७		९९८४४२	स्वतंत्र पत्रकार आणि प्रेस छायाचित्रकार यांच्या सेवा
३८८		९९८४४३	दृक्श्राव्य माध्यमांकरिता वृत्त अभिकरण सेवा
३८९	गट ९९८४५		ग्रंथालय आणि पुराभिलेख सेवा
३९०		९९८४५१	ग्रंथालय सेवा
३९१		९९८४५२	डिजिटल पुराभिलेखासह सार्वजनिक पुराभिलेखांची कार्यचालन सेवा
३९२		९९८४५३	डिजिटल पुराभिलेखासह ऐतिहासिक पुराभिलेखांची कार्यचालन सेवा
३९३	गट ९९८४६		प्रसारण, कार्यक्रमण आणि कार्यक्रम वितरण सेवा
३९४		९९८४६१	रेडिओवरील मूळ प्रसारण
३९५		९९८४६२	दूरदर्शनवरील मूळ प्रसारण
३९६		९९८४६३	रेडिओ वाहिनी कार्यक्रम
३९७		९९८४६४	दूरदर्शन वाहिनी कार्यक्रम
३९८		९९८४६५	प्रसारण सेवा
३९९		९९८४६६	गृह कार्यक्रम वितरण सेवा
४००	शीर्ष ९९८५		सहाय्य सेवा
४०१	गट ९९८५१		कार्मिक संशोधन, संदर्भित सेवा आणि श्रम पुरवठा सेवा यांच्यासह रोजगार सेवा
४०२		९९८५११	कार्यकारी किंवा धारित (रिटेंड) कार्मिक संशोधन सेवा
४०३		९९८५१२	कार्यकारी शोध सेवांच्या व्यतिरिक्त स्थायी पदयोजन सेवा
४०४		९९८५१३	कंत्राटी कर्मचारी भरती सेवा
४०५		९९८५१४	तात्पुरती कर्मचारी भरती सेवा
४०६		९९८५१५	दीर्घकालीन कर्मचारी भरती (वेतन पट) सेवा
४०७		९९८५१६	तात्पुरती कर्मचारी भरती ते स्थायी पदयोजन सेवा
४०८		९९८५१७	सह रोजगार कर्मचारी भरती सेवा

४०९		९९८५१९	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या इतर रोजगार आणि श्रम पुरवठा सेवा
४१०	गट ९९८५२		अन्वेषण आणि सुरक्षा सेवा
४११		९९८५२१	अन्वेषण सेवा
४१२		९९८५२२	सुरक्षा सल्ला सेवा
४१३		९९८५२३	सुरक्षा व्यवस्था सेवा
४१४		९९८५२४	सशस्त्र कार सेवा
४१५		९९८५२५	रक्षक सेवा
४१६		९९८५२६	रक्षक श्वानांचे प्रशिक्षण
४१७		९९८५२७	बहुआलेख (पॉलिग्राफ) सेवा
४१८		९९८५२८	अंगुलि मुद्रण सेवा
४१९		९९८५२९	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या इतर सुरक्षा सेवा
४२०	गट ९९८५३		स्वच्छता सेवा
४२१		९९८५३१	निर्जंतुकीकरण व निर्मूलन सेवा
४२२		९९८५३२	खिडकी स्वच्छता सेवा
४२३		९९८५३३	सर्वसामान्य स्वच्छता सेवा
४२४		९९८५३४	जलाशय व टाक्यांसाठी विशेष स्वच्छता सेवा
४२५		९९८५३५	वस्तू किंवा परिसर (ऑपरेटिंग रुम) यांचे निर्जंतुकीकरण
४२६		९९८५३६	भट्टी आणि चिमणी यांच्या स्वच्छता सेवा
४२७		९९८५३७	सर्व प्रकारच्या इमारतींची बाह्य स्वच्छता
४२८		९९८५३८	परिवहन साधनांची स्वच्छता सेवा
४२९		९९८५३९	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या इतर स्वच्छता सेवा
४३०	गट ९९८५४		आवेष्टन सेवा
४३१		९९८५४०	इतरांसाठी सामानांची आवेष्टन सेवा
४३२		९९८५४१	पार्सल आवेष्टन आणि भेटवस्तू वेष्टन
४३३		९९८५४२	नाणे आणि चलन आवेष्टन सेवा
४३४		९९८५४९	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या इतर आवेष्टन सेवा
४३५	गट ९९८५५		प्रवास व्यवस्था, टूर ऑपरेटर आणि संबंधित सेवा

४३६		९९८५५१	परिवहनासाठीची आरक्षण सेवा
४३७		९९८५५२	निवास, कूझ आणि पॅकेज टूर्स आरक्षण सेवा
४३८		९९८५५३	परिषद केंद्र, काँग्रेस केंद्र आणि प्रदर्शन सभागृहासाठी आरक्षण सेवा
४३९		९९८५५४	कार्यक्रम तिकीटे, चित्रपटगृहे, करमणूक आणि मनोरंजनात्मक सेवा आणि इतर आरक्षण सेवा याकरिता आरक्षण सेवा
४४०		९९८५५५	टूर ऑपरेटर सेवा
४४१		९९८५५६	पर्यटक मार्गदर्शक सेवा
४४२		९९८५५७	पर्यटन प्रसार आणि अभ्यागत माहिती सेवा
४४३		९९८५५९	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या इतर प्रवास व्यवस्था आणि त्यासंबंधित सेवा
४४४	गट ९९८५९		इतर सहाय्य सेवा
४४५		९९८५९१	पत अहवाल आणि मानांकन सेवा
४४६		९९८५९२	संग्रह अभिकरण सेवा
४४७		९९८५९३	दूरध्वनी आधारित सहाय्य सेवा
४४८		९९८५९४	संयुक्त कार्यालय प्रशासकीय सेवा
४४९		९९८५९५	विशेषीकृत कार्यालय सहाय्य सेवा जसे की, प्रतिलिपी करण्याबाबतच्या सेवा, प्रेषण सेवा, दस्तऐवज तयार करणे आणि यासारख्या सेवा
४५०		९९८५९६	कार्यक्रम, प्रदर्शने, परिषदा आणि व्यापारी प्रदर्शने संयोजन आणि सहाय्य सेवा
४५१		९९८५९७	भूदृश्य निगा आणि देखभाल सेवा
४५२		९९८५९८	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या इतर माहिती सेवा
४५३		९९८५९९	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या इतर सहाय्य सेवा
४५४	शीर्ष ९९८६		कृषी, शिकारी, वनशास्त्र, मासेमारी, खाणकाम आणि उपयोगिता यांना सहाय्य सेवा
४५५	गट ९९८६१		कृषी, शिकारी, वनशास्त्र, मासेमारी यांना सहाय्य सेवा
४५६		९९८६११	पीक उत्पादनाकरिता सहाय्य सेवा
४५७		९९८६१२	पशुपालन सेवा

४५८		९९८६१३	शिकारीकरिता सहाय्य सेवा
४५९		९९८६१४	वनशास्त्र आणि लाकूडतोडीकरिता सहाय्य सेवा
४६०		९९८६१५	मासेमारीकरिता सहाय्य सेवा
४६१		९९८६१९	कृषी, शिकारी, वनशास्त्र आणि मासेमारी याकरिता इतर सहाय्य सेवा
४६२	गट ९९८६२		खाणकामाकरिता सहाय्य सेवा
४६३		९९८६२१	तेल आणि वायू उत्खननाकरिता सहाय्य सेवा
४६४		९९८६२२	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या इतर खाणकामांकरिता सहाय्य सेवा
४६५	गट ९९८६३		विद्युत, वायू आणि पाणी वितरणाकरिता सहाय्य सेवा
४६६		९९८६३१	विद्युत पारेषण आणि वितरणाकरिता सहाय्य सेवा
४६७		९९८६३२	वायू वितरणाकरिता सहाय्य सेवा
४६८		९९८६३३	पाणी वितरणाकरिता सहाय्य सेवा
४६९		९९८६३४	वाफ, गरम पाणी आणि एअर कंडिशनिंग पुरवठ्याच्या वितरण सेवांकरिता सहाय्य सेवा
४७०	शीर्ष ९९८७		देखभाल, दुरुस्ती व स्थापना (बांधकाम वगळता) सेवा
४७१	गट ९९८७१		पूर्वरचित (फॅब्रीकेटेड) उत्पादने, यंत्रसामग्री व उपकरणे यांच्या देखभाल आणि दुरुस्ती सेवा
४७२		९९८७११	यंत्र सामग्री व उपकरणे वगळता तयार केलेली धातू उत्पादने यांची देखभाल व दुरुस्ती सेवा
४७३		९९८७१२	कार्यालय आणि लेखांकण यंत्रसामुग्री यांची देखभाल व दुरुस्ती सेवा
४७४		९९८७१३	संगणक आणि परिधीय उपकरणे यांची देखभाल व दुरुस्ती सेवा
४७५		९९८७१४	परिवहन यंत्रसामुग्री आणि उपकरणे यांची देखभाल व दुरुस्ती सेवा
४७६		९९८७१५	घरगुती विद्युत उपकरणांची देखभाल व दुरुस्ती सेवा
४७७		९९८७१६	दूरसंचार उपकरणे आणि उपकरणसंच यांची देखभाल व दुरुस्ती सेवा
४७८		९९८७१७	वाणिज्यिक (कमर्शियल) आणि औद्योगिक यंत्रसामुग्री

			यांची देखभाल व दुरुस्ती सेवा
४७९		९९८७१८	उद्वाहन आणि सरकते जिन्यांची देखभाल व दुरुस्ती सेवा
४८०		९९८७१९	इतर यंत्रसामुग्री व उपकरणे यांची देखभाल व दुरुस्ती सेवा
४८१	गट ९९८७२		इतर वस्तूंची दुरुस्ती सेवा
४८२		९९८७२१	पादत्राणे आणि चामड्याच्या वस्तूंची दुरुस्ती सेवा
४८३		९९८७२२	घड्याळे, भिंतीवरील घड्याळे (क्लॉक) आणि दागिन्यांची दुरुस्ती सेवा
४८४		९९८७२३	कपडे आणि घरगुती वस्त्रे यांच्या दुरुस्ती सेवा
४८५		९९८७२४	फर्निचरची दुरुस्ती सेवा
४८६		९९८७२५	सायकलीची दुरुस्ती सेवा
४८७		९९८७२६	संगीत वाद्यांची देखभाल व दुरुस्ती सेवा
४८८		९९८७२७	छाया चित्रण उपकरणे आणि कॅमेरे याकरिता देखभाल व दुरुस्ती सेवा
४८९		९९८७२९	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या इतर वस्तूंच्या देखभाल आणि दुरुस्ती सेवा
४९०	गट ९९८७३		स्थापना सेवा (बांधकाम वगळता)
४९१		९९८७३१	यंत्र सामग्री व उपकरणे वगळता तयार केलेल्या धातू उत्पादन यांच्या स्थापना सेवा
४९२		९९८७३२	औद्योगिक, उत्पादन आणि सेवा उद्योग यांच्या यंत्रसामुग्री आणि उपकरणे यांच्या स्थापना सेवा
४९३		९९८७३३	कार्यालय व लेखांकन यंत्रसामुग्री व संगणक यांच्या स्थापना सेवा
४९४		९९८७३४	रेडिओ, दूरदर्शन आणि संपर्क उपकरणे आणि उपकरण संच यांच्या स्थापना सेवा
४९५		९९८७३५	व्यावसायिक वैद्यकीय यंत्रसामुग्री व उपकरणे आणि अचूकमापी आणि ऑप्टिकल साधने यांच्या स्थापना सेवा
४९६		९९८७३६	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या विद्युत यंत्रसामुग्री आणि उपकरण संच यांच्या स्थापना सेवा
४९७		९९८७३९	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या इतर वस्तूंच्या स्थापना सेवा

४९८	शीर्ष ९९८८		इतरांच्या मालकीच्या प्रत्यक्ष निविष्टी (वस्तू) वरील निर्माण सेवा
४९९	गट ९९८८१		खाद्य, पेय आणि तंबाखू निर्माण सेवा
५००		९९८८११	मांस प्रक्रिया सेवा
५०१		९९८८१२	मासे प्रक्रिया सेवा
५०२		९९८८१३	फळे आणि भाजी प्रक्रिया सेवा
५०३		९९८८१४	वनस्पतीजन्य आणि प्राणीज तेल आणि चरबी निर्माण सेवा
५०४		९९८८१५	दुग्धजन्य पदार्थ निर्माण सेवा
५०५		९९८८१६	इतर खाद्यपदार्थ निर्माण सेवा
५०६		९९८८१७	तयार पशु खाद्य निर्माण सेवा
५०७		९९८८१८	पेय निर्माण सेवा
५०८		९९८८१९	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या तंबाखू निर्माण सेवा
५०९	गट ९९८८२		वस्त्रे, परिधान करावयाचे पोषाख आणि चर्म निर्माण सेवा
५१०		९९८८२१	वस्त्र निर्माण सेवा
५११		९९८८२२	परिधान पोषाख निर्माण सेवा
५१२		९९८८२३	चर्म व चामडी वस्तू निर्माण सेवा
५१३	गट ९९८८३		लाकूड आणि कागद निर्माण सेवा
५१४		९९८८३१	लाकूड व लाकडी वस्तू निर्माण सेवा
५१५		९९८८३२	कागद व कागदी वस्तू निर्माण सेवा
५१६	गट ९९८८४		पेट्रोलियम, रासायनिक व औषधीय पदार्थ निर्माण सेवा
५१७		९९८८४१	कोक आणि शुद्धीकृत पेट्रोलियम पदार्थ निर्माण सेवा
५१८		९९८८४२	रासायनिक पदार्थ निर्माण सेवा
५१९		९९८८४३	औषधीय पदार्थ निर्माण सेवा
५२०	गट ९९८८५		रबर, प्लास्टिक आणि अन्य अधातू खनिज पदार्थ निर्माण सेवा
५२१		९९८८५१	रबर आणि प्लास्टिक वस्तू निर्माण सेवा
५२२		९९८८५२	प्लास्टिक वस्तू निर्माण सेवा

५२३		९९८८५३	अन्य अधातू खनिज पदार्थ निर्माण सेवा
५२४	गट ९९८८६		मूळ धातू निर्माण सेवा
५२५		९९८८६०	मूळ धातू निर्माण सेवा
५२६	गट ९९८८७		पूर्वरचित (फॅब्रिकेटेड) धातू उत्पादन, यंत्रसामग्री आणि उपकरण निर्माण सेवा
५२७		९९८८७१	संरचनात्मक (स्ट्रक्चरल) धातू उत्पादने, टाकी, जलाशय आणि स्टीम जनरेटर निर्माण सेवा
५२८		९९८८७२	शस्त्र आणि दारुगोळा निर्माण सेवा
५२९		९९८८७३	इतर पूर्वरचित (फॅब्रिकेटेड) धातू उत्पादन निर्माण आणि धातू प्रक्रिया सेवा
५३०		९९८८७४	संगणक, इलेक्ट्रॉनिक व ऑप्टिकल उत्पादन निर्माण सेवा
५३१		९९८८७५	विद्युत उपकरण निर्माण सेवा
५३२		९९८८७६	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या सर्वसाधारण उद्देशीय यंत्रसामुग्री निर्माण सेवा
५३३		९९८८७७	विशेष उद्देशीय यंत्रसामुग्री निर्माण सेवा
५३४	गट ९९८८८		परिवहन उपकरण निर्माण सेवा
५३५		९९८८८१	मोटर वाहन आणि ट्रेलर निर्माण सेवा
५३६		९९८८८२	इतर परिवहन उपकरण निर्माण सेवा
५३७	गट ९९८८९		इतर निर्माण सेवा
५३८		९९८८९१	फर्निचर निर्माण सेवा
५३९		९९८८९२	दागिने (ज्वेलरी) निर्माण सेवा
५४०		९९८८९३	नकली दागिने (इमिटेशन ज्वेलरी) निर्माण सेवा
५४१		९९८८९४	संगीत वाद्य निर्माण सेवा
५४२		९९८८९५	क्रीडासाहित्य निर्माण सेवा
५४३		९९८८९६	खेळ आणि खेळणी निर्माण सेवा
५४४		९९८८९७	वैद्यकीय आणि दंत साधने आणि पुरवठा निर्माण सेवा
५४५		९९८८९८	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या इतर निर्माण सेवा
५४६	शीर्ष ९९८९		इतर निर्माण सेवा; प्रकाशन, मुद्रण आणि पुनरुत्पादन सेवा; साहित्य पुनर्प्राप्ती सेवा

५४७	गट ९९८९१		प्रकाशन, मुद्रण आणि पुनरुत्पादन सेवा
५४८		९९८९११	शुल्क किंवा करार आधारित प्रकाशन
५४९		९९८९१२	शुल्क किंवा करार आधारित ध्वनिमुद्रित माध्यमाच्या मुद्रण आणि पुनरुत्पादन सेवा
५५०	गट ९९८९२		मोल्डिंग, प्रेसिंग, स्टॅपिंग, एक्सट्रोडिंग आणि तत्सम प्लास्टिक निर्माण सेवा
५५१		९९८९२०	मोल्डिंग, प्रेसिंग, स्टॅपिंग, एक्सट्रोडिंग आणि तत्सम प्लास्टिक निर्माण सेवा
५५२	गट ९९८९३		ओतकाम, फोर्जिंग, स्टॅपिंग व तत्सम धातू निर्माण सेवा
५५३		९९८९३१	लोखंड आणि पोलाद (स्टील) ओतकाम सेवा
५५४		९९८९३२	अलोह धातु ओतकाम सेवा
५५५		९९८९३३	धातू फोर्जिंग, प्रेसिंग, स्टॅपिंग, रोल फॉर्मिंग व भुकटी या धातुशास्त्रीय सेवा
५५६	गट ९९८९४		शुल्क किंवा करारावर आधारित सामग्री पुनर्प्राप्ती (रिसायकलींग) सेवा
५५७		९९८९४१	शुल्क किंवा करारावर आधारित टाकाऊ (वेस्ट) धातू आणि भंगार पुनर्प्राप्ती (रिसायकलींग) सेवा
५५८		९९८९४२	शुल्क किंवा करारावर आधारित टाकाऊ (वेस्ट) अधातु आणि भंगार पुनर्प्राप्ती (रिसायकलींग) सेवा
५५९	विभाग ९		समाज, सामाजिक आणि वैयक्तिक सेवा आणि इतर संकीर्ण सेवा
५६०	शीर्ष ९९९१		संपूर्ण समाजाकरिता लोक प्रशासन आणि इतर सेवांचे प्रदान; अनिवार्य सामाजिक सुरक्षा सेवा
५६१	गट ९९९११		शासनाच्या प्रशासकीय सेवा
५६२		९९९१११	समग्र शासनाच्या लोक सेवा
५६३		९९९११२	सामाजिक सुरक्षितता सेवा वगळून शैक्षणिक, आरोग्य सेवा, सांस्कृतिक व इतर सामाजिक सेवांच्या तरतुदीशी संबंधित लोक प्रशासकीय सेवा
५६४		९९९११३	उद्योगधंद्याच्या अधिक सक्षम कार्यचालनाशी संबंधित लोक प्रशासकीय सेवा
५६५		९९९११९	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या शासनाच्या इतर प्रशासकीय सेवा

५६६	गट ९९९१२		संपूर्ण समाजाकरिता प्रदान केल्या जाणाऱ्या लोक प्रशासकीय सेवा
५६७		९९९१२१	परदेशातील परराष्ट्र व्यवहार, राजनैतिक व राजदूतावास सेवा संबंधित लोक प्रशासकीय सेवा
५६८		९९९१२२	विदेशी आर्थिक सहाय्याशी संबंधित सेवा
५६९		९९९१२३	विदेशी सैनिकी सहाय्याशी संबंधित सेवा
५७०		९९९१२४	सैनिकी संरक्षण सेवा
५७१		९९९१२५	नागरी सुरक्षा सेवा
५७२		९९९१२६	पोलिस आणि अग्नि सुरक्षा सेवा
५७३		९९९१२७	कायदा न्यायालये संबंधित लोक प्रशासकीय सेवा
५७४		९९९१२८	गुन्हेगारांची स्थानबद्धता किंवा पुनर्वसना संबंधित प्रशासकीय सेवा
५७५		९९९१२९	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या इतर लोक व्यवस्था व सुरक्षा बाबींशी संबंधित लोक प्रशासकीय सेवा
५७६	गट ९९९१३		अनिवार्य सामाजिक सुरक्षा योजनांशी संबंधित प्रशासकीय सेवा
५७७		९९९१३१	आजारपण, मातृत्व किंवा तात्पुरते अपंगत्व लाभ योजनांशी संबंधित प्रशासकीय सेवा
५७८		९९९१३२	सरकारी कर्मचारी निवृत्तीवेतन योजनांशी संबंधित प्रशासकीय सेवा; सरकारी कर्मचारी वगळता इतरांसाठी उतारवयातील अपंगत्व किंवा उत्तरजीवित्व लाभ योजना
५७९		९९९१३३	बेरोजगारी भरपाई लाभ देणाऱ्या योजनांशी संबंधित प्रशासकीय सेवा
५८०		९९९१३४	कुटुंब आणि बालक भत्ता कार्यक्रमांशी संबंधित प्रशासकीय सेवा
५८१	शीर्ष ९९९२		शैक्षणिक सेवा
५८२	गट ९९९२१		पूर्व-प्राथमिक शिक्षण सेवा
५८३		९९९२१०	पूर्व-प्राथमिक शिक्षण सेवा
५८४	गट ९९९२२		प्राथमिक शिक्षण सेवा
५८५		९९९२२०	प्राथमिक शिक्षण सेवा

५८६	गट ९९९२३		माध्यमिक शिक्षण सेवा
५८७		९९९२३१	माध्यमिक शिक्षण सेवा, सर्वसाधारण
५८८		९९९२३२	माध्यमिक शिक्षण सेवा, तांत्रिक आणि व्यावसायिक
५८९	गट ९९९२४		उच्च शिक्षण सेवा
५९०		९९९२४१	उच्च शिक्षण सेवा, सर्वसाधारण
५९१		९९९२४२	उच्च शिक्षण सेवा, तांत्रिक
५९२		९९९२४३	उच्च शिक्षण सेवा, व्यवसायिक
५९३		९९९२४९	इतर उच्च शिक्षण सेवा
५९४	गट ९९९२५		विशेषीकृत शैक्षणिक सेवा
५९५		९९९२५९	विशेषीकृत शैक्षणिक सेवा
५९६	गट ९९९२९		इतर शिक्षण आणि प्रशिक्षण सेवा आणि शैक्षणिक सहाय्य सेवा
५९७		९९९२९१	सांस्कृतिक शिक्षण सेवा
५९८		९९९२९२	क्रीडा आणि मनोरंजन शिक्षण सेवा
५९९		९९९२९३	वाणिज्यिक (कमर्शियल) प्रशिक्षण आणि कोचिंग सेवा
६००		९९९२९४	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या इतर शिक्षण आणि प्रशिक्षण सेवा
६०१		९९९२९५	शैक्षणिक संस्थांमध्ये प्रवेशाकरिता परीक्षांचे आयोजन अंतर्भूत असलेल्या सेवा
६०२		९९९२९९	इतर शैक्षणिक सहाय्य सेवा
६०३	शीर्ष ९९९३		मानवी आरोग्य आणि सामाजिक देखभाल सेवा
६०४	गट ९९९३१		मानवी आरोग्य सेवा
६०५		९९९३११	आंतररुग्ण सेवा
६०६		९९९३१२	वैद्यकीय आणि दंत सेवा
६०७		९९९३१३	शिशुजन्म आणि संबंधित सेवा
६०८		९९९३१४	रुग्णसेवा आणि भौतिकोपचारात्मक (फिजिओथेराप्युटिक) सेवा
६०९		९९९३१५	रुग्णवाहिका सेवा
६१०		९९९३१६	वैद्यकीय प्रयोगशाळा आणि निदानासाठी प्रतिमा सेवा

६११		९९९३१७	रक्त, शुक्राणु आणि अवयव बँक सेवा
६१२		९९९३१९	होमिओपॅथी, युनानी, आयुर्वेद, निसर्गोपचार, अँक्युपंचर यासारख्यांसह इतर मानवी आरोग्य सेवा
६१३	गट ९९९३२		वृद्ध आणि अपंगांसाठी निवासी देखभाल सेवा
६१४		९९९३२१	रुग्णालयांव्यतिरिक्त निवासी आरोग्य देखभाल सेवा
६१५		९९९३२२	वृद्ध आणि अपंगत्व असलेल्या व्यक्तींकरिता निवासी देखभाल सेवा
६१६	गट ९९९३३		निवासासहित इतर सामाजिक सेवा
६१७		९९९३३१	मानसिक मंदता, मानसिक आरोग्य विषयक आजार किंवा मादक पदार्थांचा दुरुपयोग यांनी पिडीत असलेल्या मुलांकरिता निवासी देखभाल सेवा
६१८		९९९३३२	मुलांकरिता निवासासह इतर सामाजिक सेवा
६१९		९९९३३३	मानसिक मंदता, मानसिक आरोग्य बिघडलेले किंवा मादक पदार्थांचा दुरुपयोग यांनी पीडित असलेल्या प्रौढांकरिता निवासी देखभाल सेवा
६२०		९९९३३४	प्रौढांकरिता निवासासह इतर सामाजिक सेवा
६२१	गट ९९९३४		वृद्ध आणि अपंगांसाठी निवास रहित सामाजिक सेवा
६२२		९९९३४१	व्यावसायिक पुनर्वसन सेवा
६२३		९९९३४९	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या वृद्ध आणि अपंगांसाठी इतर निवास रहित सामाजिक सेवा
६२४	गट ९९९३५		इतर निवास रहित सामाजिक सेवा
६२५		९९९३५१	बालक डे- केअर सेवा
६२६		९९९३५२	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या मुलांशी संबंधित मार्गदर्शन व समुपदेशन सेवा
६२७		९९९३५३	निवास रहित कल्याणकारी सेवा
६२८		९९९३५९	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या निवास रहित इतर सामाजिक सेवा
६२९	शीर्ष ९९९४		सांडपाणी आणि मैल्याचे संचयन (कलेक्शन), प्रक्रिया आणि विल्हेवाट आणि इतर पर्यावरण संरक्षण सेवा
६३०	गट ९९९४१		सांडपाणी, मैला प्रक्रिया आणि मलकुंड (सेप्टिक टँक) स्वच्छता सेवा

६३१		९९९४११	सांडपाणी आणि मैला प्रक्रिया सेवा
६३२		९९९४१२	मलकुंड (सेप्टिक टँक) रिकामे करणे आणि त्याची स्वच्छता सेवा
६३३	गट ९९९४२		कचरा संचयन (कलेक्शन) सेवा
६३४		९९९४२१	घातक कचरा संचयन (कलेक्शन) सेवा
६३५		९९९४२२	अघातक रिसायकलेबल सामग्रीचे संचयन (कलेक्शन) सेवा
६३६		९९९४२३	सर्वसाधारण कचरा संचयन (कलेक्शन) सेवा, निवासी
६३७		९९९४२४	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या सर्वसाधारण कचरा संचयन (कलेक्शन) सेवा
६३८	गट ९९९४३		कचरा प्रक्रिया आणि विल्हेवाट सेवा
६३९		९९९४३१	कचरा सिध्दता (प्रिपरेशन), एकत्रीकरण व साठवणूक सेवा
६४०		९९९४३२	घातक कचरा प्रक्रिया आणि विल्हेवाट सेवा
६४१		९९९४३३	अघातक कचरा प्रक्रिया आणि विल्हेवाट सेवा
६४२	गट ९९९४४		सुधारात्मक (रेमिडिएशन) सेवा
६४३		९९९४४१	बांधकामाच्या जागेबाबत सुधारात्मक (रेमिडिएशन) व स्वच्छता सेवा
६४४		९९९४४२	प्रतिबंध, नियंत्रण आणि संनियंत्रण सेवा आणि बांधकामाच्या जागेबाबत इतर सुधारात्मक (रेमिडिएशन) सेवा
६४५		९९९४४३	इमारत सुधारात्मक (रेमिडिएशन) सेवा
६४६		९९९४४९	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या इतर सुधारात्मक (रेमिडिएशन) सेवा
६४७	गट ९९९४५		स्वच्छता (सॅनिटेशन) आणि तत्सम सेवा
६४८		९९९४५१	झाडणे व हिम हटवण्याच्या सेवा
६४९		९९९४५९	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या इतर स्वच्छता (सॅनिटेशन) सेवा
६५०	गट ९९९४९		इतर
६५१		९९९४९०	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या इतर पर्यावरण संरक्षण सेवा

६५२	शीर्ष ९९९५		सदस्यत्व संस्थांच्या सेवा
६५३	गट ९९९५१		उद्योगधंदा, नियोक्ते आणि व्यावसायिक संस्था यांनी पुरविलेल्या सेवा
६५४		९९९५११	उद्योगधंदा आणि नियोक्ते संस्थांनी पुरविलेल्या सेवा
६५५		९९९५१२	व्यवसायिक संस्थांनी पुरविलेल्या सेवा
६५६	गट ९९९५२		व्यापारी संघटनांनी पुरविलेल्या सेवा
६५७		९९९५२०	व्यापार संघटनांनी पुरविलेल्या सेवा
६५८	गट ९९९५९		इतर सदस्यत्व संस्थांनी पुरविलेल्या सेवा
६५९		९९९५९१	धार्मिक सेवा
६६०		९९९५९२	राजकीय संघटनांनी पुरविलेल्या सेवा
६६१		९९९५९३	मानवाधिकार संघटनांनी पुरविलेल्या सेवा
६६२		९९९५९४	सांस्कृतिक आणि मनोरंजनात्मक मंडळ
६६३		९९९५९५	पर्यावरण समर्थक गटांनी पुरविलेल्या सेवा
६६४		९९९५९६	युवक संघटनांनी पुरविलेल्या सेवा
६६५		९९९५९७	इतर नागरी आणि सामाजिक संस्था
६६६		९९९८९८	घर मालक संघटना
६६७		९९९८९९	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या इतर सदस्यत्व संस्थांनी पुरविलेल्या सेवा
६६८	शीर्ष ९९९६		मनोरंजनात्मक, सांस्कृतिक आणि क्रीडा सेवा
६६९	गट ९९९६१		दृक्श्राव्य आणि संबंधित सेवा
६७०		९९९६११	ध्वनी मुद्रण सेवा
६७१		९९९६१२	चलचित्र, चित्रफीत, दूरदर्शन आणि रेडिओ कार्यक्रम निर्मिती सेवा
६७२		९९९६१३	निर्माणोत्तर दृक्श्राव्य सेवा
६७३		९९९६१४	चलचित्र, चित्रफीत आणि दूरदर्शन कार्यक्रम वितरण सेवा
६७४		९९९६१५	चलचित्र प्रक्षेपण सेवा
६७५	गट ९९९६२		प्रायोगिक कला आणि इतर थेट मनोरंजन कार्यक्रमाचे सादरीकरण आणि प्रसार सेवा

६७६		९९९६२१	प्रायोगिक कला कार्यक्रमांचे प्रसार आणि आयोजन सेवा
६७७		९९९६२२	प्रायोगिक कला कार्यक्रमांची निर्मिती आणि सादरीकरण सेवा
६७८		९९९६२३	प्रायोगिक कला सुविधा कार्यचालन सेवा
६७९		९९९६२९	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या इतर प्रायोगिक कला आणि थेट मनोरंजन सेवा
६८०	गट ९९९६३		प्रायोगिक व इतर कलाकारांच्या सेवा
६८१		९९९६३१	अभिनेते, वाचक, संगीतकार, गायक, नर्तक, दूरदर्शन व्यक्तिमत्त्वे, स्वतंत्र मॉडेल आणि यासारख्यांसह प्रायोगिक कलाकारांच्या सेवा
६८२		९९९६३२	प्रायोगिक कलाकार (परफॉर्मिंग आर्टिस्ट) वगळता लेखक, संगीत रचनाकार, शिल्पकार आणि इतर कलाकारांच्या सेवा
६८३		९९९६३३	प्रायोगिक कलाकार (परफॉर्मिंग आर्टिस्ट), चित्रकार आणि शिल्पकार वगळता लेखक, संगीत रचनाकार आणि इतर कलाकारांच्या मूळ कलाकृती
६८४	गट ९९९६४		संग्रहालय आणि संवर्धन सेवा
६८५		९९९६४१	ऐतिहासिक स्थळे आणि इमारतींचे संग्रहालय आणि संवर्धन सेवा
६८६		९९९६४२	वनस्पतीशास्त्रीय, प्राणीशास्त्रीय आणि संरक्षित निसर्ग (रिझर्व्ह) सेवा
६८७	गट ९९९६५		क्रीडा आणि मनोरंजनात्मक क्रीडा सेवा
६८८		९९९६५१	क्रीडा आणि मनोरंजनात्मक क्रीडा कार्यक्रम प्रसार आणि आयोजन सेवा
६८९		९९९६५२	क्रीडा आणि मनोरंजनात्मक क्रीडा सुविधा कार्यचालन सेवा
६९०		९९९६५९	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या इतर क्रीडा आणि मनोरंजनात्मक क्रीडा सेवा
६९१	गट ९९९६६		खेळाडू आणि संबंधित सहाय्य सेवा यांच्या सेवा
६९२		९९९६६१	खेळाडूंच्या सेवा
६९३		९९९६६२	क्रीडा आणि मनोरंजन यांच्याशी संबंधित सहाय्य सेवा

६९४	गट ९९९६९		इतर करमणूक आणि मनोरंजनात्मक सेवा
६९५		९९९६९१	करमणूक उद्यान आणि तत्सम आकर्षण सेवा
६९६		९९९६९२	ऑनलाईन सेवांसह जुगार आणि सट्टा
६९७		९९९६९३	नाणेचलित करमणूक यंत्र सेवा
६९८		९९९६९४	लॉटरी सेवा
६९९		९९९६९९	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या इतर मनोरंजन आणि करमणूक सेवा
७००	शीर्ष ९९९७		इतर सेवा
७०१	गट ९९९७१		धुलाई, सफाई आणि रंगाई सेवा
७०२		९९९७११	नाणे-चलित कपडेधुलाई सेवा
७०३		९९९७१२	कोरडी-सफाई (ड्राय क्लिनिंग) सेवा (फर निर्माण सफाई सेवासह)
७०४		९९९७१३	इतर वस्त्र सफाई (टेक्सटाईल क्लिनिंग) सेवा
७०५		९९९७१४	इस्त्री (प्रेसिंग) सेवा
७०६		९९९७१५	रंगाई आणि रंगवणेच्या सेवा
७०७		९९९७१९	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या इतर धुलाई, सफाई आणि रंगाई सेवा
७०८	गट ९९९७२		सौंदर्य आणि शारीरिक स्वास्थ्य सेवा
७०९		९९९७२१	केशभूषा व केशकर्तन (बार्बर) सेवा
७१०		९९९७२२	सौंदर्यवर्धक उपचार (सौंदर्यवर्धक किंवा प्लास्टिक सर्जरीसह), मॅनीक्युरिंग आणि पेडीक्युरिंग सेवा
७११		९९९७२३	हेल्थ क्लब आणि फिटनेस सेंटर यांसह शारीरिक स्वास्थ्य सेवा
७१२		९९९७२९	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या इतर सौंदर्य उपचार सेवा
७१३	गट ९९९७३		अंत्यसंस्कार, दहन आणि अनुषंगिक (अंडरटेकिंग) सेवा
७१४		९९९७३१	दफनभूमी (सिमेंटरी) आणि दहन (क्रिमेशन) सेवा
७१५		९९९७३२	अनुषंगिक (अंडरटेकिंग) सेवा
७१६	गट ९९९७९		इतर संकीर्ण सेवा
७१७		९९९७९१	कोणत्याही कार्यक्रमांचे वाणिज्यिक (कमर्शियल) वापर

			किंवा समुपयोजन (एक्स्प्लॉइटेशन) अंतर्भूत असलेल्या सेवा
७१८		९९९७९२	एखादी कृती करण्यास संमती देणे
७१९		९९९७९३	एखादी कृती करण्यापासून वंचित राहण्यास संमती देणे
७२०		९९९७९४	एखादी कृती सहन करण्यास संमती देणे
७२१		९९९७९५	व्यक्ती द्वारे धार्मिक उत्सव किंवा विधी करणे
७२२		९९९७९९	इतरत्र वर्गीकृत नसलेल्या इतर सेवा
७२३	शीर्ष ९९९८		घरगुती सेवा
७२४	गट ९९९८०		घरगुती सेवा
७२५		९९९८००	अर्धवेळ आणि पूर्णवेळ अशा दोन्ही घरगुती सेवा
७२६	शीर्ष ९९९९		राज्यक्षेत्रातीत (एक्स्ट्राटेरीटोरीअल) संस्था आणि मंडळे यांनी पुरविलेल्या सेवा
७२७	गट ९९९९०		राज्यक्षेत्रातीत (एक्स्ट्राटेरीटोरीअल) संस्था आणि मंडळे यांनी पुरविलेल्या सेवा
७२८		९९९९००	राज्यक्षेत्रातीत (एक्स्ट्राटेरीटोरीअल) संस्था आणि मंडळे यांनी पुरविलेल्या सेवा

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

रा. द. भगत,
शासनाचे उप सचिव.

वित्त विभाग

मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई- ४०००३२, दिनांक २९ जून, २०१७.

अधिसूचना

अधिसूचना क्र. १२/२०१७- राज्य कर (दर)

महाराष्ट्र वस्तु व सेवा कर अधिनियम, २०१७.

क्र. मवसेक-२०१७/प्र.क्र. १०३(११)/कराधान-१.-महाराष्ट्र वस्तु व सेवा कर अधिनियम, २०१७ (२०१७ चा महा. ४३) च्या कलम ११ च्या पोट-कलम (१) द्वारे प्राप्त झालेल्या अधिकारांचा वापर करून आणि लोक हितार्थ असे करणे आवश्यक आहे अशी खात्री झाल्याने, महाराष्ट्र शासन, परिषदेच्या शिफारशीनुसार, याद्वारे खालील तक्त्यातील स्तंभ (३) मध्ये विनिर्दिष्टीत वर्णनाच्या सेवांच्या राज्यांतर्गत पुरवठ्यास, अन्यथा विनिर्दिष्टीत केल्या नसतील तर उक्त तक्त्यातील तत्सम नोंदी मध्ये, स्तंभ (५) मध्ये विनिर्दिष्टीत शर्तीच्या अधिन राहून, उक्त अधिनियमाच्या कलम ९ च्या पोट-कलम (१) अन्वये त्यावर जेवढा राज्य कर असेल त्यास माफी देण्यात येत आहे, जो उक्त तक्त्यातील तत्सम नोंदीमध्ये, स्तंभ (४) मध्ये विनिर्दिष्टीत केलेल्या दराने गणल्या गेलेल्या करापेक्षा अधिक आहे, म्हणजेच:-

तक्ता

अनु. क्र.	प्रकरण,विभाग,शीर्ष,गट व सेवा कोड (टैरिफ)	सेवांचे वर्णन	दर (टक्के)	शर्त
१	प्रकरण ९९	धर्मादाय उपक्रमाद्वारे आयकर अधिनियम, १९६१ (१९६१ चा ४३) च्या कलम १२ ए अंतर्गत नोंदीत असलेल्या संस्थेने पुरविलेल्या सेवा.	निरंक	निरंक
२	प्रकरण ९९	एखाद्या चालू संस्थेचे पूर्ण हस्तांतरण किंवा त्याच्या स्वतंत्र भागाचे हस्तांतरण या संबंधीच्या सेवा.	निरंक	निरंक
३	प्रकरण ९९	केंद्र सरकार, राज्य सरकार किंवा केंद्रशासित प्रदेश किंवा स्थानिक प्राधिकरण किंवा सरकारी प्राधिकरण यांना संविधानाच्या अनुच्छेद २४३ जी अंतर्गत पंचायती किंवा संविधानाच्या अनुच्छेद २४३ डब्ल्यू अंतर्गत नगरपालिका यांच्याकडे सोपविण्यात आलेल्या कोणत्याही कार्याच्या संबंधात कोणत्याही कामाद्वारे दिलेल्या निव्वळ (प्युअर) सेवा (कार्यकंत्राट सेवा किंवा कोणत्याही वस्तूचा पुरवठा यांचा अंतर्भाव असलेले इतर संमिश्र पुरवठे वगळून).	निरंक	निरंक
४	प्रकरण ९९	संविधानाच्या अनुच्छेद २४३ डब्ल्यू अंतर्गत नगरपालिकेला सोपविण्यात आलेल्या कोणत्याही कार्याच्या संबंधातील कोणत्याही कामाद्वारे केंद्र सरकार, राज्य सरकार, केंद्रशासित प्रदेश, स्थानिक प्राधिकरण किंवा सरकारी प्राधिकरण यांनी दिलेल्या सेवा.	निरंक	निरंक
५	प्रकरण ९९	संविधानाच्या अनुच्छेद २४३ जी खाली पंचायतीकडे सोपविण्यात आलेल्या कोणत्याही कार्याच्या संबंधात कोणत्याही कामाद्वारे सरकारी प्राधिकरणाने दिलेल्या सेवा.	निरंक	निरंक

६	प्रकरण ९९	खाली नमुद केलेल्या सेवा वगळून, केंद्र सरकार, राज्य सरकार, केंद्रशासित प्रदेश किंवा स्थानिक प्राधिकरण यांनी दिलेल्या सेवा- (क) केंद्र सरकार, राज्य सरकार, केंद्रशासित प्रदेशांव्यतिरिक्त एखाद्या व्यक्तीस डाक विभागाच्या स्पीड पोस्ट, एक्सप्रेस पार्सल पोस्ट, जीवन विमा आणि अभिकरण सेवा याद्वारे दिलेल्या सेवा ; (ख) बंदर किंवा विमानतळाच्या परिसरात किंवा बाहेर, विमान किंवा जलयान यांच्या संबंधातील सेवा ; (ग) माल किंवा प्रवासी वाहतूक ; किंवा (घ) वरील (क) ते (ग) मधील नोंदीखालील सेवांव्यतिरिक्त व्यावसायिक संस्थांना दिली जाणारी कोणतीही सेवा ;	निरंक	निरंक
७	प्रकरण ९९	केंद्र सरकार, राज्य सरकार, केंद्रशासित प्रदेश किंवा स्थानिक प्राधिकरण यांनी मागील वित्तीय वर्षात ज्यांची एकूण उलाढाल वीस लाख रुपये (विशिष्ट प्रवर्गातील राज्यासाठी दहा लाख रुपये) आहे, अशा व्यावसायिक संस्थेला दिलेल्या सेवा. स्पष्टीकरण - या नोंदीच्या प्रयोजनार्थ, याद्वारे स्पष्ट केले आहे की या नोंदीच्या तरतुदी, खालील नमूद सेवांना लागू होणार नाही- (अ) सेवा- (एक) केंद्र सरकार, राज्य सरकार, केंद्रशासित प्रदेशांव्यतिरिक्त एखाद्या व्यक्तीस पोस्ट विभागाद्वारे स्पीड पोस्ट, एक्सप्रेस पार्सल पोस्ट, जीवन विमा आणि अभिकरण सेवा याद्वारे प्रदान केलेल्या ; (दोन) बंदर किंवा विमानतळाच्या आतील किंवा बाहेरील परिसरात असलेल्या एखाद्या विमान किंवा जलयान यांच्या संबंधात ; (तीन) माल किंवा प्रवासी वाहतूक संबंधात ; आणि (ब) स्थावर मालमत्ता भाड्याने देण्यासंबंधीच्या सेवा.	निरंक	निरंक
८	प्रकरण ९९	केंद्र सरकार, राज्य सरकार, केंद्रशासित प्रदेश किंवा स्थानिक प्राधिकरण यांनी दुसऱ्या केंद्र सरकार, राज्य सरकार, केंद्रशासित प्रदेश किंवा स्थानिक प्राधिकरण यांना प्रदान केलेल्या सेवा ; परंतु या नोंदीत काहीही अंतर्भूत केलेले, खालील सेवांना लागू होणार नाही- (एक) केंद्र सरकार, राज्य सरकार, केंद्रशासित प्रदेशांव्यतिरिक्त एखाद्या व्यक्तीस डाक विभागाद्वारे स्पीड पोस्ट, एक्सप्रेस पार्सल पोस्ट, जीवन विमा आणि अभिकरण सेवा याद्वारे प्रदान केलेल्या सेवा ; (दोन) बंदर किंवा विमानतळाच्या आतील किंवा बाहेरील परिसरात असलेल्या एखाद्या विमान किंवा जलयान यांच्या संबंधातील सेवा ; (तीन) माल किंवा प्रवासी वाहतूक सेवा.	निरंक	निरंक
९	प्रकरण ९९	केंद्र सरकार, राज्य सरकार, केंद्रशासित प्रदेश किंवा स्थानिक प्राधिकरणाकडून दिल्या जाणाऱ्या अशा सेवा ज्यांचा मोबदला पाच हजार रुपयापेक्षा जास्त नसेल ; परंतु या नोंदीत काहीही अंतर्भूत केलेले, खालील सेवांना लागू होणार नाही- (एक) केंद्र सरकार, राज्य सरकार, केंद्रशासित प्रदेशांव्यतिरिक्त एखाद्या व्यक्तीस डाक विभागाद्वारे स्पीड पोस्ट, एक्सप्रेस पार्सल पोस्ट, जीवन विमा आणि अभिकरण सेवा याद्वारे प्रदान केलेल्या सेवा ;	निरंक	निरंक

		(दोन) बंदर किंवा विमानतळाच्या आतील किंवा बाहेरील परिसरात असलेल्या एखाद्या विमान किंवा जलयान यांच्या संबंधातील सेवा ; (तीन) माल किंवा प्रवासी वाहतूक सेवा : परंतु आणखी असे की, जेथे महाराष्ट्र वस्तु व सेवा कर अधिनियम, २०१७ च्या कलम २ मधील खंड (३३) मध्ये व्याख्या केल्याप्रमाणे सेवांचा अखंड पुरवठा केंद्र सरकार, राज्य सरकार, केंद्रशासित प्रदेश किंवा स्थानिक प्राधिकरणाने केला असेल तर अशी सूट फक्त तेव्हाच लागू राहील जेव्हा अशा प्रकारच्या सेवेसाठीचा मोबदला एका आर्थिक वर्षात पाच हजार रुपयांपेक्षा जास्त नसेल.		
१०	शीर्ष ९९५४	सर्वासाठी घर (शहरी) उद्देश्य किंवा प्रधानमंत्री आवास योजने अंतर्गत लाभार्थी नुसार वैयक्तिक घराचे बांधकाम किंवा वाढीव बांधकाम याच्या अंतर्गत एखाद्या नागरी संरचना किंवा कोणतेही इतर मूळ काम याकरिता बांधकाम, उभारणी, कार्यान्वय, स्थापना, पूर्ती, जोडणीकाम, दुरुस्ती, देखभाल, नुतनीकरण किंवा फेरबदल याबाबतच्या निव्वळ मजुरी कंत्राटांद्वारे दिलेल्या सेवा.	निरंक	निरंक
११	शीर्ष ९९५४	निवासी संकुलाच्या भागाव्यतिरिक्त, एकल निवासी घटका करिताचे बांधकाम, उभारणी, कार्यान्वय किंवा स्थापना यांच्या संबंधी मूळ कामाबाबत निव्वळ मजुरी कंत्राटांद्वारे दिलेल्या सेवा.	निरंक	निरंक
१२	शीर्ष ९९६३ किंवा शीर्ष ९९७२	निवास म्हणून वापरण्यासाठी निवासी घर भाड्याने देण्याच्या सेवा	निरंक	निरंक
१३	शीर्ष ९९६३ किंवा शीर्ष ९९७२ किंवा शीर्ष ९९९५ किंवा विभाग ९ चे कोणतेही इतर शीर्ष	व्यक्तीने दिलेल्या खालील प्रकारच्या सेवा- (क) कोणताही धार्मिक समारंभ करणे; (ख) आयकर अधिनियम, १९६१ (ह्यापुढे आयकर अधिनियम म्हणून संदर्भित) च्या कलम १२ एए अंतर्गत धर्मादाय किंवा धार्मिक न्यास म्हणून नोंदीत असलेली एखादी संस्था किंवा आयकर अधिनियमाच्या कलम १० च्या खंड (२३ सी) च्या उप-खंड (पाच) अंतर्गत नोंदीत असलेले न्यास किंवा संस्था किंवा आयकर अधिनियमाच्या कलम १० च्या खंड (२३ बीबीए) च्या अंतर्गत संस्था किंवा प्राधिकरण यांच्यातर्फे मालकीच्या किंवा व्यवस्थापित व सामान्य जनतेसाठी असलेल्या धार्मिक स्थळातील जागा भाड्याने देण्याच्या सेवा : परंतु असे की नोंद (ख) मध्ये काहीही अंतर्भूत असले तरी ही सूट खालील साठी लागू होणार नाही,- (एक) ज्या कक्षांचे शुल्क प्रती दिन एक हजार रुपये किंवा अधिक असेल ; (दोन) असे परिसर, सामुदायिक सभागृह, कल्याण मंडप किंवा खुल्या क्षेत्रास भाड्याने देणे ज्याचे शुल्क प्रती दिन दहा हजार रुपये किंवा त्यापेक्षा अधिक असेल; (तीन) व्यवसायासाठी किंवा व्यापारासाठी दुकाने किंवा इतर जागा भाड्याने देणे जेथे शुल्क दरमहा दहा हजार रुपये किंवा अधिक असेल.	निरंक	निरंक

१४	शीर्ष ९९६३	निवास किंवा लॉजिंग यासाठीचे कोणत्याही नावाने संबोधले जाणारे, हॉटेल, इन, अतिथीगृह, क्लब किंवा शिबीर स्थळ (कॅम्प साईट), यांनी दिलेल्या सेवा ज्यांचे एका निवासी घटकाचे घोषित प्रशुल्क (टैरिफ) प्रती दिन एक हजार रुपये किंवा सममूल्य असेल.	निरंक	निरंक
१५	शीर्ष ९९६४	सोबत असलेल्या सामानासह किंवा त्या शिवाय प्रवाशांची, खालील द्वारे वाहतूक- (क) हवाई वाहतूक, अरुणाचल प्रदेश, आसाम, मणिपूर, मेघालय, मिझोराम, नागालँड, सिक्कीम, त्रिपुरा किंवा पश्चिम बंगालमधील बागडोग्रा या राज्यातील असलेल्या विमानतळावरून उड्डाण करणे किंवा उतरणे; (ख) पर्यटन, आयोजित टूर, चार्टर किंवा भाड्याने यांच्या व्यतिरिक्त प्रवाशांच्या वाहतुकीसाठी, रेडिओ टॅक्सीव्यतिरिक्त बिगर वातानुकूलित कॉन्ट्रॅक्ट करेज ; किंवा (ग) वातानुकूलित स्टेज करेज च्या व्यतिरिक्त इतर स्टेज करेज.	निरंक	निरंक
१६	शीर्ष ९९६४	प्रादेशिक जोड योजनेतील विमानतळा वरून सुरु किंवा समाप्त होणाऱ्या उड्डाणाद्वारे सोबत असलेल्या सामानासह किंवा त्याच्याशिवाय प्रवाशांची वाहतूक, ज्याच्यासाठी मोबदला हा व्यवहार्यता व्यवधान निधीच्या स्वरूपात आहे, अशा केंद्र शासनातर्फे पुरविल्या जाणाऱ्या सेवा : परंतु ह्या नोंदी मध्ये असलेली कोणतीही गोष्ट नागरी विमानचालन मंत्रालयाद्वारे अधिसूचित प्रादेशिक जोड योजनेतील विमानतळाच्या कामकाजाच्या तारखेच्या प्रारंभापासून एक वर्ष संपण्याच्या दिवशी किंवा त्यानंतर लागू होणार नाही.	निरंक	निरंक
१७	शीर्ष ९९६४	सोबत असलेल्या सामानासह किंवा त्या शिवाय, प्रवाशांच्या वाहतुकीची सेवा- (क) खालील श्रेणी वगळून, रेल्वेद्वारे- (एक) प्रथम श्रेणी; किंवा (दोन) वातानुकूलित डब्यामधून; (ख) मेट्रो, मोनोरेल किंवा ट्रामवे; (ग) अंतर्देशीय जलमार्ग; (घ) पर्यटन या प्रमुख कारणा व्यतिरिक्त, भारतातील ठिकाणांमधील जलयानाद्वारे सार्वजनिक वाहतूक; (ड) मीटर्ड कॅब किंवा ऑटो रिक्शा (ई-रिक्शासह).	निरंक	निरंक
१८	शीर्ष ९९६५	माल वाहतुकीच्या माध्यमातून सेवा- (क) खालील सेवा वगळून, रस्त्याच्या मार्गाने- (एक) माल वाहतूक अभिकरण ; (दोन) कुरिअर अभिकरण; (ख) अंतर्देशीय जलमार्गाने.	निरंक	निरंक
१९	शीर्ष ९९६५	भारताबाहेरील ठिकाणांपासून क्लिअरन्स करिता भारतातील कस्टम स्टेशन पर्यंत, विमानाद्वारे, माल वाहतुकीच्या सेवा.	निरंक	निरंक

२०	शीर्ष ९९६५	रेल्वे किंवा जलयानाद्वारे, भारतातील एका ठिकाणाहून दुसऱ्या ठिकाणी, खालील मालाच्या वाहतुकीच्या सेवा- (क) नैसर्गिक किंवा मानवनिर्मित आपत्ती, विपत्ती, अपघात किंवा दुर्घटना यांच्या बळीकरीता मदत म्हणून पुरविण्याचा माल ; (ख) संरक्षण किंवा लष्करी उपकरणे ; (ग) वर्तमानपत्रांच्या निबंधकाकडे नोंदणीकृत वृत्तपत्र किंवा मासिके; (घ) रेल्वे उपकरणे किंवा साहित्य ; (ड) कृषी उत्पन्न ; (च) पीठ, कडधान्य व तांदूळ यासह दूध, मीठ आणि अन्न धान्य ; आणि (छ) सेंद्रीय खत.	निरंक	निरंक
२१	शीर्ष ९९६५ किंवा शीर्ष ९९६७	माल वाहतूक अभिकरणाद्वारे, गुड्स कॅरेज मधून खालील मालाच्या वाहतुकीच्या सेवा- (क) कृषी उत्पन्न ; (ख) वस्तू, जिथे सिंगल कॅरेज मधून मालाची वाहतूक व ज्याकरिता आकारलेला मोबदला एक हजार पाचशे रुपयांपेक्षा जास्त नसेल; (ग) वस्तू, जिथे सिंगल कन्साइनी करिता अशा सर्व मालाच्या वाहतुकीसाठी आकारलेला मोबदला सातशे पन्नास रुपयांपेक्षा जास्त नसेल ; (घ) पीठ, कडधान्ये व तांदूळ यासह दूध, मीठ आणि अन्नधान्ये; (ड) सेंद्रीय खत ; (च) वृत्तपत्रांच्या निबंधकाकडे नोंदणीकृत असलेले वृत्तपत्र किंवा मासिके; (छ) नैसर्गिक किंवा मानवनिर्मित आपत्ती, विपत्ती, अपघात किंवा दुर्घटना यांच्या बळीकरीता मदत म्हणून पुरविण्याचे सामान; किंवा (ज) संरक्षण किंवा लष्करी उपकरणे.	निरंक	निरंक
२२	शीर्ष ९९६६ किंवा शीर्ष ९९७३	भाड्याने देण्याच्या मार्गाने सेवा - (अ) राज्यवाहतूक उपक्रमास, बारा पेक्षा जास्त प्रवाशांची वाहतूक करण्यासाठीचे मोटार वाहन ; किंवा (ब) माल वाहतूक अभिकरणाला, माल वाहतुकीचे साधन	निरंक	निरंक
२३	शीर्ष ९९६७	पथकर शुल्क (टोल) भरण्याच्या आधारे रस्ता किंवा पुलावरील प्रवेशासाठीच्या सेवा.	निरंक	निरंक
२४	शीर्ष ९९६७ किंवा शीर्ष ९९८५	तांदूळ भरणे, उतरवणे, आवेष्टन, साठवणूक किंवा कोठारा (वेअरहाऊसिंग) संदर्भातील सेवा.	निरंक	निरंक

२५	शीर्ष १९६९	विद्युत पारेषण किंवा वितरण उपयोगितेद्वारे, विजेचे पारेषण किंवा वितरण.	निरंक	निरंक
२६	शीर्ष १९७१	भारतीय रिझर्व्ह बँकेने दिलेल्या सेवा.	निरंक	निरंक
२७	शीर्ष १९७१	याद्वारे दिलेल्या सेवा- (क) ठेवी, कर्जे किंवा आगाऊ रक्कम यांचा विस्तार ज्याकरिताचा मोबदला हा व्याज किंवा सवलतीच्या रूपात दिला जातो (क्रेडिट कार्ड सेवांशी संबंधित व्याजा व्यतिरिक्त) (ख) बँक किंवा विदेशी चलनाचा अधिकृत व्यापारी किंवा बँक आणि असे व्यापारी यांच्या मध्ये विदेशी चलनाची परस्पर झालेली खरेदी किंवा विक्री.	निरंक	निरंक
२८	शीर्ष १९७१ किंवा शीर्ष १९९१	पेन्शन फंड रेग्युलेटरी अँड डेव्हलपमेंट ऑथॉरिटी अधिनियम, २०१३ (२०१३ चा २३) खालील पेन्शन फंड रेग्युलेटरी अँड डेव्हलपमेंट ऑथॉरिटी ऑफ इंडियाने नियमन केलेल्या राष्ट्रीय निवृत्ती वेतन प्रणाली अंतर्गत वार्षिक (अॅन्युटी) मार्गाने प्रदान केलेल्या जीवन विमा व्यवसायाची सेवा.	निरंक	निरंक
२९	शीर्ष १९७१ किंवा शीर्ष १९९१	केंद्र सरकारच्या गट विमा योजनांनुसार लष्कर, नौदल आणि वायुदलाच्या सदस्यांना लष्करी, नौदल आणि हवाई दल गट विमा निधीद्वारे जीवन विमा व्यवसायाची सेवा प्रदान करणे किंवा प्रदान करण्याची सहमती देणे.	निरंक	निरंक
३०	शीर्ष १९७१ किंवा शीर्ष १९९१	कर्मचारी राज्य विमा अधिनियम, १९४८ (१९४८ चा ३४) खाली नियमित होणाऱ्या कर्मचाऱ्यांसाठी कर्मचारी राज्य विमा निगम कडून दिलेल्या सेवा.	निरंक	निरंक
३१	शीर्ष १९७१	कर्मचारी भविष्य निर्वाह निधी आणि संकीर्ण तरतुदी अधिनियम, १९५२ (१९५२ चा १९) खाली नियमित होणाऱ्या व्यक्तींना, कर्मचारी भविष्य निधी संघटने कडून दिल्या जाणाऱ्या सेवा.	निरंक	निरंक
३२	शीर्ष १९७१	इन्शुरन्स रेग्युलेटरी अँड डेव्हलपमेंट ऑथॉरिटी ऑफ इंडिया द्वारे विमा कारांना, इन्शुरन्स रेग्युलेटरी अँड डेव्हलपमेंट ऑथॉरिटी ऑफ इंडिया अॅक्ट, १९९९ (१९९९ चा ४१) च्या नुसार प्रदान करण्यात आलेली सेवा.	निरंक	निरंक
३३	शीर्ष १९७१	सिक्युरिटीज अँड एक्स्चेंज बोर्ड ऑफ इंडिया द्वारे सिक्युरिटीज अँड एक्स्चेंज बोर्ड ऑफ इंडिया अॅक्ट, १९९२ (१९९२ चा १५२) अंतर्गत सिक्युरिटीजमधील गुंतवणूकदारांच्या हितांचे संरक्षण आणि विकासास प्रोत्साहन देण्यासाठी आणि सिक्युरिटीज मार्केट नियंत्रित करण्यासाठी देण्यात येणाऱ्या सेवा.	निरंक	निरंक

३४	शीर्ष ९९७१	<p>क्रेडिट कार्ड, डेबिट कार्ड, चार्ज कार्ड किंवा इतर पेमेंट कार्ड यांच्या सेवद्वारे, एकल व्यवहाराद्वारे, व्यवहार केलेल्या एखाद्या व्यक्तीस दोन हजार रुपयापर्यंतच्या रकमेच्या तडजोडी संबंधात अक्वायरिंग बँकेने दिलेली सेवा-</p> <p>स्पष्टीकरण - या नोंदीच्या प्रयोजनार्थ "अक्वायरिंग बँक" म्हणजे कोणतीही बँकिंग कंपनी, नॉन-बँकिंग वित्तीय कंपनी किंवा इतर कोणत्याही व्यक्तीसह, वित्तीय संस्था, जी असे कार्ड स्वीकारणाऱ्या कोणत्याही व्यक्तीला रक्कम अदा करते.</p>	निरंक	निरंक
३५	<p>शीर्ष ९९७१</p> <p>किंवा</p> <p>शीर्ष ९९९१</p>	<p>खालील योजनांतर्गत सर्वसाधारण विमा व्यवसायाच्या सेवा-</p> <p>(क) हट विमा योजना ;</p> <p>(ख) स्वर्णजयंती ग्राम स्वरोजगार योजना (यापूर्वी एकात्मिक ग्रामीण विकास कार्यक्रम म्हणून ओळखली जाणारी) अंतर्गत पशू (कॅटल) विमा</p> <p>(ग) आदिवासींसाठीच्या विम्याची योजना ;</p> <p>(घ) जनता वैयक्तिक अपघात विमापत्र आणि ग्रामीण अपघात विमापत्र;</p> <p>(ङ) स्वयंरोजगारीत महिलांसाठी, गट वैयक्तिक अपघात विमापत्र;</p> <p>(च) कृषी पंपसेट आणि बंद पडलेल्या विहिरी विमा;</p> <p>(छ) निर्यात क्रेडिट विम्यावर गोळा केलेल्या विम्याचा हप्ता ;</p> <p>(ज) भारत सरकारची मंजूरी असलेली आणि कृषी मंत्रालयाद्वारे अंमलबजावणी करण्यात येणारी हवामानावर आधारित पीक विमा योजना किंवा सुधारीत राष्ट्रीय कृषी विमा योजना;</p> <p>(झ) जन आरोग्य विमापत्र ;</p> <p>(ञ) राष्ट्रीय कृषी विमा योजना (राष्ट्रीय कृषी विमा योजना);</p> <p>(ट) पीक बीज विम्यावरील पथदर्शक योजना ;</p> <p>(ठ) पशू विम्यावरील केंद्रीय क्षेत्र योजना ;</p> <p>(ड) सार्वत्रिक आरोग्य विमा योजना ;</p> <p>(ढ) राष्ट्रीय स्वास्थ्य विमा योजना ;</p> <p>(न) कोकोनट पाम विमा योजना ;</p> <p>(त) प्रधानमंत्री सुरक्षा विमा योजना ;</p> <p>(थ) नॅशनल ट्रस्ट फॉर द वेलफेअर ऑफ परसन्स विथ ऑटोसम, सेरेब्रल पॅलसी, मेंटल रिटारडेशन अॅन्ड मल्टीपल डिसेंबिलिटीज ॲक्ट, १९९९ (१९९९ चा ४४) अन्वये स्थापन केलेल्या विश्वस्त मंडळा अंतर्गत अंमलात येणारी निरामय आरोग्य विमा योजना.</p>	निरंक	निरंक
३६	<p>शीर्ष ९९७१</p> <p>किंवा</p> <p>शीर्ष ९९९१</p>	<p>खालील योजनांतर्गत प्रदान होणाऱ्या जीवन विमा व्यवसायाच्या सेवा-</p> <p>(क) जनश्री विमा योजना ;</p> <p>(ख) आम आदमी विमा योजना ;</p> <p>(ग) विमा नियामक आणि विकास प्राधिकरणाने मान्य केलेले जीवन सूक्ष्म-विमा उत्पादन (लाईफ मायक्रो- इन्श्युरन्स प्रोडक्ट), ज्यात पन्नास हजार रुपयांच्या कमाल रक्कमेचे संरक्षण आहे ;</p> <p>(घ) वरिष्ठ निवृत्ती वेतन विमा योजना ;</p> <p>(ङ) प्रधान मंत्री जीवन ज्योती विमा योजना ;</p> <p>(च) प्रधान मंत्री जन-धन योजना ;</p> <p>(छ) प्रधान मंत्री वय वंदन योजना;</p>	निरंक	निरंक

३७	शीर्ष ९९७१ किंवा शीर्ष ९९९१	अटल निवृत्ती वेतन योजनेअंतर्गत अंशदान गोळा करण्याच्या माध्यमातून सेवा.	निरंक	निरंक
३८	शीर्ष ९९७१ किंवा शीर्ष ९९९१	राज्य सरकारच्या कोणत्याही निवृत्ती वेतन योजनेअंतर्गत अंशदान गोळा करण्याच्या माध्यमातून सेवा.	निरंक	निरंक
३९	शीर्ष ९९७१ किंवा शीर्ष ९९८५	खालील व्यक्तींच्या संबंधित क्षमतेत सेवा - (क) बँकिंग कंपनीला, तिच्या ग्रामीण क्षेत्रातील शाखेतील खात्यांसंबंधी व्यवसाय सुविधा देणारा किंवा व्यवसाय प्रतिनिधी यांच्या सेवा. (ख) नोंद (क) मध्ये नमूद केलेल्या सेवांच्या बाबत व्यवसाय सुविधा देणारा किंवा व्यवसाय प्रतिनिधी यांना मध्यस्थी म्हणून कोणतीही व्यक्ती. (ग) ग्रामीण क्षेत्रातील विमा कंपनीला, व्यवसाय सुविधा देणारा किंवा व्यवसाय प्रतिनिधी यांच्या सेवा.	निरंक	निरंक
४०	शीर्ष ९९७१ किंवा शीर्ष ९९९१	कोणतीही विमा योजना ज्यामध्ये केंद्र सरकार, राज्य सरकार, केंद्रशासित प्रदेश यांच्याद्वारे पूर्ण विम्याच्या हप्त्याचा भरणा होतो अशा योजने करिता केंद्र सरकार, राज्य सरकार, केंद्रशासित प्रदेश यांना पुरविल्या जाणाऱ्या सेवा.	निरंक	निरंक
४१	शीर्ष ९९७२	राज्य सरकार, औद्योगिक विकास महामंडळे किंवा उपक्रमांद्वारे, औद्योगिक घटकांना औद्योगिक भूखंडाच्या दीर्घकालीन (तीस वर्ष किंवा अधिक) भाडेपट्टीने देण्याच्या सेवांबद्दल वन टाईम अपफ्रंट रकमेची आकारणी (त्याला प्रिमीयम, सलामी, कॉस्ट, प्राईस, विकास शुल्क किंवा आकारणी किंवा इतर कोणत्याही नावाने संबोधतात).	निरंक	निरंक
४२	शीर्ष ९९७३ किंवा शीर्ष ९९९१	केंद्र सरकार, राज्य सरकार, केंद्रशासित प्रदेश किंवा स्थानिक प्राधिकरणाकडून एखाद्या व्यावसायिक संस्थेला १ एप्रिल २०१६ पूर्वीच्या कालावधी दरम्यान लायसन्स फी किंवा, यथास्थिती, स्पेक्ट्रम युजर चार्जेसचा भरणा करून टेलिफोन सेवा प्रदाता म्हणून काम करण्यास परवानगी देणे किंवा रेडिओ फ्रिक्वेन्सी स्पेक्ट्रमचा उपयोग करण्याच्या अनुषंगाने सेवा उपलब्ध करून देणे.	निरंक	निरंक
४३	शीर्ष ९९७३	भारतीय रेल्वे वित्त महामंडळाद्वारे भारतीय रेल्वेला भाडेतत्त्वावरील मत्ता (वॅगन, कोचेस, लोको यांच्यासह, रोलिंग स्टॉक असेट्स) याकरिता दिलेल्या सेवा.	निरंक	निरंक
४४	शीर्ष ९९८१	एका आर्थिक वर्षात पन्नास लाख रुपयांच्या एकूण उलाढाली पर्यंत इनक्युबेटीने पुढील अटींच्या अधिन राहून दिलेल्या सेवा, अर्थात :- (क) मागील आर्थिक वर्षातील एकूण उलाढाल पन्नास लाखांपेक्षा जास्त नसावी ; आणि (ख) इनक्युबेटी म्हणून करार करण्याच्या तारखेपासून तीन वर्षांचा कालावधी पूर्ण झालेला नसावा.	निरंक	निरंक

४५	शीर्ष ९९८२ किंवा शीर्ष ९९९१	खालील नमूद यांनी दिलेल्या सेवा - (क) लवाद न्यायाधिकरणाकडून- (एक) एखाद्या व्यावसायिक संस्थेव्यतिरिक्त अन्य कोणत्याही व्यक्तीला ; किंवा (दोन) मागील आर्थिक वर्षामध्ये एकूण वीस लाख रुपयांपर्यंत उलाढाल असलेल्या (विशिष्ट प्रवर्गातील राज्यांसाठी दहा लाख रुपये) व्यावसायिक संस्थेला ; (ख) वकिलांची भागीदारी संस्था किंवा एखाद्या जेष्ठ वकिला व्यतिरिक्त, इतर वकील म्हणून एखादी व्यक्ती यांनी खालील नमूद यांना दिल्या जाणाऱ्या कायदेशीर सेवा :- (एक) कायदेशीर सेवा देणाऱ्या वकील किंवा वकिलांची भागीदारी संस्था ; (दोन) एखाद्या व्यावसायिक संस्थेव्यतिरिक्त, अन्य कोणतीही व्यक्ती ; किंवा (तीन) मागील आर्थिक वर्षामध्ये एकूण उलाढाल वीस लाख रुपयांपर्यंत (विशिष्ट प्रवर्गातील राज्यांसाठी दहा लाख रुपये) असलेली व्यावसायिक संस्था. (ग) कायदेशीर सेवांच्या माध्यमाने, एका जेष्ठ वकिलामार्फत- (एक) एखाद्या व्यावसायिक संस्थेव्यतिरिक्त, कोणत्याही व्यक्तीला ; किंवा (दोन) मागील आर्थिक वर्षामध्ये एकूण उलाढाल वीस लाख रुपयांपर्यंत (विशिष्ट प्रवर्गातील राज्यांसाठी दहा लाख रुपये) असलेल्या व्यावसायिक संस्थेला.	निरंक	निरंक
४६	शीर्ष ९९८३	पशुवैद्यकीय दवाखान्याद्वारे पशू किंवा पक्ष्यांचे आरोग्य या संबंधातील सेवा.	निरंक	निरंक
४७	शीर्ष ९९८३ किंवा शीर्ष ९९९१	केंद्र सरकार, राज्य सरकार, केंद्रशासित प्रदेश किंवा स्थानिक प्राधिकरण यांनी खालील द्वारे प्रदान केलेल्या सेवा- (क) त्यावेळी अंमलात असलेल्या कोणत्याही कायदानुसार आवश्यक असलेली नोंदणी; (ख) त्यावेळी अंमलात असलेल्या कोणत्याही कायद्याखाली आवश्यक असलेल्या फायर लायसन्ससह कामगार, ग्राहक किंवा मोठ्या प्रमाणावर लोकांचे संरक्षण किंवा सुरक्षेसंबंधी टेस्टिंग, कॅलिब्रेशन, सुरक्षा तपासणी किंवा प्रमाणन.	निरंक	निरंक
४८	शीर्ष ९९८३ किंवा प्रकरण ९९ चे कोणतेही शीर्ष	विज्ञान आणि तंत्रज्ञान विभाग, भारत सरकार, यांच्या राष्ट्रीय विज्ञान आणि तंत्रज्ञान उद्योजकता विकास मंडळाद्वारे मान्यताप्राप्त टेक्नॉलॉजी बिजनेस इनक्युबेटर किंवा विज्ञान आणि तंत्रज्ञान उद्योजकता केंद्र किंवा बायोटेक्नॉलॉजी विभाग, भारत सरकार यांच्या बायोटेक्नॉलॉजी इंडस्ट्री रिसर्च असिस्टन्स कौन्सिल द्वारे मान्यताप्राप्त बायो इनक्युबेटर्स या संबंधी दिलेल्या किंवा देण्यात येणाऱ्या करपात्र सेवा.	निरंक	निरंक

४९	शीर्ष ९९८४	स्वतंत्र पत्रकार, प्रेस ट्रस्ट ऑफ इंडिया किंवा युनायटेड न्यूज ऑफ इंडिया यांच्याद्वारे बातम्या गोळा करणे किंवा पुरविण्याच्या सेवा.	निरंक	निरंक
५०	शीर्ष ९९८४	पुस्तके, प्रकाशने किंवा इतर कोणत्याही ज्ञान वर्धक कन्टेन्ट किंवा सामग्रीला उधारीवर देण्याबाबत सार्वजनिक वाचनालयांच्या सेवा.	निरंक	निरंक
५१	शीर्ष ९९८४	वस्तू किंवा सेवा कराच्या अंमलबजावणी करिता केंद्र सरकार किंवा राज्य सरकार किंवा केंद्रशासित प्रदेश यांना वस्तू व सेवा कर नेटवर्क द्वारे प्रदान केलेल्या सेवा.	निरंक	निरंक
५२	शीर्ष ९९८५	भारताबाहेरील उद्योग प्रदर्शनाच्याबाबत कोणत्याही व्यक्तीला आयोजकाने प्रदान केलेली सेवा.	निरंक	निरंक
५३	शीर्ष ९९८५	क्रीडा स्पर्धा प्रायोजकतेद्वारे खालील नमूद आयोजनां संदर्भात प्रदान केलेल्या सेवा- (क) राष्ट्रीय क्रीडा महासंघ किंवा त्याच्या संलग्न महासंघांनी, जेथे सहभागी संघ किंवा व्यक्ती कोणताही जिल्हा, राज्य, क्षेत्र किंवा देश यांचे प्रतिनिधीत्व करतात, यांच्याकडून आयोजनाच्या सेवा ; (ख) असोसिएशन ऑफ इंडियन युनिव्हर्सिटीज, इंटर-युनिव्हर्सिटी स्पोर्ट्स बोर्ड, स्कूल गोम्स फेडरेशन ऑफ इंडिया, ऑल इंडिया स्पोर्ट्स कौन्सिल फॉर द डेफ, पॅरालंपिक कमिटी ऑफ इंडिया किंवा स्पेशल ऑलंपिक भारत यांच्याकडून आयोजनाच्या सेवा ; (ग) केंद्रीय नागरी सेवा सांस्कृतिक आणि क्रीडा मंडळ यांच्याकडून आयोजनाच्या सेवा ; (घ) भारतीय ऑलंपिक असोसिएशनने राष्ट्रीय खेळांचा एक भाग म्हणून दिलेल्या आयोजनाच्या सेवा ;किंवा (ड) पंचायत युवा क्रीडा आणि खेळ अभियानाच्या अंतर्गत आयोजनाच्या सेवा.	निरंक	निरंक
५४	शीर्ष ९९८६	खालील नमूद द्वारे अन्न, फायबर,इंधन, कच्चा माल किंवा इतर तत्सम उत्पादने किंवा कृषी उत्पन्नासाठी, वनस्पतींच्या लागवडीचा आणि, घोड्यांच्या संगोपनाव्यतिरिक्त, पशू जीवसृष्टीच्या सर्वांगीण संगोपनाच्या संबंधातील सेवा- (क) लागवड, कापणी, मळणी, वनस्पती संरक्षण किंवा चाचणी यांच्यासह कोणत्याही कृषी उत्पन्नाच्या निर्मितीशी थेट संबंधित शेतीच्या कृती; (ख) शेत मजूर पुरवठा ; (ग) पालन, छाटणी, तोडणी, कापणी, वाळविणे, साफ करणे, काटछाट करणे, सूर्यप्रकाशात वाळविणे, धुरीकरण करणे, उपचार करणे, प्रतवारी,वर्गीकरण, शीत करणे किंवा बल्क पॅकेजिंग आणि	निरंक	निरंक

		अशा तत्सम प्रक्रिया ज्या शेतमळ्यावर केल्या जातात व ज्या शेतमालाचा आवश्यक गुणधर्म बदलत नाहीत, परंतु त्यास केवळ प्राथमिक बाजार पेटेकरिता विक्री योग्य बनवितात ; (घ) कृषी यंत्रसामग्री किंवा रिक्त जागा, अनुषंगिक वापरास युक्त असलेल्या बांधकामासहित किंवा त्याच्या शिवाय, भाड्याने किंवा भाडेपट्टीने देणे. (ड) कृषी उत्पन्न भरणे, उतरवणे, आवेष्टन, साठवणूक किंवा कोठार (वेअरहाऊसिंग) ; (च) कृषी विस्तार सेवा ; (छ) कोणत्याही कृषी उत्पन्न बाजार समिती किंवा मंडळाने दिलेल्या सेवा किंवा कृषी उत्पन्नाच्या विक्री किंवा खरेदी करिता अडत अभिकर्त्याने दिलेल्या सेवा.		
५५	शीर्ष ९९८६	अन्न, फायबर, इंधन, कच्चा माल किंवा इतर तत्सम उत्पादने किंवा शेती उत्पन्नासाठी, वनस्पतींची लागवड आणि, घोड्यांच्या संगोपनाच्या व्यतिरिक्त, जनावरांचे सर्व प्रकारचे संगोपन यांच्या संबंधात उक्ते कामाच्या स्वरूपात मध्यवर्ती उत्पादन प्रक्रिया करणे.	निरंक	निरंक
५६	शीर्ष ९९८८	जनावरांच्या कत्तल करण्या संबंधीच्या सेवा.	निरंक	निरंक
५७	शीर्ष ९९८८ किंवा प्रकरण ८ आणि प्रकरण ९ मधील कोणतेही इतर शीर्ष	पूर्व अनुकूलन, पूर्व प्रशिक्षण, पिकवणे, मेणाचे लेपन (वॅक्सिंग), किरकोळ आवेष्टित करणे, फळे व भाज्यांवरती लेबल लावणे, ज्यामुळे फळे किंवा भाज्यांचे आवश्यक गुणधर्म बदलत नाहीत.	निरंक	निरंक
५८	शीर्ष ९९८८ किंवा शीर्ष ९९९२	कृषी, सहकार आणि शेतकरी कल्याण मंत्रालयाखालील कोल्ड चेन नॉलेज डिसेमीनेशन द्वारे नॅशनल सेंटर फॉर कोल्ड चेन डेव्हलपमेंट यांना उपलब्ध करून देण्यात आलेल्या सेवा.	निरंक	निरंक
५९	शीर्ष ९९९९	भारतातील परराष्ट्र राजनैतिक मंडळाद्वारे दिलेल्या सेवा.	निरंक	निरंक
६०	शीर्ष ९९९१	भारत सरकारच्या विदेश मंत्रालयाकडून द्विपक्षीय करारा अंतर्गत होणाऱ्या धार्मिक यात्रेसाठी विशिष्ट संस्थेने दिलेल्या सेवा.	निरंक	निरंक
६१	शीर्ष ९९९१	केंद्र सरकार, राज्य सरकार, केंद्रशासित प्रदेश किंवा स्थानिक प्राधिकरणाने पारपत्र, प्रवेशपत्र, वाहन चालक परवाना, जन्म प्रमाणपत्र किंवा मृत्यूचे प्रमाणपत्र जारी करण्या संबंधीच्या सेवा उपलब्ध करून देणे.	निरंक	निरंक

६२	शीर्ष ९९९१ किंवा शीर्ष ९९९७	केंद्र सरकार, राज्य सरकार, केंद्रशासित प्रदेश किंवा स्थानिक प्राधिकरणाने करारनाम्याचे गैर कार्यक्षमता सहन करण्याची सेवा, ज्यासाठी दंड किंवा निर्धारित नुकसान भरपाई या स्वरूपात केंद्र सरकार, राज्य सरकार, केंद्रशासित प्रदेशांना अशा करारनाम्याखाली मोबदला देय आहे.	निरंक	निरंक
६३	शीर्ष ९९९१	केंद्र सरकार, राज्य सरकार, केंद्रशासित प्रदेश किंवा स्थानिक प्राधिकरणाने एका स्वतंत्र शेतकऱ्याला अन्न, फायबर, इंधन, कच्चा माल किंवा इतर तत्सम उत्पादनांकरिता, वनस्पतींची लागवड आणि, घोड्यांच्या संगोपनाव्यतिरिक्त, सर्व जीवसृष्टीचे संगोपन करण्यासाठी नैसर्गिक साधनांचा वापर करण्याचा अधिकार देण्याबाबतच्या सेवा.	निरंक	निरंक
६४	शीर्ष ९९९१ किंवा शीर्ष ९९७३	केंद्र सरकार, राज्य सरकार, केंद्रशासित प्रदेश किंवा स्थानिक प्राधिकरणाने कोणत्याही नैसर्गिक स्रोतांचा वापर करण्याचे अधिकार देण्याच्या सेवा जिथे केंद्र सरकार, राज्य सरकार, केंद्रशासित प्रदेश किंवा स्थानिक प्राधिकरण यांनी १ एप्रिल २०१६ च्या अगोदर सदर अधिकार वापरण्यास परवानगी दिली होती. परंतु अशा नैसर्गिक स्रोतांचा वापर करण्याच्या अधिकारासाठीची सूट, एक वेळ आकारावरील देय कराचा भरणा पूर्णपणे किंवा हप्त्यांमध्ये केला असेल, फक्त त्यालाच लागू राहील.	निरंक	निरंक
६५	शीर्ष ९९९१	केंद्र सरकार, राज्य सरकार, केंद्रशासित प्रदेश यांनी कार्यालयीन वेळेनंतर किंवा सुट्टीच्या दिवशी, व्यापारी जादा कामाचा मेहनताना भरल्यानंतर तपासणी करिता किंवा कंटेनर भरणे किंवा अशी इतर कर्तव्ये पार पाडण्यासाठी अधिकाऱ्यांच्या सेवा उपलब्ध करून देण्यासाठी दिल्या जाणाऱ्या सेवा.	निरंक	निरंक
६६	शीर्ष ९९९२	खालील नुसार - (क) शैक्षणिक संस्थेने, त्यांच्या विद्यार्थ्यांना, फॅकल्टी आणि कर्मचारी यांना दिलेल्या सेवा; (ख) शैक्षणिक संस्थेला, खालीलच्या माध्यमाने- (एक) विद्यार्थी, फॅकल्टी, कर्मचारी यांचे परिवहन करण्यासंबंधीच्या सेवा ; (दोन) केंद्र सरकार, राज्य सरकार, केंद्रशासित प्रदेश यांद्वारे प्रायोजित कोणतीही मध्यान्ह भोजन योजनेसह कॅटरिंग व्यवस्था; (तीन) अशा शैक्षणिक संस्थेतील सुरक्षा किंवा सफाई किंवा हाऊसकिपिंग करण्यासंबंधीच्या सेवा ; (चार) उच्च माध्यमिक शिक्षणापर्यंत, अशा संस्थेत प्रवेश घेण्याशी संबंधित किंवा परिक्षा आयोजित करण्याशी संबंधित सेवा ; परंतु वरील (ख) मधील कोणतीही तरतुद शालांत पूर्व शिक्षण आणि उच्च माध्यमिक शाळा किंवा तत्सम याबाबत सेवा देणाऱ्या शैक्षणिक संस्थेला वगळून इतर शैक्षणिक संस्थाना लागू होणार नाही.	निरंक	निरंक
६७	शीर्ष ९९९२	एग्झेक्युटिव्ह डेव्हलपमेंट प्रोग्रॅमच्या व्यतिरिक्त केंद्र सरकारच्या मार्गदर्शक तत्वानुसार इंडियन इन्स्टिट्यूट ऑफ मॅनेजमेंटने त्यांच्या विद्यार्थ्यांना, खालील शैक्षणिक कार्यक्रमांद्वारे दिलेल्या सेवा- (क) इंडियन इन्स्टिट्यूट ऑफ मॅनेजमेंट द्वारे आयोजित सामान्य प्रवेश परीक्षा (सीएटी) च्या आधारावर मॅनेजमेंटमधील पोस्ट ग्रॅज्युएट डिप्लोमा करिता मॅनेजमेंट मधील दोन वर्ष पूर्ण वेळ पोस्ट	निरंक	निरंक

		प्रॅज्युएट प्रोग्रॅम्स मध्ये प्रवेश; (ख) मॅनेजमेंटमधील फेलो प्रोग्रॅम; (ग) मॅनेजमेंट मध्ये पाच वर्षांचा इंटीग्रेटेड प्रोग्रॅम.		
६८	शीर्ष ९९९२ किंवा शीर्ष ९९९६	एका मान्यताप्राप्त क्रीडा संस्थेला - (क) एखाद्या मान्यताप्राप्त क्रीडा संस्थेद्वारे आयोजित क्रीडा स्पर्धेत सहभाग घेण्यासाठी खेळाडू, रेफरी, अम्पायर, कोच किंवा संघ व्यवस्थापक या स्वरूपातील एक व्यक्ती म्हणून प्रदान केलेल्या सेवा; (ख) इतर मान्यताप्राप्त क्रीडा संस्था म्हणून प्रदान केलेल्या सेवा.	निरंक	निरंक
६९	शीर्ष ९९९२ किंवा शीर्ष ९९८३ किंवा शीर्ष ९९९१	खालील नमूद यांनी प्रदान केलेल्या कोणत्याही सेवा- (क) भारत सरकार द्वारे स्थापित राष्ट्रीय कौशल्य विकास महामंडळ; (ख) राष्ट्रीय कौशल्य विकास महामंडळाने मान्यता दिलेली क्षेत्र कौशल्य परिषद ; (ग) क्षेत्र कौशल्य परिषद किंवा राष्ट्रीय कौशल्य विकास महामंडळ यांनी मान्यता दिलेली मूल्यांकन अभिकरण; (घ) राष्ट्रीय कौशल्य विकास महामंडळ यांनी किंवा क्षेत्र कौशल्य परिषद यांनी मान्यता दिलेले प्रशिक्षण भागीदार, खालील संबंधात- (एक) राष्ट्रीय कौशल्य विकास महामंडळाने राबविलेला राष्ट्रीय कौशल्य विकास कार्यक्रम ; किंवा (दोन) राष्ट्रीय कौशल्य प्रमाणन आणि आर्थिक बक्षीस योजना अंतर्गत व्यावसायिक कौशल्य विकास अभ्यासक्रम ; किंवा (तीन) राष्ट्रीय कौशल्य विकास महामंडळाने राबविलेली अन्य कोणतीही योजना.	निरंक	निरंक
७०	शीर्ष ९९८३ किंवा शीर्ष ९९८५ किंवा शीर्ष ९९९२	कौशल्य विकास उपक्रम योजने अंतर्गत मूल्यांकनांद्वारे कौशल्य विकास आणि उद्योजकता मंत्रालय, प्रशिक्षण संचालनालय यांनी केंद्रीय सूचीबद्ध केलेल्या मूल्यांकन मंडळांच्या सेवा.	निरंक	निरंक
७१	शीर्ष ९९९२	राष्ट्रीय व्यावसायिक प्रशिक्षण समिती द्वारा प्रमाणित कौशल्य किंवा व्यावसायिक प्रशिक्षण पाठ्यक्रम देण्याद्वारे भारत सरकारच्या ग्रामविकास मंत्रालयाद्वारे लागू करण्यात आलेल्या दीनदयाळ उपाध्याय ग्रामीण कौशल्य योजने अंतर्गत प्रशिक्षण पुरवठादारांनी (प्रकल्प अंमलबजावणी अभिकरणे) पुरविलेल्या सेवा.	निरंक	निरंक
७२	शीर्ष ९९९२	कोणताही प्रशिक्षण कार्यक्रम, ज्याच्या एकूण खर्चाचा भार केंद्र सरकार, राज्य सरकार, केंद्रशासित प्रदेश प्रशासनाद्वारे उचलला जाईल त्याच्या संबंधी केंद्र सरकार, राज्य सरकार, केंद्रशासित प्रदेश यांना दिलेल्या सेवा.	निरंक	निरंक

७३	शीर्ष ९९९३	कॉर्ड रक्तपेढीने स्कंधकोशिका जतना बाबतची दिलेली सेवा किंवा असे जतन करण्यासंबंधात इतर कोणत्याही सेवा.	निरंक	निरंक
७४	शीर्ष ९९९३	सेवा म्हणून- (क) चिकित्सा आस्थापना, अधिकृत वैद्यकीय व्यवसायी किंवा पॅरा-मेडिक्स यांद्वारे दिलेल्या आरोग्य सेवा ; (ख) उपरोक्त (क) मध्ये निर्दिष्ट केलेल्या सेवांच्या व्यतिरिक्त रुग्णवाहिकेतून रुग्णाच्या वाहतुकीच्या दिलेल्या सेवा.	निरंक	निरंक
७५	शीर्ष ९९९४	जैव-वैद्यकीय कचऱ्याची प्रक्रिया किंवा विल्हेवाट किंवा त्यावरील अनुषंगिक प्रक्रिया (प्रोसेस) याद्वारे सर्वसाधारण जैव-वैद्यकीय कचरा प्रक्रिया सुविधा देणाऱ्या चालकांनी चिकित्सा आस्थापनेला दिलेल्या सेवा.	निरंक	निरंक
७६	शीर्ष ९९९४	सार्वजनिक सुविधेच्या द्वारे स्नानगृह, प्रसाधनगृह, शौचालय, मुतारी किंवा शौचकूप या सुविधांच्या तरतूदीसंबंधीच्या सेवा.	निरंक	निरंक
७७	शीर्ष ९९९५	त्यावेळी अंमलात असलेल्या कोणत्याही कायद्याच्या अंतर्गत नोंदीत असलेली असंस्थापित संस्था किंवा ना-नफा तत्वावरची संस्था यांनी शुल्काची प्रतिपूर्ती किंवा अंशदानाचा भाग याद्वारे स्वतःच्या सभासदांना दिलेल्या सेवा :- (क) व्यापारी संघ म्हणून ; (ख) वस्तु आणि सेवा कराच्या आकारणीतून सूट असलेले कोणतेही कार्य करण्यासाठीची तरतूद ; किंवा (ग) गृहनिर्माण संस्था किंवा निवासी संकुल यामधील सभासदांच्या समान वापरासाठी तिसऱ्या व्यक्तीकडून वस्तु किंवा सेवा मिळवण्यासाठीची प्रति महिना प्रति सभासद पाच हजार रुपयांपर्यंतची रक्कम.	निरंक	निरंक
७८	शीर्ष ९९९६	लोक किंवा शास्त्रीय कला यांच्या स्वरूपातील कामगिरीच्या आधारे कलाकारांच्या सेवा- (क) संगीत, किंवा (ख) नृत्य, किंवा (ग) नाटक (थिएटर), जर अशा कामगिरीसाठी दीड लाखापेक्षा पेक्षा जास्त मोबदला आकारला नसेल : परंतु अशा कलाकाराने ब्रँड ॲम्बेसेडर म्हणून प्रदान केलेल्या सेवेस सूट लागू होणार नाही.	निरंक	निरंक
७९	शीर्ष ९९९६	संग्रहालय, राष्ट्रीय उद्यान, वन्यजीव अभयारण्य, वाघांसाठी आरक्षित भूभाग (टायगर रिझर्व्ह) किंवा प्राणी संग्रहालय यातील प्रवेश यासंबंधीच्या सेवा.	निरंक	निरंक

८०	शीर्ष १९९६	खालील संबंधात, मनोरंजनात्मक उपक्रमांमध्ये प्रशिक्षण किंवा कोर्चींग द्वारे दिलेल्या सेवा- (क) कला किंवा संस्कृती, किंवा (ख) आयकर अधिनियमाच्या कलम १२ एए अंतर्गत नोंदीत असलेल्या धर्मादाय संस्थांद्वारे खेळ.	निरंक	निरंक
८१	शीर्ष १९९६	प्रवेशाचे अधिकार या संबंधीच्या सेवा- (क) नाटक किंवा नृत्यनाट्य यांसह सर्कस, नृत्य, किंवा नाट्यगृहा मधील प्रयोग; (ख) पुरस्कार सोहळा, संगीत जलसा, पॅजन्ट, सांगितिक कामगिरी किंवा मान्यताप्राप्त क्रीडा स्पर्धा यांच्या व्यतिरिक्त कोणतीही क्रीडा स्पर्धा; (ग) मान्यताप्राप्त क्रीडा स्पर्धा, वरील (क), (ख) आणि (ग) मधील प्रवेश ज्याकरिताचा मोबदला प्रति व्यक्ती रुपये २५० पेक्षा जास्त नाही.	निरंक	निरंक

२. व्याख्या- या अधिसूचनेच्या प्रयोजनार्थ, संदर्भानुसार दुसरा अर्थ अपेक्षित नसेल तर,----

(ए) "जाहिरात" म्हणजे वृत्तपत्र, दूरदर्शन, रेडिओ किंवा इतर कोणत्याही माध्यमांद्वारे कोणताही प्रसंग, कल्पना, अचल मालमत्ता, व्यक्ती, सेवा, वस्तू किंवा दावे याबद्दलच्या प्रसारार्थ किंवा जागरूकता आणण्यासाठी केलेले कोणत्याही स्वरूपाचे सादरीकरण परंतु ज्यामध्ये व्यक्तिद्वारे केलेल्या कोणत्याही सादरीकरणाचा अंतर्भाव असणार नाही ;

(बी) "वकील" याला ॲडव्होकेट्स ॲक्ट, १९६१ (१९६१ चा २५) च्या कलम २ च्या पोट-कलम (१) च्या खंड (ए) मध्ये जो अर्थ नेमून देण्यात आला असेल तोच अर्थ असेल ;

(सी) "कृषी विस्तार" म्हणजे शेतकरी शिक्षणाद्वारे किंवा प्रशिक्षणाद्वारे शास्त्रोक्त संशोधन आणि ज्ञान यांचा वापर कृषी पद्धतींमध्ये करणे ;

(डी) " कृषी उत्पन्न" म्हणजे अन्न, फायबर, इंधन, कच्चा माल किंवा अन्य तत्सम उत्पादनासाठी, वनस्पतींची लागवड आणि घोड्यांचे संगोपन वगळून सर्व प्रकारच्या पशू जीवसृष्टीचे संगोपन करण्यापासून, कोणतेही उत्पादन ज्यावर पुढील प्रक्रिया केली जात नाही किंवा अशी प्रक्रिया केली जाते जी सामान्यतः एका लागवडदार किंवा उत्पादकाद्वारे केली जाते व जी त्याच्या आवश्यक वैशिष्ट्यांमध्ये बदल करत नाही परंतु प्राथमिक बाजारात ते विकण्यायोग्य करते ;

(इ) "कृषी उत्पन्न बाजार समिती किंवा मंडळ" म्हणजे कृषी उत्पादनाच्या विपणनाचे नियमन करण्याच्या हेतूने त्यावेळी अंमलात असलेल्या राज्य कायद्याच्या अंतर्गत घटित केलेली कोणतीही समिती किंवा मंडळ ;

(एफ) "विमान" याला विमान अधिनियम, १९३४ (१९३४ चा २२) च्या कलम २ मधील खंड (१) मध्ये जो अर्थ नेमून देण्यात आला असेल तोच अर्थ असेल ;

(जी) "विमानतळ" याला भारतीय विमानतळ प्राधिकरण, १९९४ (१९९४ चा ५५) मधील कलम २ मधील खंड (बी) मध्ये जो अर्थ नेमून देण्यात आला असेल तोच अर्थ असेल ;

(एच) "मान्यताप्राप्त व्यावसायिक शिक्षण पाठ्यक्रम" अर्थात, -

(एक) औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेद्वारे चालविला जाणारा पाठ्यक्रम किंवा राष्ट्रीय व्यावसायिक प्रशिक्षण समिती किंवा राज्य व्यावसायिक प्रशिक्षण समिती यांच्याशी संलग्न असलेले औद्योगिक प्रशिक्षण केंद्र जे अपरेंटिस ॲक्ट, १९६१ (१९६१ चा ५२) अंतर्गत अधिसूचित केलेल्या नियुक्त व्यवसायांमध्ये पाठ्यक्रम चालविते ;

(दोन) प्रशिक्षण संचालनालय, कौशल्य विकास आणि उद्योजकता मंत्रालयाकडे नोंदीत असलेल्या व्यक्तीद्वारे चालविला जाणारा राष्ट्रीय व्यावसायिक प्रशिक्षण समितीची मान्यताप्राप्त असलेला मॉड्यूलर एम्प्लॉयबल स्किल पाठ्यक्रम ;

(आय) "लवाद न्यायाधिकरण" याला आर्बिट्रेशन ॲण्ड कन्सिलिएशन ॲक्ट, १९९६ (१९९६ चा २६) मधील कलम २ मधील खंड (ड) मध्ये जो अर्थ नेमून देण्यात आला असेल तोच अर्थ असेल ;

(जे) "विदेशी चलनाचा अधिकृत विक्रेता" याला विदेशी चलन व्यवस्थापन अधिनियम, १९९९ (१९९९ चा ४२) च्या कलम २ च्या खंड (सी) मध्ये "अधिकृत व्यक्तीला" जो अर्थ नेमून देण्यात आला असेल तोच अर्थ असेल ;

(के) "अधिकृत वैद्यकीय व्यवसायी" म्हणजे भारतातील कायद्याने स्थापित किंवा मान्यता प्राप्त असलेल्या औषध प्रणालीच्या कोणत्याही परिषदेमध्ये नोंदणीकृत वैद्यकीय व्यवसायी आणि यामध्ये त्यावेळी अंमलात असलेल्या भारतातील कोणत्याही कायद्यानुसार कोणत्याही मान्यताप्राप्त औषध प्रणाली मध्ये आवश्यक ती पात्रता असलेला व्यावसायिक यांचा समावेश आहे ;

(एल) "बँकिंग कंपनी" याला भारतीय रिझर्व्ह बँक अधिनियम, १९३४ (१९३४ चा २) च्या कलम ४५ ए च्या खंड (ए) मध्ये जो अर्थ नेमून देण्यात आला असेल तोच अर्थ असेल ;

(एम) "ब्रँड ॲम्बेसेडर" म्हणजे अशी व्यक्ती जी कोणत्याही व्यक्तीचे व्यापारनाम, लोगो, किंवा हाऊस मार्क यांसह वस्तू, सेवा, मालमत्ता किंवा कारवाईचा दावा, कार्यक्रम किंवा नावाची पृष्ठी यांच्या प्रसार किंवा विपणन यांकरिता गुंतलेली व्यक्ती ;

(एन) "व्यावसायिक संस्था" म्हणजे व्यवसाय करणारी कोणतीही व्यक्ती ;

(ओ) "व्यवसाय सुविधा देणारा किंवा व्यवसाय प्रतिनिधी" म्हणजे भारतीय रिझर्व्ह बँकने दिलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वानुसार बँकिंग कंपनी किंवा विमा कंपनी द्वारे व्यवसाय सुविधा देणारे (बिजनेस फॅसिलिटेटर) मॉडेल किंवा व्यवसाय प्रतिनिधी (बिजनेस करोसपॉन्डेन्ट) मॉडेल अंतर्गत नियुक्त केलेला मध्यस्थी ;

(पी) "केंद्रिय विद्युत प्राधिकरण" म्हणजे विद्युत (पुरवठा) अधिनियम, १९४८ (१९४८ चा ५४) च्या कलम ३ अन्वये घटित करण्यात आलेले प्राधिकरण ;

(क्यू) "केंद्रिय पारेषण उपयोगिता" याला विद्युत अधिनियम, २००३ (२००३ चा ३६) च्या कलम २ च्या खंड (१०) मध्ये जो अर्थ नेमून देण्यात आला असेल तोच अर्थ असेल ;

(आर) "धर्मादाय उपक्रम" म्हणजे खालील उपक्रमांशी संबंधित :---

(एक) सार्वजनिक आरोग्य पद्धतीद्वारे,-

(ए) खालील बाबत खबरदारी किंवा समुपदेशन-

(एक) गंभीर आजार किंवा गंभीर शारीरिक किंवा मानसिक अपंगत्व असलेल्या व्यक्ती ;

(दोन) एचआयव्ही किंवा एड्स बाधित व्यक्ती ;

(तीन) नारकोटिक्स ड्रग्स किंवा अल्कोहोल सारख्या परावर्तित्व आणणाऱ्या पदार्थांचे व्यसन लागलेल्या व्यक्ती ; किंवा

(बी) प्रतिबंधात्मक आरोग्य, कुटुंब नियोजन किंवा एचआयव्ही संसर्गाचा प्रतिबंध याबद्दल जनजागृती ;

(दोन) धर्म, अध्यात्म किंवा योगा यांचा प्रसार ;

(तीन) खालील बाबत शैक्षणिक कार्यक्रम किंवा कौशल्य विकास यांच्या प्रसारा संबंधी,-

(अ) सोडलेली, अनाथ किंवा बेघर मुल ;

(ब) शारीरिक किंवा मानसिक छळ आणि ट्रौमाटाईझ्ड व्यक्ती ;

(क) कैदी ; किंवा

(ड) ग्रामीण क्षेत्रात राहणाऱ्या ६५ वर्षांहून अधिक वयाच्या व्यक्ती ;

(चार) पाणलोट, जंगले आणि वन्यजीव यांच्यासह पर्यावरणाचे संरक्षण ;

(एस) "क्लिनिकल आस्थापना" म्हणजे हॉस्पिटल, नर्सिंग होम, क्लिनिक, सॅनेटोरियम किंवा कोणत्याही इतर संस्था, ज्या कोणत्याही नावाने ओळखल्या जातात, ज्या भारतातील मान्यताप्राप्त औषध प्रणाली मध्ये आजारपण, दुखापत, व्यंग, विकृती किंवा गरोदरपणा यांचे निदान किंवा उपचार किंवा खबरदारी याकरिता लागणाऱ्या सेवा किंवा सुविधा देतात किंवा स्वतंत्र अस्तित्व किंवा रोगांचे निदान किंवा तपासणीच्या सेवा देण्यासाठी एखाद्या संस्थेचा एक भाग म्हणून स्थापित केलेली जागा ;

(टी) "कॉन्ट्रक्ट कॅरेज" याला मोटार वाहन अधिनियम, १९८८ (१९८८ चा ५९) च्या कलम २ मधील खंड (७) मध्ये जो अर्थ नेमून देण्यात आला असेल तोच अर्थ असेल;

(यु) "कुरिअर एजन्सी" म्हणजे कोणतीही व्यक्ती जी कागदपत्रे, वस्तू किंवा जिन्नस यांना घेऊन किंवा त्यांच्या सोबत राहणाऱ्या व्यक्तीच्या, प्रत्यक्ष किंवा अप्रत्यक्षरीत्या सेवा घेऊन, संवेदनशील कागदपत्रे, वस्तू किंवा जिन्नस यांचे डोअर- टू डोअर परिवहन ट्रॅन्स्पोर्टेशन) करण्यामध्ये गुंतलेली आहे.

(व्ही) "कस्टम स्टेशन" याला सीमा शुल्क अधिनियम, १९६२ (१९६२ चा ५२) च्या कलम २ च्या खंड (१३) मध्ये जो अर्थ नेमून देण्यात आला असेल तोच अर्थ असेल;

(डब्ल्यू) "घोषित प्रशुल्क" यामध्ये निवासी घटकामध्ये (निवासासाठी भाड्याने दिलेले) सर्व सुविधा फर्निचर, एअर कंडिशनर, रेफ्रिजरेटरस किंवा इतर कोणत्याही सुविधा पुरविण्यासाठीचे शुल्क यांचा अंतर्भाव आहे, परंतु अशा घटकासाठी प्रकाशित शुल्कावर दिली गेलेली सवलत वगळली जाणार नाही.

(एक्स) "वितरक किंवा विक्री अभिकर्ता" म्हणजे कराराद्वारे आयोजक राज्याच्या वतीने लॉटरीचे विपणन व विक्री करण्यासाठी कायद्याच्या अंतर्गत नियुक्त केलेली स्वतंत्र व्यक्ती किंवा संस्था किंवा एखादी निगम निकाय किंवा इतर कायदेशीर संस्था;

(वाय) "शैक्षणिक संस्था" म्हणजे खालील द्वारे सेवा देणारी संस्था,-

(एक) शालांत पूर्व शिक्षण आणि उच्च माध्यमिक शाळा किंवा तत्सम पर्यंतचे शिक्षण;

(दोन) त्यावेळी अंमलात असलेल्या कोणत्याही कायद्याची मान्यता असलेली, अर्हता प्राप्त करण्यासाठीच्या अभ्यासक्रमाचा भाग असलेले शिक्षण;

(तीन) मान्यताप्राप्त व्यावसायिक शिक्षण पाठ्यक्रमाचा भाग असलेले शिक्षण;

(झेड) "विद्युत पारेषण किंवा वितरण उपयोगिता" म्हणजे केंद्रिय विद्युत प्राधिकरण; राज्य विद्युत मंडळ; विद्युत अधिनियम, २००३ (२००३ चा ३६) अंतर्गत अधिसूचित केंद्रिय पारेषण उपयोगिता किंवा राज्य पारेषण उपयोगिता; किंवा सदर कायद्यांतर्गत वितरण किंवा पारेषण परवानाधारक किंवा केंद्र सरकार किंवा राज्य सरकार यांच्याद्वारे असे कार्य सोपवलेली इतर कोणतीही संस्था;

(झेड ए) "ई -रिक्षा" म्हणजे विशेष बॅटरीवर चालणारे वाहन ज्याची क्षमता ४००० वॅटपेक्षा जास्त नसेल, ज्याला भाड्यासाठी किंवा बक्षीस देण्यासाठी (for hire or reward) वस्तू किंवा, यथास्थिती, प्रवासी वाहन नेण्यासाठी तीन चाके असतील, आणि जे याबाबतीत विहित केल्याप्रमाणे उत्पादीत, बांधले किंवा अनुकूलशम, सुसज्ज आणि सुस्थितीत ठेवले जाते.

(झेड बी) "सर्वसाधारण विमा व्यवसाय" याला सर्वसाधारण विमा व्यवसाय (राष्ट्रीयकरण) अधिनियम, १९७२ (१९७२ चा ५७) च्या कलम ३ मधील खंड (जी) मध्ये जो अर्थ नेमून देण्यात आला असेल तोच अर्थ असेल;

(झेड सी) "सामान्य जनता" याचा अर्थ मोठ्या प्रमाणात जनसमुदाय ज्याला समुदायाच्या काही समान गुणाने किंवा व्यक्ती निरपेक्ष स्वरूपात पुरेसे परिभाषित केले जाते;

(झेड डी) "गुड्स कॅरेज" याला मोटार वाहन अधिनियम, १९८८ (१९८८ चा ५९) च्या कलम २ मधील खंड (१४) मध्ये जो अर्थ नेमून देण्यात आला असेल तोच अर्थ असेल;

(झेड ई) "माल वाहतूक अभिकरण " म्हणजे अशी कोणतीही व्यक्ती जी रस्त्याने माल पाठविण्याशी संबंधित सेवा प्रदान करते आणि जी कोणत्याही नावाने ओळखली जाणारी, माल पाठविल्याची सूचना (कन्साईनमेंट नोट) देते.

(झेड एफ) "सरकारी प्राधिकरण " याला एकात्मिक वस्तू व सेवा कर अधिनियम, २०१७ (२०१७ चा १३) च्या कलम २ मधील खंड (१६) मधील स्पष्टीकरणामध्ये जो अर्थ नेमून देण्यात आला असेल तोच अर्थ असेल ;

(झेड जी) "आरोग्य सेवा " म्हणजे भारतातील कोणत्याही मान्यताप्राप्त प्रणाली मध्ये आजारपण, दुखापत, व्यंग, विकृती किंवा गर्भधारणेचे निदान किंवा उपचार किंवा काळजी याद्वारे कोणत्याही प्रकारची सेवा आणि ज्यामध्ये चिकित्सा आस्थापना पर्यंत आणि त्यापासून रुग्णाची वाहतुकीद्वारे सेवा यांचा समावेश होतो परंतु यामध्ये जन्मजात दोष, विकासात्मक विकृती, दुखापती किंवा आघात यामुळे शरीर किंवा शरीराचे कार्य यांना पूर्ववत करण्यासाठी किंवा पुनर्रचना करण्यासाठी यांच्या व्यतिरिक्त, हेअर ट्रान्सप्लान्ट किंवा कॉस्मेटिक किंवा प्लॅस्टिक सर्जरी यांचा समावेश होत नाही.

(झेड एच) "इन्क्यूबेटी " म्हणजे भारत सरकारच्या विज्ञान आणि तंत्रज्ञान विभागाच्या राष्ट्रीय विज्ञान आणि तंत्रज्ञान उद्योजकता विकास मंडळाद्वारा (NSTEDB) मान्यताप्राप्त बिजनेस इन्क्यूबेटर किंवा विज्ञान आणि तंत्रज्ञान उद्योजकता केंद्राच्या परिसरास्थित उद्योजक आणि हाय-टेक आणि नाविण्यपूर्ण उत्पादनाचा विकास आणि उत्पादन करण्यास स्वतःस सक्षम करण्यासाठी बिजनेस इन्क्यूबेटर किंवा विज्ञान आणि तंत्रज्ञान उद्योजकता केंद्र यांच्याशी ज्याने करार केला आहे.

(झेड आय) "अंतर्देशीय जलमार्ग " म्हणजे भारतीय अंतर्देशीय जलमार्ग प्राधिकरण अधिनियम, १९८५ (१९८५ चा ८२) च्या कलम २ च्या खंड (ह) मध्ये व्याख्या केल्याप्रमाणे राष्ट्रीय जलमार्ग किंवा अंतर्देशीय जलयान अधिनियम, १९१७ (१९१७ चा १) च्या कलम २ च्या खंड (ब) मध्ये व्याख्या केल्याप्रमाणे अंतर्देशीय जलातील इतर जलमार्ग ;

(झेड जे) "विमा कंपनी" म्हणजे जीवन विमा व्यवसाय किंवा सर्वसाधारण विमा व्यवसाय चालविणारी कंपनी ;

(झेड के) "व्याज " म्हणजे कोणतीही उसनवारीची रक्कम किंवा झालेले कर्ज यासंदर्भात कोणत्याही प्रकारे देय असलेले व्याज (टेव, दावा किंवा अन्य तत्सम हक्क किंवा दायित्व यांच्यासह) परंतु यामध्ये उसनवारीची रक्कम किंवा झालेले कर्ज किंवा न वापरलेली जमा सुविधा (क्रेडिट फॅसिलिटी) या रकमेच्या संदर्भात कोणतेही सेवा शुल्क किंवा इतर शुल्क यांचा समावेश असणार नाही ;

(झेड एल) "मध्यस्थी " याला एकात्मिक वस्तू व सेवा कर अधिनियम, २०१७ च्या कलम २ मधील पोट-कलम (१३) मध्ये जो अर्थ नेमून देण्यात आला असेल तोच अर्थ असेल ;

(झेड एम) "कायदेशीर सेवा " म्हणजे कायद्याच्या कोणत्याही शाखेमध्ये सल्ला, संमंत्रण (कन्सल्टन्सी) किंवा सहाय्य या संदर्भात कोणत्याही प्रकारे प्रदान केलेली कोणतीही सेवा आणि कोणतेही न्यायालय, न्यायाधिकरण किंवा प्राधिकरण यांच्या समोर प्रतिनिधीत्व देणाऱ्या सेवा यांचा समावेश आहे.

(झेड एन) "जीवन विमा व्यवसाय " याला विमा अधिनियम, १९३८ (१९३८ चा ४) च्या कलम २ मधील खंड (११) मध्ये जो अर्थ नेमून देण्यात आला असेल तोच अर्थ असेल ;

(झेड ओ) "जीवन सूक्ष्म -विमा उत्पादन (लाईफ मायक्रो इन्श्युरन्स प्रोडक्ट) " याला विमा नियामक आणि विकास प्राधिकरण [सूक्ष्म विमा (मायक्रो इन्श्युरन्स)] विनियम, २००५ च्या नियमावली २ च्या खंड (इ) मध्ये जो अर्थ नेमून देण्यात आला असेल तोच अर्थ असेल;

(झेड पी) "मीटर्ड कॅब " म्हणजे कोणतेही कॉन्ट्रॅक्ट कॅरेज ज्यावर, राज्य परिवहन प्राधिकरणाने संबंधित नियमांच्या अंतर्गत ज्याचे प्रकार आणि रचना मंजूर केल्या आहेत असे, स्वयंचलित यंत्र बसविले आहे, जे कोणत्याही क्षणी आकारल्या जाणाऱ्या भाड्याचे रिडींग दर्शविते आणि ज्याची आकारणी मोटारवाहन अधिनियम, १९८८ (१९८८ चे ५९) आणि त्याखाली तयार केलेले नियम यांच्या अंतर्गत जारी केलेल्या परवान्याच्या अटीनुसार होते. (परंतु यामध्ये रेडीओ टॅक्सीचा समावेश होत नाही) ;

(झेड क्यू) "राष्ट्रीय उद्यान " याला वन्य जीव (संरक्षण) अधिनियम, १९७२ (१९७२ चा ५३) च्या कलम २ मधील खंड (२१) मध्ये जो अर्थ नेमून देण्यात आला असेल तोच अर्थ असेल ;

(झेड आर) "ऑनलाइन माहिती किंवा संगणक माहिती सुविधा किंवा पुनःप्राप्त सेवा " याला एकात्मिक वस्तू व सेवा कर अधिनियम, २०१७ (२०१७ चा १३) च्या कलम २ च्या खंड (१७) मध्ये जो अर्थ नेमून देण्यात आला असेल तोच अर्थ असेल;

(झेड एस) "मूळ काम" म्हणजे-सर्व नविन बांधकामे ;

(एक) जमिनीवरील ओसाड व हानी पोचलेल्या संरचनांना काम करण्यायोग्य आवश्यक असणाऱ्या सर्व प्रकारचे भर आणि बदल;

(दोन) संयंत्र, यंत्रसामग्री किंवा उपकरणे व संरचना, पूर्व रचित किंवा अन्यथा, यांची उभारणी, कार्यान्वय किंवा स्थापना;

(झेड टी) "प्रिंट मीडिया " म्हणजे, -

(एक) प्रेस अँड रेजिस्ट्रेशन ऑफ बुक्स अँक्ट, १८६७ (१८६७ चा २५) मधील कलम १ च्या पोट-कलम (१) मध्ये परिभाषित केल्याप्रमाणे 'बुक', परंतु यामध्ये बिजनेस डायरेक्टरीज, यलो पेजेस आणि ट्रेड कॅटलॉग्स जे प्रामुख्याने व्यावसायिक कारणांसाठी आहेत यांचा समावेश नाही.

(दोन) प्रेस अँड रेजिस्ट्रेशन ऑफ बुक्स अँक्ट, १८६७ (१८६७ चा २५) मधील कलम १ च्या पोट-कलम (१) मध्ये परिभाषित केल्याप्रमाणे 'वृत्तपत्र' ;

(झेड यु) "बंदर " याला मेजर पोर्ट ट्रस्ट अँक्ट, १९६३ (१९६३ चा ३८) च्या कलम २ मधील खंड (क्यू) किंवा इंडियन पोर्टस् अँक्ट, १९०८ (१९०८ चा १५) च्या कलम ३ मधील खंड (४) मध्ये जो अर्थ नेमून देण्यात आला असेल तोच अर्थ असेल ;

(झेड वी) "रेडिओ टॅक्सी " म्हणजे रेडिओ कॅबसह टॅक्सी, कोणत्याही नावाने ओळखली जाते, जी केंद्रीय नियंत्रण कक्षाशी द्विगामी - रेडिओ संपर्कामध्ये (टु-वे रेडिओ कम्युनिकेशन) आहे आणि जी ग्लोबल पोजिशनिंग सिस्टम किंवा जनरल पॅकेट रेडिओ सर्विस यांचा वापर करून मागोवा घेऊ शकते.

(झेड डब्ल्यू) "मान्यताप्राप्त क्रीडा स्पर्धा " म्हणजे कोणतीही क्रीडा स्पर्धा,-

(एक) एखाद्या मान्यताप्राप्त क्रीडा संस्थेद्वारे आयोजित केला जाणारा, जेथे सहभागी संघ किंवा स्वतंत्र व्यक्ती कोणताही जिल्हा, राज्य, क्षेत्र किंवा देशाचे प्रतिनिधित्व करतात;

(दोन) खालील द्वारे आयोजित----

(क) राष्ट्रीय क्रीडा महासंघ किंवा त्याच्या संलग्न महासंघाने, जेथे सहभागी संघ किंवा स्वतंत्र व्यक्ती, कोणताही जिल्हा, राज्य किंवा झोनेचे प्रतिनिधित्व करतात;

(ख) असोसिएशन ऑफ इंडियन युनिव्हर्सिटीज, इंटर- युनिव्हर्सिटी स्पोर्ट्स बोर्ड, स्कूल गेम्स फेडरेशन ऑफ इंडिया, ऑल इंडिया स्पोर्ट्स कौन्सिल फॉर दी डेफ, पॅरालंपिक कमिटी ऑफ इंडिया किंवा स्पेशल ऑलंपिक्स भारत यांनी ;

(ग) केंद्रीय नागरी सेवा सांस्कृतिक आणि क्रीडा मंडळ यांनी;

(घ) राष्ट्रीय खेळांचा एक भाग म्हणून, भारतीय ऑलंपिक असोसिएशनने; किंवा

(ड) पंचायत युवा क्रीडा आणि खेळ अभियान (पीवायकेकेए) योजनेखाली ;

(झेड एक्स) "अधिकृत क्रीडा संस्था " म्हणजे-

(एक) भारतीय ऑलंपिक असोसिएशन ;

(दोन) भारतीय क्रीडा प्राधिकरण ;

(तीन) केंद्रीय क्रीडा आणि युवक कल्याण मंत्रालयाने आणि त्यांचे संलग्न महासंघ यांनी मान्यता दिलेले राष्ट्रीय क्रीडा महासंघ,

(चार) केंद्र सरकारच्या क्रीडा आणि युवक कल्याण मंत्रालयाने मान्यता दिलेल्या राष्ट्रीय क्रीडा प्रोत्साहन संस्था;

(पाच) आंतरराष्ट्रीय ऑलंपिक असोसिएशन किंवा आंतरराष्ट्रीय ऑलंपिक असोसिएशनने मान्यता दिलेले फेडरेशन ;

(सहा) एखादे फेडरेशन किंवा बॉडी जी आंतरराष्ट्रीय पातळीवर एखाद्या खेळाचे नियमन करते आणि भारतातील

एखाद्या खेळाचे नियमन करणाऱ्या तिच्या संलग्न संघटना किंवा संस्था ;

(झेड वाय) "धार्मिक स्थळ " म्हणजे प्रामुख्याने धर्म, ध्यान, किंवा अध्यात्माशी संबंधित प्रार्थना किंवा उपासना करण्यासाठीची जागा ;

(झेड झेड) "स्थावर मालमत्ता भाड्याने देण्याच्या संबंधात" म्हणजे पूर्ण किंवा अंशतः अचल मालमत्तेच्या संदर्भात शिरकाव, प्रवेश, व्यवसाय, वापर किंवा अशी कोणतीही सुविधा व अशा अचल मालमत्तेचा ताबा किंवा नियंत्रण याच्या हस्तांतरणासह किंवा त्याच्याशिवाय आणि यामध्ये अचल मालमत्तेच्या संदर्भात लेटींग, भाडेतत्वावर, अनुज्ञापनावर किंवा इतर सारख्या व्यवस्थांचा समावेश असेल;

(झेड झेड ए) "भारतीय रिझर्व्ह बँक" म्हणजे भारतीय रिझर्व्ह बँक अधिनियम, १९३४ (१९३४ चा २) च्या कलम ३ अंतर्गत स्थापित बँक ;

(झेड झेड बी) "निवासी संकुल" म्हणजे इमारत किंवा इमारतीचा समावेश असलेले कोणतेही संकुल ज्यामध्ये एकापेक्षा अधिक एकल निवासी घटक आहेत;

(झेड झेड सी) "ग्रामीण क्षेत्र" याचा अर्थ जमीन महसूल अभिलेखांमध्ये व्याख्या केल्याप्रमाणे अशा खेड्यात समाविष्ट असलेली जमीन पण त्यामधून खालील वगळले जाईल-

कोणतीही नगरपालिका समिती, नगरपालिका, नगर क्षेत्र समिती, कॅन्टोनमेंट बोर्ड किंवा अधिसूचित क्षेत्र समिती;

किंवा केंद्र सरकार किंवा राज्य सरकार यांच्याद्वारे शहरी क्षेत्र म्हणून अधिसूचित केलेले कोणतेही क्षेत्र.

(झेड झेड डी) "ज्येष्ठ वकील" याला अॅडव्होकेट्स ॲक्ट, १९६१ (१९६१ चा २५) च्या कलम १६ मध्ये त्यास जो अर्थ नेमून देण्यात आला असेल तोच अर्थ असेल;

(झेड झेड ई) "एकल निवासी घटक" म्हणजे एक स्वयंपूर्ण रहिवासी घटक जे पूर्णतया किंवा मुख्यत्वेकरून एका कुटुंबाच्या निवासासाठी वापरण्याकरिता डिझाईन केले आहे ;

(झेड झेड एफ) "विशिष्ट प्रवर्गातील राज्ये" याला, संविधानाच्या अनुच्छेद २७९ अ च्या खंड (४) च्या उप-खंड (जी) मध्ये जो अर्थ नेमून देण्यात आला असेल तोच अर्थ असेल;

(झेड झेड जी) "निर्दिष्ट संस्था" म्हणजे, -

(एक) कुंमाऊ मंडळ विकास निगम लिमिटेड, उत्तराखंड सरकारचा उपक्रम ; किंवा

(दोन) हज कमिटी ॲक्ट, २००२ (२००२ चा ३५) च्या कलम २ मध्ये व्याख्या केल्याप्रमाणे 'समिती' किंवा राज्य 'समिती';

(झेड झेड एच) "स्टेज कॅरेज" याला मोटार वाहन अधिनियम, १९८८ (१९८८ चा ५९) च्या कलम २ च्या खंड (४०) मध्ये जो अर्थ नेमून देण्यात आला असेल तोच अर्थ असेल;

(झेड झेड आय) "राज्य विद्युत मंडळ" म्हणजे विद्युत (पुरवठा) अधिनियम, १९४८ (१९४८ चा ५४) च्या कलम ५ अंतर्गत घटित केलेले मंडळ;

(झेड झेड जे) "राज्य पारेषण उपयोगिता" याला विद्युत अधिनियम, २००३ (२००३ चा ३६) च्या कलम २ च्या खंड (६७) मध्ये जो अर्थ नेमून देण्यात आला असेल तोच अर्थ असेल;

(झेड झेड के) "राज्य वाहतूक उपक्रम" याला मोटार वाहन अधिनियम, १९८८ (१९८८ चा ५९) च्या कलम २ च्या खंड (४२) मध्ये जो अर्थ नेमून देण्यात आला असेल तोच अर्थ असेल;

(झेड झेड एल) "टायगर रिजर्व्ह" याला वन्यजीव (संरक्षण) अधिनियम, १९७२ (१९७२ चा ५३) च्या कलम ३८ के च्या खंड (ई) मध्ये जो अर्थ नेमून देण्यात आला असेल तोच अर्थ असेल;

(झेड झेड एम) "टूर ऑपरेटर" म्हणजे कोणत्याही परिवहनाच्या साधनांद्वारे टूरचे नियोजन, आखणी, आयोजन व्यवस्था (ज्यामध्ये निवास, स्थळ दर्शन किंवा इतर तत्सम सेवा संबंधीच्या व्यवस्था अंतर्भूत असू शकतील) या व्यवसायात गुंतलेली कोणतीही व्यक्ती आणि यामध्ये पर्यटन आयोजन करण्याच्या व्यवसायामध्ये गुंतलेल्या कोणत्याही व्यक्तीचा समावेश असेल.

(झेड झेड एन) "ट्रेड युनियन" याला ट्रेड युनियन्स ॲक्ट, १९२६ (१९२६ चा १६) च्या कलम २ मधील खंड (एच) मध्ये जो अर्थ नेमून देण्यात आला असेल तोच अर्थ असेल;

(झेड झेड ओ) "जलयान" याला मेजर पोर्ट ट्रस्ट ॲक्ट, १९६३ (१९६३ चा ३८) च्या कलम २ मधील खंड (झेड) मध्ये जो अर्थ नेमून देण्यात आला असेल तोच अर्थ असेल;

(झेड झेड पी) "वन्यजीव अभयारण्य" म्हणजे वन्यजीव (संरक्षण) अधिनियम, १९७२ (१९७२ चा ५३) च्या कलम २ मधील खंड (२६) मध्ये व्याख्या केल्याप्रमाणे अभयारण्य ;

(झेड झेड क्यू) "प्राणी संग्रहालय" याला वन्यजीव (संरक्षण) कायदा, १९७२ (१९७२ चा ५३) च्या कलम २ मधील खंड (३९) मध्ये जो अर्थ नेमून देण्यात आला असेल तोच अर्थ असेल;

३. स्पष्टीकरण -या अधिसूचनेच्या प्रयोजनार्थ,-

(एक) "प्रकरण","विभाग" किंवा "शीर्ष" याचा संदर्भ जेथे जेथे ते येतील तेथे तेथे संदर्भानुसार दुसरा अर्थ अपेक्षित नसेल तर "प्रकरण","विभाग" आणि "शीर्ष" असा अनुक्रमे सेवांच्या वर्गीकरणाच्या योजनेमध्ये दिल्याप्रमाणे असेल.

(दोन) तक्त्यामधील स्तंभ (२) मध्ये उल्लेख केलेले शीर्ष, गट किंवा सेवा कोड केवळ सूचक आहेत.

४. ही अधिसूचना १ जुलै २०१७ च्या पहिल्या दिवसापासून अंमलात येईल.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

रा. द. भगत ,
शासनाचे उप सचिव.